

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Ζ΄. - ΤΕΥΧ. Γ' ΚΑΙ Δ'.

ΝΟΜΒΡΙΟΣ ΚΑΙ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Όσα εἶσι περὶ τῶν δι' ἡμετέραν ἑστῶτα
ἐπιχειρήματα ἢ περὶ παλαιῶν καὶ νεωτέρων
τῶν αὐτῶν ἐπιπέπων. (Πλάτ. Θεαίτητος)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1884

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝ ΤΩ ΤΡΙΤΩ ΚΑΙ ΤΕΤΑΡΤΩ ΤΕΥΧΕΙ.

Ν. Α. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΥ — Πραγματεία περί Λοκρῶν τῶν Ὀπουντιῶν (σελ. 49—55).

ΕΛΕΥΘ. ΤΡ. ΚΟΥΣΗ — Περὶ Ἐραπειζουτικῆς διαλέκτου (σ. 55—71).

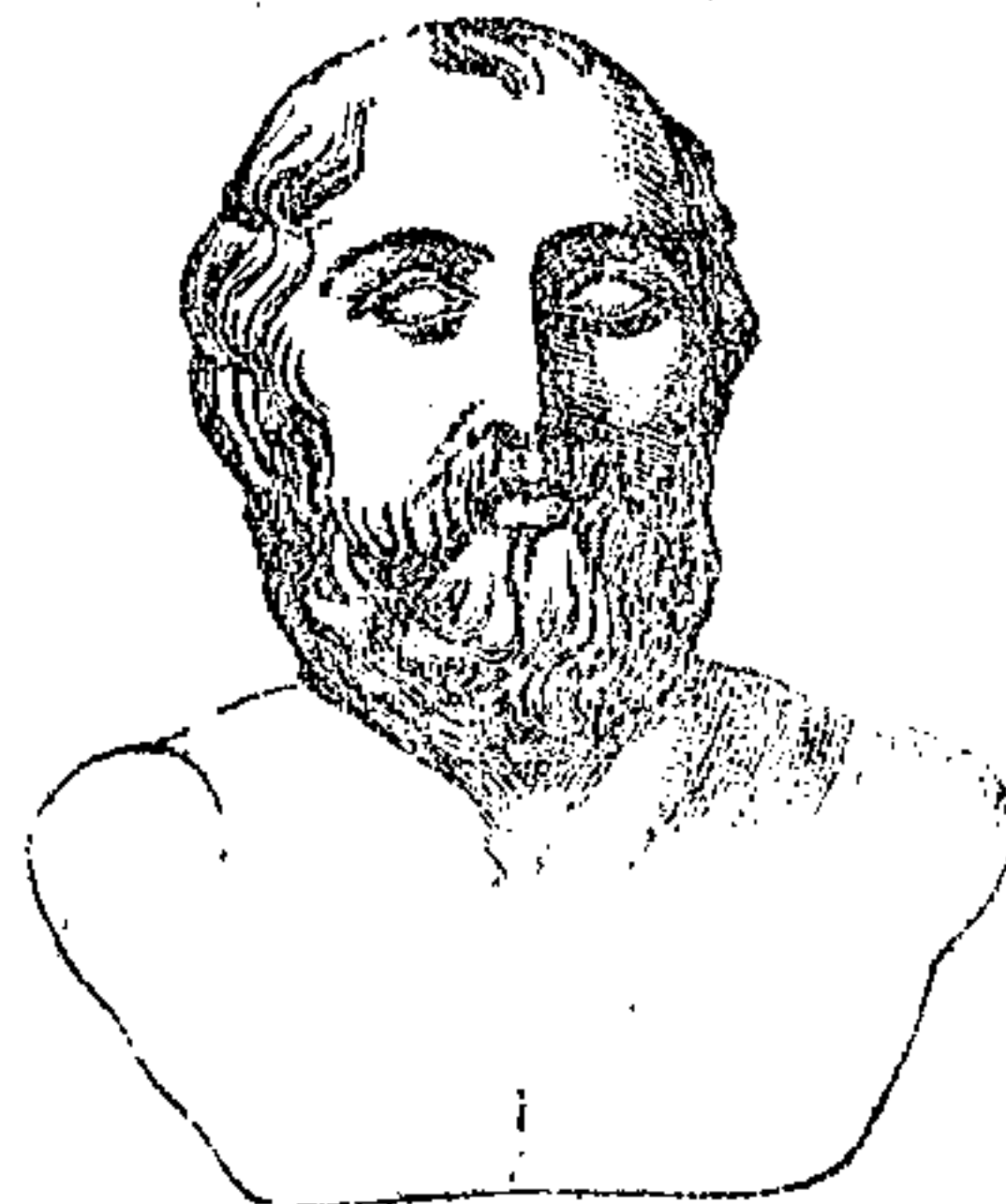
Α. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ — Περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως (71—99).

ΝΕΟΚΛ. ΚΑΖΑΖΗ — Περὶ τῆς σχέσεως τῆς θεωρίας πρὸς τὴν πράξιν καὶ τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν ἐπιδράσεως (σελ. 99—123).

ΕΜ. ΓΑΛΑΝΗ — Περὶ τῶν παιγνιδίων διὰ μικρᾶς σφαίρας παρὰ τοὺς ἀρχαίους, ὑπὸ Δ^{ος} Marquardt (σελ. 124—127).

Δ. Π. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ — Περὶ τῆς λέξεως κυλλός (σελ. 127).

Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ — Πρακτικαὶ γνώσεις—Λύσεις τοῦ δ' προβλήματος.—Πρόβλημα ε' καὶ ζ'. (σελ. 128).

ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Ζ'.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ ΚΑΙ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ.

ΤΕΥΧ. Γ' ΚΑΙ Δ'.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΛΟΚΡΩΝ ΤΩΝ ΟΠΟΥΝΤΙΩΝ.

Ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ Διδασκ. Συλλόγῳ τῇ 28 Νοεμβρίου 1883

ΓΗΘ Ν. Α. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΥ.

(Συνέγ. ἔργ. εἰς τευχ. Α' καὶ Β'. Τόμ. Ζ').

Ἱστορικοὶ χρόνοι.

Ἀπὸ τῆς πέμπτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος τὸ ἱστορικὸν φῶς ἀρχαίως ἐπιχεόμενον καὶ διαλύον τὸ σκότος τῶν μυθικῶν χρόνων. Ἐκ τούτου δυνάμεθα νὰ μάθωμεν ἀσφαλῆ τινα περὶ τῆς τῶν Λοκρῶν ἱστορίας. Ἄλλ' εἰς ὁποίαν διετέλουν κατάστασιν ἀμέσως πρὸ τούτου τοῦ χρόνου ἢ ὁποίαν πολιτικὴν ἐπιρροὴν ἔσχουν παρὰ τοὺς

(ΤΟΜ. Ζ')

Ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ « Πλάτωνος » εἰσὶν οἱ Κ.Κ. Βλ. Σκορδελίης, Ἐμμ. Γαλλάνης καὶ Σπ. Σούγκρας.

λοιπαῖς τῆς μέσης καὶ βορείου Ἑλλάδος πόλεσιν, ἢ τῖνι τρόπῳ μετέσχον τοῦ πρὸς Ἑρετριεῖς πολέμου τῶν Χαλκιδέων, ὃν ὁ Θουκυδίδης καλεῖ μετὰ τὸν Τρωϊκὸν μέγιστον ἐν 1, 11, 3 λεγῶν: μάλιστ' αὖ εἰς τὸν πάλαι ποτὲ γενόμενον πόλεμον Χαλκιδέων καὶ Ἑρετριῶν καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν εἰς συμμαχίαν ἑκατέρων διέστην περὶ τούτου οὐδὲν γινώσκωμεν. Ἀδελφὸν δὲ καὶ ὁποῖαν πολιτικὴν ἐτήρησαν ἐπὶ τῆς τυραννίας τοῦ Πεισιστράτου καὶ τῶν Πεισιστρατιδῶν.

Τὸ πρῶτον βλέπομεν αὐτοὺς παρ' Ἡροδότῳ ἐπὶ τῆς Ξέρξου ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατείας τὸ μὲν πρῶτον δόντας σημεῖον ὑποταγῆς, εἶτα δὲ συμμετασχόντας τοῖς Ἕλλησι τοῦ κατὰ τῶν Περσῶν πολέμου. Γνωστὸν γὰρ ἐκ τοῦ Ἡροδότου (1) ὅτι οἱ δόντες τοῖς τοῦ Ξέρξου κήρυξιν σημεῖον ὑποταγῆς γῆν καὶ ὕδωρ εἶνε οἱ δε: Θεσσαλοὶ, Δόλοπες, Ἐπιήνες, Περραιβοὶ, Μάγνητες, Ἀχαιοὶ οἱ Φθιῆται καὶ Θηβαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ πληρὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων καὶ οἱ Λοκροὶ οἱ Ὀπούντιοι. Ἀγγελθέντος ὁμοῦ, ὅτι ὁ Λεωνίδας κατέλαβε τὰς Θερμοπύλας, ἀναθαρρήσαντες πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἠνώθησαν αὐθις τοῖς Ἕλλησι, πέμψαντες βοήθειαν τῷ βασιλεῖ τῆς Σπάρτης, ἐν οἷς καὶ οἱ Λοκροὶ καθ' Ἡρόδοτον(2) μὲν πανστρατιῇ βοήθησαν, κατὰ δὲ τὸν Διόδωρον χίλιοι. Παραθέτομεν τὸ χωρίον 11, 4, 6: Ὁ μὲν οὖν Λεωνίδας μετὰ τετρακισχιλίων προῆγεν ἐπὶ τὰς Θερμοπύλας· Λοκροὶ δὲ οἱ πλησίον τῶν παρόδων οἰκοῦντες ἐδεδώκεσαν μὲν γῆν καὶ ὕδωρ τοῖς Πέρσαις, κατεπηγγελμένοι δ' ἦσαν προκαταλήψεσθαι τὰς παρόδους· ὡς δ' ἐπύθοντο τὸν Λεωνίδα ἤκειν εἰς Θερμοπύλας, μετενόησαν καὶ μετέθεντο πρὸς τοὺς Ἕλληνας· ἤκον δ' εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ Λοκροὶ χίλιοι καὶ Μηλιέων τοσοῦτοι καὶ Φωκέων οὐ πολὺ λειπόμενοι τῶν χιλίων, ὁμοίως δὲ καὶ Θηβαίων ἀπὸ τῆς ἐτέρας μερίδος ὡς τετρακόσιοι· διεφέροντο γὰρ οἱ τὰς Θήβας οἰκοῦντες πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς πρὸς τοὺς Πέρσας συμμαχίας·» ἐξκισχιλιοὶ δὲ κατὰ Πausανίαν 10, 20, 2: Λοκροὺς δὲ τοὺς ὑπὸ

(1) 7, 132. (2) Ἡροδ. 7, 203.

τῷ ὄρει τῇ Κνήμιδι Ἡρόδοτος μὲν οὐχ ὑπήγαγεν εἰς ἀριθμὸν, ἀλλ' ἀφικέσθαι σφᾶς ἀπὸ πασῶν ἔφη τῶν πόλεων· τεκμήρασθαι δὲ ἀριθμὸν καὶ τούτων ἔστιν ἐγγύτατα τοῦ ἀληθοῦς.... Τὸ οὖν μάχιμον Λοκρῶν τὸ ἐς Θερμοπύλας ἐλθὼν οὐκ ἂν ὑπὲρ γε ἑξακισχιλίους ἀριθμοῖη τις.» Ὅτι δὲ γενναίως ἠγωνίσαντο καὶ πολλοὶ ἡρωϊκῶς πεσόντες ἐκάλυψαν τὸ πεδίων τῆς μάχης, δηλοῖ τὸ ἐπιγράμμα τὸ ἐπὶ τῇ πρώτῃ τῶν πέντε στηλῶν τῶν περὶ Θερμοπύλας ἐπιγεγραμμένον πρὸς τῷ πολυανδρίῳ Στρατ. 9, 421:

Τοὺς δὲ ποθεῖ φθιμένους ὑπὲρ Ἑλλάδος ἀντία
Μήδων.

Μητρόπολις Λοκρῶν εὐθονόμων Ὀπάει.

Ἐνῶ δὲ κατὰ ξηρὰν οἱ Ἕλληνες ἠγωνίζοντο ἐν Θερμοπύλαις κατὰ τῶν Περσῶν ἵνα κωλύσωσιν αὐτοῖς τὴν τῶν Θερμῶν πυλῶν διάβασιν ἀντικρὺ κατὰ θάλασσαν παρὰ τὸ Ἀρτεμισίον ἠγωνίζετο ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, ἵνα κωλύσῃ τὴν διὰ τοῦ Κυρίπου διάβασιν τοῦ Περσικοῦ στόλου. Ὡσπερ δ' ἐν Θερμοπύλαις οἱ τε Ὀπούντιοι καὶ Ἐπικνημιῖδιοι συνετάχθησαν τοῖς προμάχοις τῆς Ἑλλάδος, οὕτω καὶ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἀγῶνος ἐπτά ναυσὶ μετέσχον, Ἡροδ. 8, 1: Λοκροὶ δὲ σφι οἱ Ὀπούντιοι ἐπεβώθεον πεντηκοντέρους ἔχοντες ἐπτά. Καίτοι δὲ οἱ Ἕλληνες εὐτυχέστεροι ὑπῆρξαν ἐν τῷ κατὰ θάλασσαν ἢ ἐν τῷ κατὰ ξηρὰν ἀγῶνι, δὲν ἠδυνήθησαν ὁμοῦ ἕως τέλους νῆ φυλάξωσι τὸ στενὸν τοῦ Ἀρτεμισίου, μαθόντες τὸ ἐν Θερμοπύλαις τέλος τῶν περὶ τὸν Λεωνίδα. Οὕτω δὲ πᾶσα ἡ τῶν Λοκρῶν χώρα ἔκ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης πληρωθεῖσα βαρβάρων ὑπέκυψεν εἰς τὸν περσικὸν ζυγόν, (1) βαστάσασα αὐτὸν μέχρι

(1) Θουκυδ. 8, 18 :

Ἐπὶ τοῖς δὲ συμμαχίαν ἐποιήσαντο πρὸς βασιλέα καὶ Τισσαφέρην Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι· ἀπόσῃν χώρην καὶ πόλεις βασιλεὺς ἔχει καὶ οἱ πατέρες οἱ βασιλέως εἶχον, βασιλέως ἔστω· ἀλλὰ ποῖαι ἦσαν αἱ πόλεις καὶ χώραι; ὄρ. Θουκ. 8, 43: Μάλιστ' αὖ δὲ ὁ Λίγξας ἐσκόπει τὰ ποιούμενα, καὶ τὰς σπονδὰς οὐδετέρως, οὔτε τὰς

τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης, ἐν ἣ συνετρίβη μὲν ἡ τῶν Περσῶν δύναμις, ἐβεβαιώθη δὲ ἡ ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ δὲ τὸν μεταξὺ τούτων τῶν πολέμων καὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ χρόνον ἡ ἱστορία τῶν Λοκρῶν εἶνε σκοτεινὴ. Ἐν δὲ τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ βλέπομεν αὐτοὺς συντεταγμένους τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ παρέχοντας αὐτοῖς ἵππικόν.⁽¹⁾ Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ μεγίστου τῶν πρὸ αὐτοῦ πολέμων τούτου, οἱ Λοκροὶ ἠκολούθουν τὴν πολιτικὴν τῆς Σπάρτης· διότι, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι δευτέρᾳ καὶ ἐξηκοστῇ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ἐν Τανάγρα ἤτταν αὐτῶν τῷ 413 ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων,⁽²⁾ ἐστράτευσαν ἐς Βοιωτοὺς Μυρωνίδου στρατηγούτου καὶ μάχῃ ἐν Οἰνοφύτοις τοὺς Βοιωτοὺς ἐνίκησαν, τῆς τε χώρας ἐκράτησαν τῆς Βοιωτίας καὶ Φωκίδος καὶ Ταναγραίων τὸ τεῖχος περιεῖλον καὶ Λοκρῶν τῶν Ὀπουντίων ἕκαστὸν ἄνδρας ἡμέρους τοὺς πλουσιωτάτους ἔλαβον.⁽³⁾ Οὕτω δὲ οἱ Ἀθηναῖοι κύριοι τῆς χώρας τῶν ἠττηθέντων ἔλαβον τοὺς Λοκροὺς συμμάχους, ἀποσπάσαντες αὐτοὺς τῆς Πελοποννησιακῆς συμμαχίας· ὡς δὴλον ἐκ τοῦ Θουκυδίδου λέγοντος,⁽⁴⁾ ὅτι μετὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι παραλαβόντες τοὺς Βοιωτοὺς καὶ τοὺς Φωκεῖς, συμμάχους ὄντας, ἐστράτευσαν κατὰ τῶν Φαρσάλων τῆς Θεσσαλίας, ἵνα ἀποκαταστήσωσι τὸν ἐξορισθέντα Ὀρέστην τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως τῶν Θεσσαλῶν Ἐγχεκράτιδου εἰς τὸν θρόνον τῶν Φαρσάλων. Καὶ δὲν μνημονεύει μὲν τῶν Λοκρῶν, ἀλλὰ οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ, ὅτι καὶ οὗτοι ἐν τῇ αὐτῇ μοίρᾳ διατελοῦντες τοῖς Βοιωτοῖς καὶ τοῖς Φωκεῦσιν ἀδύνατον ἦν νὰ μὴ συστρατεύσωσιν ὑπὲρ τοῦ Ὀρέστου. Φαίνεται ὅμως, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἤρξαντο ἰδρύειν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν τῶν ἐν Οἰνοφύτοις ἠττηθέντων δημοκρατίας, ἐξορίζοντες τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἀρι-
Χαλκιδέως, οὔτε τὰς Θηριμένους ἔφη καλῶς ζυγεῖσθαι, ἀλλὰ δεινὸν εἶναι εἰ χώρας ὅσης βασιλεὺς καὶ οἱ πρόγονοι ἤρξαν πρότερον, ταύτης καὶ νῦν ἀξιώσει κρατεῖν. Ἐνεῖναι γὰρ καὶ νήσους ἀπάσας πάλιν δουλεύειν καὶ Θεσσαλίαν καὶ Λοκροὺς καὶ τὰ μέχρι Βοιωτῶν.

(1) Θουκ. 2, 9, 2. (2) Θουκ. 1, 108, 5.

(3) Θουκ. 1, 105. (4) Θουκ. 1, 111.

στοκρατικῆς μερίδος. Ἀλλ' ἡ κατάστασις αὕτη μικρὸν διήρκεσε· διότι δέκα ἔτη μετὰ τὴν ἐν Οἰνοφύτοις νίκην, ἐπειδὴ οἱ Βοιωτοὶ φυγάδες⁽¹⁾ κατεῖχον τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Χαιρώνειαν καὶ ἄλλας τινὰς πόλεις τῆς Βοιωτίας, οἱ Ἀθηναῖοι, στρατηγούτου Τολμίδου τοῦ Τολμαίου, ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν πολεμίων ἐκείνων πόλειων καὶ κυριεύσαντες τὴν Χαιρώνειαν, ἀπεχώρουν ἀφήσαντες φρουράν. Πορευομένοις ὅμως αὐτοῖς πρὸς τὴν Κορώνειαν ἐπιτίθενται οἱ ἐκ τῆς Ὀρχομενοῦ Βοιωτοὶ φυγάδες καὶ οἱ μετ' αὐτῶν Λοκροὶ καὶ οἱ Εὐβοεῖς φυγάδες καὶ ὅσοι ἦσαν τῆς αὐτῆς γνώμης, καὶ νικήσαντες τοὺς Ἀθηναίους μέρος μὲν ἀπέκτεινον, μέρος δ' ἔλαβον ζῶντας· ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐξεκένωσαν τὴν Βοιωτίαν συνθηκολογήσαντες ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ τοῖς ἀποδοθῶσιν οἱ αἰχμάλωτοι· καὶ οἱ φεύγοντες Βοιωτῶν κατελθόντων καὶ οἱ ἄλλοι πάντες αὐτόνομοι πάλιν ἐγένοντο. Οὕτω δὲ τὸ κράτος τῶν Ἀθηναίων κατέπεσεν ἐν ταῖς τρισὶ ταύταις χώραις μετὰ τὸ δυστύχημα τῆς Κορωνείας, ἔνθα κατὰ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην⁽²⁾ καὶ αὐτὸς ὁ Τολμίδης ἀνηρέθη μαχόμενος. Τὸ δ' ἀτύχημα τοῦτο τῶν Ἀθηναίων παρηκαλούθησεν ἕτερον πολλῷ δεινότερον διὰ τὰς Ἀθήνας, ἡ ἀποστασία τῆς Εὐβοίας καὶ τῶν Μεγάρων, καὶ ἡ εἰσβολὴ τῶν Πελοποννησίων εἰς τὴν Ἀττικὴν ὑπὸ τὸν Πλειστοάνακτα τὸν Πausανίου· μόνη δὲ ἡ πολιτικὴ σύνεσις τοῦ Περικλέους ἔσωσε τὰ τῶν Ἀθηναίων διὰ τῆς δωροδοκίας τοῦ Πλειστοάνακτος,⁽³⁾ ἀπαγαγόντος ἐκ τῆς Ἀττικῆς τοὺς Πελοποννησίους, καὶ διὰ τῆς ἐφεξῆς ὑποταγῆς τῆς Εὐβοίας, ὅτε συνωμολογήθησαν μὲν αἱ τριακονταετεῖς σπονδαὶ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἰδρύσωσι τὴν ἐπὶ τῶν χωρῶν τῆς μέσης Ἑλλάδος κυριαρχίαν αὐτῶν. Οὕτω δὲ ἡ Βοιωτία, ἡ Φωκίς καὶ ἡ Λοκρὶς ἀποσπαθεῖσαι τῆς τῶν Ἀθηναίων συμμαχίας εἰσήγαγον αὖθις τὸ ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα, καταλύσασαι τὰς δημοκρατίας. Ὅποιον ὅμως πρόσωπον διεδραμάτισαν οἱ Ὀπουντίοι Λοκροὶ μετὰ δέκα

(2) Θουκ. 1, 113. (2) 12, 6.

(3) Πλουτ. Περικλ. 22.

καὶ τέσσαρα ἔτη ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ, οὐ βράδιον εὐρεῖν· πάντως ὅμως σμικρὰν ἔσχον βροπὴν ἐν τῷ μεγίστῳ ἐκείνῳ ἀγῶνι τῶν δύο μεγίστων τῆς Ἑλλάδος πόλεων· οὐχ ἤττον, καθάπερ προεῖρηται ἡμῖν ἀνωτέρω, ἐγένοντο σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων παρέχοντες ἵππεις, προελόμενοι τὴν συμμαχίαν ταύτην εἴτε διὰ τὸ ἀριστοκρατικῶς πολιτεύεσθαι, εἴτε φόβῳ, ἀναμιμνησκόμενοι τῆς προτέρας τῶν Ἀθηναίων κυριαρχίας.

Ἐν τούτοις σὺν τοῖς ἐν Ναυπάκτῳ Μεσηνίοις καὶ πάντες οἱ Ὀζόλαι (1) Λοκροὶ προσετέθησαν τοῖς Ἀθηναίοις, πλὴν τῶν Ἀμφισέων.(2) Οὕτω δὲ ὁ ἀδελφικὸς τῶν Λοκρῶν σύνδεσμος διερράγη, οἱ δὲ ἄπαικοι ἦσαν τὰ ὅλα κατὰ τῆς Μητροπόλεως.

Ἄλλ' ἢ Ὀπουντία Λοκρὶς ἐκτεθειμένη κατὰ θάλασσαν εἰς τὰς προσβολὰς τῶν Ἀθηναίων ἐπόμενον ἦν νῆα ὑποσῆ σπουδαίως τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου. Ἐν πρώτῳ λοιπὸν τοῦ πολέμου ἔτος οἱ Ἀθηναῖοι ἐξέπεμψαν τριάκοντα πλοῖα περὶ τὴν Λοκρίδα ὑπὸ τὸν Κλεόπομπον τὸν Κλεινίου, ὃς ἀποβάσεις ποιησάμενος καὶ τῆς παραθαλασσίας μέρη τινὰ ἐδήλωσε καὶ τὸ Θρόνιον ἐκυρίευσεν καὶ ὁμήρους ἔλαβε καὶ εἰς τὴν Ἀλόππην ἐνίκησε τοὺς εἰς βοήθειαν δραμόντας Λοκρούς.(3) Περὶ δὲ τὸ φθινόπωρον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐτειχίσθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἡ νῆσος Ἀταλάντη(4) φρούριον, ἐρήμη πρότερον οὔσα, τοῦ μὴ ληστὰς ἐκπλέοντας ἐξ Ὀπούντος καὶ τῆς ἄλλης Λοκρίδος κακουργεῖν τὴν Εὐβοίαν. Τοῖς δ' ἐκ τοῦ πολέμου δεινοῖς προσετέθησαν καὶ τὰ ἐκ τῶν γενομένων σεισμῶν τὸ ἕκτον τοῦ πολέμου ἔτος 426, ὅτε ἐπὶ κλυσις ἐγένετο εἰς τὴν νῆσον Ἀταλάντην, ἣτις καὶ μέρος τοῦ φρουρίου τῶν Ἀθηναίων παρέσυρε καὶ ἐκ τῶν δύο ἐπὶ τῆς παραλίας ἀνειλκυσμένων πλοίων συνέτριψε (5) τὸ ἕτερον, κατὰ δὲ Δημήτριον τὸν Καλλατιανὸν ἡ νῆσος ἐσχίσθη εἰς δύο,(6) πόλεις δὲ ἄρδην κατεστράφησαν, οἷον τὸ Θρόνιον καὶ ἡ Σκάρφεια, καὶ χίλιοι ἄνθρωποι ἐτάφησαν ὑπὸ τὰ ἐρείπια αὐτῆς, ἣτις

(1) Θουκ. 3, 97, 3. (2) Διόδ. 12, 42, 4.

(3) Θουκ. 2, 26. (4) Θουκ. 2, 32.

(5) Θουκ. 3, 89, 3. (6) Στράβ. 1, 60—61.

ὅμως ἀναγκισθεῖτα ἀμέσως ὑπῆρχε μέχρι τῶν χρόνων τῶν Καίσαρων.

Ἐν αὐτῷ δ' ἔπει Νικίας ὁ Νικηράτου, στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων ἐξήκοντα ναυσὶ περὶ τὴν Λοκρίδα πλέων τὴν Ὀπουντίαν ληίζεται τὰ παράλια αὐτῆς. Ἄλλ' ἐν ἔτει 424 οἱ Ὀπούντιοι Λοκροὶ ἐν τῇ ἐν Δηλίῳ μάχῃ μεγάλην ἐπήνεγκον τοῖς Ἀθηναίοις φθορὰν διὰ τοῦ ἱππικοῦ αὐτῶν, ἀφικόμενοι καθ' ἣν στιγμὴν οἱ Θηβαῖοι εἶχον τρέψει αὐτοὺς εἰς φυγὴν. Μετὰ δὲ τὴν Νικίειον εἰρήνην βλέπομεν αὖθις τοὺς Ὀπουντίους Λοκρούς προσκληθέντας ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων βοηθεῖν αὐτοῖς εἰς τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχῃ τῷ 418. Καὶ δὲν ἠδυνήθησαν μὲν μετασχεῖν τῆς μάχης, ἅτε κωλυθέντες διελθεῖν τὴν πολεμίαν, ἔσπευσαν ὅμως εἰς βοήθειαν μετὰ τῶν Βοιωτῶν καὶ Φωκέων.

Ἐκ δὲ τούτου τοῦ χρόνου ἕως τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οὐδεμίαν αὐτῶν γίνεται μνεία, ὡς δρώντων ἐν τῷ πολέμῳ, εἰ καὶ βεβαίως ἀδύνατον ἦν αὐτοῖς ἀποσχεῖν πρὸ τοῦ τέλους αὐτοῦ, ἀφοῦ οἱ πολλῶν ἰσχυρότεροι γείτονες αὐτῶν Θηβαῖοι δὲν ἀπέστησαν ἢ βραδύτερον τῆς τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίας. Αἴτιον δὲ τούτου φαίνεται μοι τὸ μὲν ἢ μακρὰν πλέων τῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ θάλασσαν μᾶλλον διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου μετὰ τὴν εἰς Σικελίαν ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων, ἐνθα οὐδόλως ἠδύναντο οἱ Ὀπούντιοι Λοκροὶ νὰ μετάσχῃσι σπουδαίως τοῦ ἀγῶνος, ὡς οὐ ναυτικοὶ ὄντες, καὶ μόνον, καθάπερ προεῖρηται, ὡς ἵππεις ὑπηρέτησαντες τῇ Πελοποννησιακῇ συμμαχίᾳ.

(ἔπεται συνέχεια).

ΕΝΑΙΣΙΜΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΕΛΕΥΘ. ΤΡΙΑΝΤ. ΚΟΥΣΗ
ΠΕΡΙ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΑΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

(Ἴδε συνέχ. εἰς σελ. 324 τεύχ. Ζ' καὶ Η', Τόμ. 5').

Καὶ ἐμοὶ μὲν περὶ τῆς ἡμετέρας διαλέκτου οὕτω δοκεῖ, τεκμαιρομένῳ ἕκ τε τῆς ἐν. γεν. ἀνθρωπίνῃ καὶ τῆς πληθ. ἀν-

ὄρωπιων, εἰ δὲ τις ἄλλως βούλεται λέγειν, πλατεῖα λόγων κέλευθος· ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ δημῳδαὶ ἀνθρώποι, ἀγγέλοι, διαβόλοι, ἐμπόροι· ταῦτα γὰρ τοῖς Δωρικοῖς ἔοικέ πως, τύπου εἰς ἰον, καθάπερ παρ' ἡμῖν, ἐν αὐτοῖς οὐχ ὑποφαινομένου (ἄνθρωπος, ἀνθρώπου, ἀνθρωπον, ἀνθρωπε, ἀνθρώποι, ἀνθρώπων, ἀνθρώπους)· εἰ μὴ εἴποι τις ὅτι καὶ ταῦτα λείψανα διαφθορᾶς ἐστί, τῶν ἀμούσιων ποιητῶν τοῦ σκοτίου μέσου αἰῶνος γεννήματα διὰ τὸν ῥυθμὸν, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες ἐν τῇ εἰσαγωγῇ· οὐκ ἀπίθανα δ' ἔρεε καὶ μάλα ῥαδίως πείσει κάμει, ἀφορῶντα πρὸς τὸ τρίων ἀντὶ τριῶν, χρόνων ἀντὶ χρόνων, ἐδώσες ἀντὶ ἔδωσες καὶ αὐτὸ τὸ ἀνθρώποι «καὶ τὰ πολλὰ ἀνομήματα τὰ κάμνουν οἱ ἀνθρώποι» τοῦ Μανόλη Σκλάβου «ἢ συμφυρὰ τῆς Κρήτης, ἐν ἧς γέγονεν»· μὴ διαλάβη δ' ἡμᾶς καὶ τὸ τοῦ Πτωχοπροδρόμου ὀλίγον ἀντὶ ὀλίγον. Ἐπανιέντες νῦν ἐπὶ τὰ ἡμέτερα ταῦτά φαμεν καὶ περὶ τῶν ἐν Τριπόλει καὶ Κερατοῦντι διασωθέντων ἀκραιφνεστέρων τύπων. Τὰ ἐπίθετά γε μὴν σχηματίζεται ὀμαλώτερον καὶ κανονικώτερον, ἀσημένιοι, ἀσημένιων, ἀσημένιους· ἀσυλλόγιστοι, ἀσυλλόγιστων, ἀσυλλόγιστους. Πολλὰ δ' ὀνόματα δυσύλλαβα ἐν τῷ πληθ. οὐδέτερα εἰς ἰον ἐγένετο (δρόμος, τὰ δρόμια, λόγος, τὰ λόγια, φόβος, τὰ φόβια)· καὶ πολλὰ δ' ὀνόματα ἐξ ἀπασῶν τῶν κλίσεων εἰς οὐδέτερα μετέπεσεν ὑποκοριστικὰ εἰς ἰον, ἢ συγκοπῇ τοῦ ο εἰς ἰν, ἢ καὶ ἄνευ καταλήξεως ἀποβαλόντα τὸ ἰον. Καθόλου δ' εἰπεῖν λίαν ἐπιρρεπῆς φαίνεται ἡ γλῶσσα πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ ὑποκοριστικοῦ τούτου τύπου, ὅς καὶ τὰ πλεῖστα Θηλυκὰ τῆς κλίσεως ταύτης ἐξηφάνισε (δένδρων τε καὶ καρπῶν καὶ ἄλλα ὀνόματα) εἰς οὐδέτερα μεταποιήσας· οἶον κεραμίδ' (ἢ κέραμος), ἀμπέλ' ῥαβδίν, κτλ. Τὴν κατάχρησιν τοῦ ὑποκοριστικοῦ τύπου ὁ μὲν Mullach (Gr. d. gr. Vls. σ. 157) ἀνευρίσκει παρὰ τῷ Ἐπικτήτῳ «Den Ursprung des Missbrauchs dieser deminutive kann man finden in der Anwendung dersellen bei Epiktet. Diss. III, 10, 16, wo ἐλάδιον für ein wenig öl, αἰνάριον für ein wenig Wein, u. s. w. genommen wird.» Ὁ δὲ Κοραῆς (Πλουτ. III, ξθ'.) ἐν τοῖς κωμικοῖς. «Ἡ κατά-

χρησις τῶν ὑποκοριστικῶν εἰς τοὺς παλαιούς κωμικούς ἐγέννησεν εἰς τοὺς ἐξῆς χρόνους τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ τὴν χρῆσιν τῶν ὑποκοριστικῶν ἀντὶ τῶν πρωτοτύπων. Ἄφ' οὗ μίαν φωνὴν ἢ γλῶσσαν διὰ τὴν συγχρῆν μεταχειρίσιν τοῦ παιδίον, ψωμίον, βῶδιον κτλ. ἀντὶ τοῦ παῖς, ψωμός, βοῦς ἔχασε τὰ ἀληθῆ τῆς ὑποκοριστικῆς, ἐπενόησεν ἄλλα νέα εἰς ἀκίον, παιδάκιον, ψωμάκιον, βωδάκιον.» Ἡ αἰτ. τοῦ πληθ. συνήθως λήγει εἰς ους, ἀλλ' ἐν πολλοῖς ὀνόμασι συγκόπτεται τὸ ου, ὡς ἀκριβῶς πάνυ καθορᾶ τις ἐν τοῖς προτεθείσι παραδείγμασι.

Σημ. β'.) Θηλυκὰ εἰς ους ἐστὶ τὸ νεόνυφος καὶ ὄροςος ἐκ τῶν ὀνομάτων· ἐκ δὲ τῶν διγενῶν ἐπιθέτων πλεῖστα ὄσα, ἃ καὶ ἐν τοῖς παρατεθείσι παραδείγμασι τῷ σημείῳ † δεδήλωται. Τῶν ἐπιθέτων ἐν τῷ οὐδετέρῳ ἢ πλήρῳ κατάληξις οὐ διασέσωσται παρ' ἡμῖν, ἐν δὲ τῇ δημῳδαὶ ἀποβάλλεται τὸ ν' (καλὸ παιδί). Τῶν δὲ εἰς ἰον ὑποκοριστικῶν παρ' ἡμῖν μὲν ἀποβάλλεται μόνον τὸ ο ἐν τοῖς παροξυτόνοις (παιδίν-παιδίον), ἐν δὲ τοῖς προπαροξυτόνοις ἢ ὀλη κατάληξις ἰον (ἀμπέλ'-ἀμπέλιον) παρὰ δὲ Κερασούντιοις καὶ Τριπολίταις ἅπανθ' ἀπλῶς εἰς ἰν λήγει (παιδίν, ἀμπέλιν)· οὕτω καὶ παρὰ Κυπρίοις (σχοινίν, κρασίν, σκυλίν, μάτιν)· ἰδὲ Mullach Gr. d. gr. Vls σ. 143 καὶ τοῦ αὐτοῦ Δημ. Ζῆν. σ. 54 καὶ ἐξ. ἐν λ. παλληκάρι. - Ἐν τῇ δημῳδαὶ εἰς ἰ' παιδί, ἀμπέλι. (α)

2. Σημημέγα.

Τούτων οὐχ εὖρον ἀλλ' ἡ τὸ νοῦς, γεν. νοῦ, αἰτ. νοῦν· εἰ μὴ τις ἐνταῦθα καταλέξει βούλοιο καὶ τὸ ζῶν (ζῶιον), πλ. ζᾶ (ζῶια), παράδειγμα ἔχων ἐκ τῆς ἀρχαίας τὸ σῶς, σῶν, σᾶ (διάφορον ὄλως, ἐκ τοῦ σᾶος). Τὸν τύπον ζᾶ ἀνευρίσκομεν καὶ παρὰ Δουκαγγίῳ ἐν τινι στίχῳ (σ. 959) «λαφόπουλα καὶ ἄλλα ζᾶ ἐκεῖσαν μαζωμένα» (Κορ. Ἄπ. τ. 4. σ. 152)· παρὰ δὲ Σομαέρῳ καὶ τὸ ἐν. ζῶν.

(α) Ἄλλα τὰ προπαροξύτονα λήγει εἰς ν, ἐπιφερομένης τῆς ἀντωνυμίας ἀτ' τ' οὐράδν ἀτ' τὸ χέρον ἀτ' καὶ ἐμουν καὶ ἐσουν.

καὶ ἐν Ἑρωτοκρ. (σ. 17, στ. 18) « καὶ κάθε ζῶ νὰ κοιμηθῆ τόπο » νὰ βρῆ γυρεύει » (σ. 42, στ. 31) « καὶ ἄν τὸ ζῶ γυρίζεις » (σ. 43, στ. 14) « βρίσκονται πάντα κ' εἰς τὰ ζᾶ. » - Ἐὰ εἰς εὐς ἀρχαῖα μετουσιαστικά ἐξήλειπται, ἐνὸς δὲ μόνου μέμνηται τοῦ χρύσεος εἰς χρυσὸς μεταπεποιημένου· χρυσὸς ἄνθρωπος, χρυσέσσα γυναῖκα, χρυσὸν παιδίον (ἰδὲ κη'. 1 ὑποσ. 9)· ἀντὶ δὲ τῆς καταλήξεως χρῶνται τῆ ἐνιὸς ἐκ τῆς ἀρχαίας ἰνος παραφθοραίση· σιδερένιος, μολυβένιος, χαλκωματένιος, μαλαματένιος, ἄσημένιος· ταῦτὸ πέπονθε καὶ τὰ εἰς οὐς αὐξητικὰ ἀριθμητικὰ, ὧν δύο περιεσώθη εἰς ὅς μεταπεσόντα, διπλός, διπλέσσα, διπλόν, τριπλός, τριπλέσσα, τριπλόν· ἐν δὲ πέπλασται τρίδιπλος, τρίδιπλεσσα, τρίδιπλον. Ἄλλὰ καὶ παρ' ἀρχαίοις εὔρηται τούτων παραδείγματα, διπλὰ (Ἄνθ. 10, 101), τριπλὰ (Μοῦρ. σ. 369)· ἰδὲ Buttm. ausföhrl. sprachl. 2. σ. 397. δορυξός, κατὰ δὲ Κοραῆ (Ἰσοκρ. σ. 278) καὶ χρυσοχός (ἰδ. Lob. path. gr. σ. 203). Τούτοις προσθετέον καὶ τὰ κύρια ὀνόματα Ἀργίνος, Ἀλφίνος, Καλλίνος, Λασίνος, Πασίνος κτλ. ἀντὶ Ἀργίνος κτλ. ἔτι Πείριθος, Ἄλκιθος, Οἰδίπος (ἰδ. Curt st. 6. σ. 105 καὶ ἐξ.). Τῶν δὲ Ἀττικῶν λεγομένων ὀνομάτων (λεῶς. νεῶς) παρ' ἡμῶν τε καὶ ἐν τῇ δημῶδει οὐδὲ μνησθῆναι δεῖ.

κς'.) Τρίτη κλίσις.

Ἡ πλουσιωτάτη καὶ ποικιλωτάτη αὕτη κλίσις ἀπέβη παρ' ἡμῶν ἀπλουστάτη καὶ πενιχροτάτη, μεταπεσόντων τῶν ὀνομάτων αὐτῆς τῶν μὲν εἰς τὴν α', τῶν δὲ εἰς τὴν β'. κλίσιν· καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις δὲ διασωθεῖσι παραδείγμασιν οὐ διεφυλάχθησαν πάντες οἱ τύποι καθαροὶ καὶ ἀμιγεῖς. Παραδείγματα ἐκ ταύτης εἰς τὴν α'. μεταπεσόντα, βασιλέας, ἱερέας, σέβια, φλόγα, ἐλπίδα κτλ. κατὰ τοιοῦτον ἴσως μεταπλάσμων ἐσχημάτισται καὶ τὰ Ἀλεξανδρεωτικὰ αἴγαν, ἀκρίδαν, ἀνθρακάν κτλ., ἐν οἷς ὁ Sturz εὐφωνικὸν νομίζει τὸ ληκτικὸν ν (l. dial. Maced. σ. 127)· εἰς δὲ τὴν β'. πιπέρ', καννάβ' κτλ., ὧν πλεῖστα ἐν τε τῇ α'. καὶ τῇ β'. κλίσει σημειώται· συμμιγεῖς δὲ τύποι μέλ', γεν. μελί', πλ. μέλτα· γει-

λος (τό)· πληθ. χεῖλα_α ἢ ὀρθότ. χεῖλι_α, ὡς ἐξ ὀνομ. χεῖλιον, καθάπερ καὶ ἡ γεν. τοῦ ἐν. χεῖλί', καὶ ἡ τοῦ πλ. χεῖλιων κατὰ τὴν β'. ἐξήλειπται ἄρθρον τὰ εἰς εἰς-εν-το-ς. Λεῖψανα τούτων εἰς τὴν α'. μεταπεσόντα κλίσιν Ἐραπεζούντα, Κερασοῦντα, Δικροῦντα (Δαρνοῦς, ὁ λιμὴν τῆς Ἐραπεζούντος· Ἄνθ. περιήγ. Εὐξ. Πόντου 36)· αἱ εἰς α-α-ν-το-ς, εἰς-έν-το-ς, ὑς-ύ-ν-το-ς, ο-ύς-όν-το-ς, ω-ον-το-ς, ὡς-ό-το-ς μετοχαί· μόνον λείψανον τὸ εἰς ὄνομα μεταβληθὲν ἄρχοντας (πλούσιος) κατὰ τὴν α'. κλίσιν· ὁ δὲ πλ. ἀρχοντάδες καὶ ἀρχοντες καὶ ἀρχόντ' γεν. ἀρχονταδίων καὶ ἀρχοντίων· αἰτ. ἀρχόντες (ἐν Τριπόλει καὶ Κερασοῦντι ἀρχόντοι, ἀρχόντους). Τῶν εἰς ς-το-ς ὑπελείφθη τὸ (ὀ) καὶ (τό) γέλως, αἰτ. γέλων, πλ. τὰ γέλτα· σημειωτέα ἡ φράσις « γέλως ἐγένε-μουν » « γέλως ξένω γένωμαι τῷδε » (Σοφ. Οἰδ. Κολ. 902). « γέλως ἐποικε μας » = « γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε » (Ἡρόδ. 3, 29 καὶ 38 καὶ 7, 209) καὶ « γέλωτα ποιέσθαι » (Λογγ. 4, 35) καὶ « γέλωτα ἀποδείξαι » (Πλάτ. Θεαίτ. σ. 166. Α.)· ἔτι ἡ νεότης (νεότης)· πλ. τὰ νεότας ἐξ ὀνομ. νεότη, ἐν τῇ δημ. νεότη· ἡ ἀγιότε ἀγιότης) κατὰ τὴν α', ὡτὶν (οὐς) κατὰ τὴν β', ἡ μικρότε (μικρὰ ἡλικία), πλ. τὰ μικρότας κατὰ τὴν α'. φῶς, τὰ λοιπὰ κατὰ τὴν β'. γεν. φωσί', πλ. τὰ φώσια γεν. φωσίων ὡς ἐξ ὀνομ. φώσιον· ἡ γεν. Φωτός καὶ Φώτων λέγεται ἐπὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων· καὶ τὸ σύνθετον ἀστροφῶς = ἀστροφεγγία (παρὰ Σομαυέ-ρα) καὶ ἐν τῇ δημ. ἀστροφεγγιά, τὸ ἐπίθ. ἀστροφεγγῆς ὑπάρχει ἐν Ὀρφ. ὕμν. 2, 3, 4, 5· τὸ δὲ ἀστερόρωτον (sternhellen Nacht ἐν τοῖς Τακτ. Λέοντος τοῦ αὐτοκρ. (σ. 250).—Χάρη, αἰτ. χάρην· πλ. χάρις ἢ χάρης καὶ χάριτας· τῶν εἰς ω-ον-το-ς τὸ γέροντας καὶ γέρος (ἰδὲ κε'.) 1 ἐν τέλει. Τῶν εἰς υς-υ-ος ἅπαντα κατὰ τὴν β'. ἀστάχ' (στάχυς), ὀφρύδ' (ὀφρύς), βοτρυδ' (βότρυς), δρύδ' (δρῦς)· τῶν εἰς ας-α-δος ὑπολέλειπται τὸ ἐβδομάδα, γεν. ἐβδομάδας καὶ μετὰ ἀριθμητικῶν ἐνὸς ἐβδομαδοῦ, κανενὸς ἐβδομαδοῦ), αἰτ. ἐβδομάδαν κατὰ τὴν α'. κλίσιν· πλ. τὰ ἐβδομάδες, γεν. ἐβδομαδῶν, ἡ ὑπομιμνήσκει τὰ ἀρχαῖα χιλιαδῶν, μυριαδῶν, αἰτ. τὰ ἐβδομάδας· Τετράδ' (ἡ) Mittwoche. γεν. τετράδες, αἰτ. τε-

τράδ. οὔτω καὶ πέφτ' (Πέμπτη Donnerstag)· ζουρκάδ' (ζορκάς καὶ δορκάς) κατὰ τὴν β'. Τῶν εἰς ις-ιδος ἐλπίδα, πλ. ἐλπίδες, αἰτ. ἐλπίδας· τῶν εἰς ις-ιος καννάβ' (κάνναβις) κατὰ τὴν β'. πλ. τὰ καννάβια· τῶν εἰς ι-ιτος μέλ', πλ. μέλτα· τῶν εἰς-ειδος κλειδὸν (κλείς) κατὰ τὴν β'. τῶν εἰς εἰς-ενος χτέν' (κτεῖς) κατὰ τὴν β'. εἶνας (εἶς) ἰδ. 4)· τῶν εἰς ις-ιθος ὄρνιθ' (ὄρνις, ἀλεκτορίς) ἐν χωρ. κατὰ τὴν β'. τῶν εἰς οὐς-οδος ποδάρ' (πούς) κατὰ τὴν β'. ὄχταπόδαρον (ὄκτάπους), τετράποδος (τετράπους) καὶ τεσσεράποδος κατὰ τὴν β'. τῶν εἰς ης-εος ἐλάχιστα ὑπελείφθη καὶ ταῦτα κατὰ τὴν α'. εὐλαβής, αἰτ. εὐλαβήν, πλ. εὐλαβήδες· μονογενής, ἐμπαθής (ὁ πάσχων)· τὸ δὲ συγγενός, γεν. συγγενοῦ, αἰτ. συγγενόν, πλ. ὄν. συγγενοί, γεν. συγγενῶν, αἰτ. συγγενοῦς κατὰ τὴν β'. τὰ οὐδέτερα ες-εος ἄρδην ἀπώλετο· τῶν εἰς υς-έως ὑπελείφθη τὸ πῆχε (πῆχυς) κατὰ τὴν α'. ἐμσός (ἤμισυς) κατὰ τὴν β'. τῶν εἰς εὐς-έως, τὸ βασιλέας, ἱερέας κατὰ τὴν α'. ὁ πλ. ἱερεῖς, έων, εἰς κατὰ τὴν γ'. τὸ βασιλέας κατὰ τὴν α'. κατὰ τὸ ἱερέας σχηματίζεται καὶ τὸ ἀρχιερέας· τῶν εἰς ι-εως τὸ πιπέρ' (πέπερι), γεν. πιπερί, πλ. ὄν. πιπέρια, γεν. πιπερίων κατὰ τὴν β'. Τῶν εἰς ξ (κός, γος, χος) τὸ γυναικα (γυνή) ἰδὲ τὰ εἰς α τῆς πρώτης κλίσεως· νύχτα (νύξ), γεν. νύχτας καὶ νυχτός, αἰτ. νύχταν· πλ. τὰ νύχτας, γεν. τοῦ νυχτίων· αὐλάκ' (αὔλαξ) κατὰ τὴν β'. βέγας καὶ βέγα (βήξ), κατὰ τὴν α'. ὁμοίως τρίχα (θρίξ), γέρακας (ιέραξ), μερμηῆκα (μύρμηξ), ὁ δὲ πλ. κατὰ τὴν γ'. ὄν. μερμηῆκες καὶ μερμηῆκας· γεν. μερμηηκίων· νύχ' (δονυξ) κατὰ τὴν β'. ὄρτύκα (ὄρτυξ), περδίκα (πέρδιξ) κατὰ τὴν α'. ὁ δὲ πλ. κατὰ τὴν γ'. ὄν. ὄρτύκας, περδίκας, ὄρτυκίων· ῥωγὴν καὶ ῥωὴν (ῥώξ) κατὰ τὴν β'. Προσθετέον τούτοις καὶ τὸ γάλαν, γεν. γαλατί, πλ. ὄν. γάλτα, γεν. τοῦ γαλατίων· ὁμοίος τύπος εὔρηται καὶ παρὰ Κυπρίοις· «καὶ χαλαστῆ τὸ γάλαν τῆς» (Κυπρ. Σακελλ. σ. 122, στ. 13).—Τῶν εἰς ων-ονος καὶ ωνος ἀγκῶνα (ἀγκῶν) κατὰ τὴν α'. πλ. ἀγκῶνας κατὰ τὴν γ'. ἀηδόν' (ἀηδῶν) κατὰ τὴν β'. καλλίων, αἰτ. καλλίον· οὐδέτ. καλλίον· πλέιον (πλέον), ἄλών' οὐδέτερ· (ἄλωξ) κατὰ τὴν β'. Χειμώνας, γεν. χει-

μώνας, αἰτ. χειμώναν κατὰ τὴν α'. ὁ πλ. κατὰ τὴν γ'. ὄν. τὰ χειμώνας, τοῦ χειμωνίων· σημειωτέα ἢ φράσις «χειμώνας καιρός» ἀντὶ χειμῶνος καιρός· «χειμώναν καιρόν» ἀντὶ χειμῶνος καιρόν· πρβλ. Πλάτ. νόμ. IV, 709 C. «καιρῶ... χειμῶνος.» Λέγεται δὲ μετὰ μείζονος ἐμφράσεως ἢ τὸ ἀπλοῦν «χειμώναν», ὡς περ, αἶμαι, καὶ τὸ παρὰ Πλάτωνι.—Γείτονας, γεν. γείτονα καὶ γειτόν' κατὰ τὴν α'. πλ. γείτονες, γειτόν' καὶ γειτονάδες, γεν. γειτονίων καὶ γειτοναδίων· αἰτ. γειτόνς καὶ γειτονάδες· εἰκόνα (εἰκὼν) κατὰ τὴν α', πλ. τὰ εἰκόνας, γεν. τῶν εἰκονίων· κλωνάρ' (κλών), κωδιών' (κώδων) ῥωθίων' (ῥώθων), βλωγών' (βλήγων) κατὰ τὴν β'. τῶν εἰς ην-ηνος τὸ μῆνας· ἰδὲ 4.) Ἄπαντα ταῦτα κατὰ μεταπλασμὸν ἐσχημάτισται, ὡς περ καὶ τὰ ἐπόμενα ἐκ τῶν εἰς ρ ληγόντων, κοσμοκράτορας (ὁ κρατῶν, ἄρχων τοῦ κόσμου), στομοκράτορας (ὁ κρατῶν τῶν στομάτων, δυνάμενος σιγᾶν ποιεῖν) κατὰ τὴν α'. κλ., ὁ δὲ πλ. κοσμοκράτορες, κοσμοκρατορίων, κοσμοκράτορας· ἀμφότερα συνημμένα ἐν τῇ φράσει «κοσμοκράτορας κῆ ἂν γίνεσθαι, στομοκράτορας κῆ γίνεσθαι.»—οὐ δυνατόν τὴν τῶν ἀνθρώπων γλωσσαλγίαν κωλύειν.—Χέρ' = χεῖρ, κατὰ τὴν β'. καὶ τὸ σύνθετον ἄχερος (ἄχειρ)· τὸ δὲ μακροχέρς (μακρόχειρ, κλέπτῆς), τζακοχέρς (ὁ τεθλασμένην τὴν χεῖρα ἔχων καὶ ὁ δύσκολος περὶ τὴν ἔκτισιν τῶν χρεῶν) κατὰ τὴν α'. κλίσειν ἀέρας (ἄηρ) κατὰ τὴν α'. κλίσειν θαγατέρα (θυγάτηρ) ἰδὲ τὰ εἰς α τῆς α'. κλ.—ἄντρας (ἄνηρ) ἰδὲ τὰ εἰς ας τῆς α'. κλ. Τῶν εἰς ψ (π ο ς-θ ο ς) τὸ κωνώπ' (κῶνωψ) κατὰ τὴν β'. (φλέψ) κατὰ τὴν α'. πλ. τὰ φλέβας, γεν. τοῦ φλεβίων κατὰ τὴν γ'. Ἰά γε μὴν εἰς ας-αντος, ις-ενος, υς-υδος, υς-θος, ις-ιος, ὡ ἢ ὡς-οῦς, ην-ενος θύελλαι ἀνηρείψαντο. Ἰὰ εἰς ις-εως, ὧν οὐκ ὀλίγα περιεσώθη, εἰς τὰς ἄλλας μετέπεσε κλίσεις· δύναμη (δύναμις), ὄφειδ' (ὄφεις) κατὰ τὴν β'. κλ. γνώσ(η) (γνώσις), πλ. τὰ γνώσις· πίστη, δέηση, μετάδοσις καὶ μετάληψις (ἢ κοινωνία τῶν ἀχράντων μυστηρίων, καὶ αἱ τέσσαρες αὗται λέξεις διεφυλάχθησαν διὰ τῆς ἐκκλησίας· ὁμοίως καὶ τὸ ἀγαλλίασις ἐν τῇ φράσει «χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις» καὶ «χαρὰ καὶ ἀγαλλία»· ἐλευτέρωσις (ἐλευθέρωσις) ἐπὶ

των ὠδίνουσων, κρίση (κρίσις), πλ. τὰ κρίσας· ὑπόληψη, λούσι(η) (λούσις), μάθησις, ἀνοιξη (ἔαρ), ὄρεξις, ὄψη, πόρεψις (ἀπόπατος), πλάσι(η), πλύσι(η), κατάστασις, περίστασις, φύλαξις, τάξις, σταύρωσις καὶ γέννησις (ἐκ τῆς ἐκκλησίας).

Πληρέστερά πως καὶ πλειότερα διεσώθη ἐκ τῶν εἰς ος-ο υς, ὀς-έ ος, οὐδ. ὕν, καὶ τῶν εἰς μα-ματος, ἃ παρ' ἡμῶν λήγει εἰς μ η ν, ἐν δὲ τῇ δημῳδαὶ ὀρθότερον εἰς μα, ἃ καὶ δὴ ἐπισκοποῦμεν μετὰ τῶν εὐαριθμητῶν εἰς ας.

1) ος-ο υς· ἄθος (ἄνθος), πλ. ἄθια· βᾶθος, βᾶρος, γένος, ἔθνος, πλ. τὰ ἔθνη· εἶδος (πρᾶγμα), πληθ. εἶδοτα καὶ εἶδατα· ὑπὸ Βυζαντίων εἶδη ἐκαλεῖτο κατὰ Κοραῆν ('Ατ. τ. 4. σ. 112 ἐν λ. εἶδος) καὶ τὰ ἀρώματα· παρ' ἡμῶν ὀδηλοὶ γενικώτερον πρᾶγμα (ιμάτια, στρώματα καὶ τὰ τοιαῦτα· ἔρκος (ἐκ τοῦ ἔλκος) = πύον, πλ. ἔρκατα· μέτρος ἀντὶ μέτρον· καὶ ἐν τῇ δημ. καὶ ἐν Ἑρωτοκρίτῳ «καὶ σὺ ἦντα μέτρος ἔκαμες ἔς ἐτοῦτα ποῦ μου λέγεις» (σ. 11, στ. 15)· καὶ νῦν ἔτι χρῶνται τῇ λέξει ἐν Κρήτῃ σημαίνουσα φρόνησιν, πρόνοιαν, ὡσπερ καὶ παρ' ἡμῶν ἐν τῇ πληθύντ. μέτριχ· «ἔχω τὰ μέτρια μ.» = προνοῶ. Χτύπος (τό) = τῷ ἀρχαίῳ κτύπος (ὅ), ἐπὶ θυρῶν καὶ πληγῶν· ἄλλως χτύπεμαν· ἔλεος, πλ. ἐλέη, ἐν τῇ φράσει «τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ» (ἐκ τῆς ἐκκλησίας «πλούσια τὰ ἐλέη σου»)· θάρρος, θέρος, κρύος καὶ κρύον (ὅ)· μάθος, καὶ παρ' ἀρχαίοις «τὸν πάθος μάθον θέντα» (Δίσχ. Ἰγναμ. 183)· καὶ παρ' ἡμῶν παροιμιωδῶς «πάθος μάθος» = τῷ Ἡροδοτείῳ (1, 207) «τὰ δέ μοι παθήματα μαθήματα γηγόνεε,» μέρος, πάθος, πλ. πάθια, πέλαγος, ἀρσενικόν καὶ οὐδέτερον· γεν. πελάγου (ὡς ἐπίρρημα = ἐν πελάγει)· μεταφορ. μέγα πλῆθος, ἄβυσσος· «πέλαγος λόγιχ» = ἄπειροι λόγοι· καὶ παρ' ἀρχαίοις «εἰς τὸ πέλαγος τῶν λόγων» (Πλάτ. Ἡρωτ. σ. 338. Α.) πλάτος, πλ. πλάτια· μάκρος (μῆκος), πλ. μάκρια· ὄρος, στέβος (στέγος), γεν. στεβί', πλ. στέβοτα, γεν. στεβοτίων καὶ στεβίων, τέλος, ὕρος (ὕψη), χάος, χρέιος (χρέος) πλ. τὰ χρέιατα καὶ χρέιτα· χεῖλος, γεν. χεῖλί', πλ. ὄν. χεῖλια, γεν. χεῖλιων.⁽¹⁾

(1) Οὐκ ὀρθῶς ἐμριγε δοκεῖν καὶ τὸ χεῖλιχ, ἄθια, πλάτια, μάκρια

2) Ὑς - έ ος, οὐδέτ. ὕν. Βαθύς, γεν. βαθί', αἰτ. βαθύν, πλ. βαθοί, γεν. βαθίων· οὐδ. βαθύν, πλ. βαθέα· βαρύς, αἰτ. βαρύν, πλ. βαροί, γεν. βαρίων, αἰτ. βαρῆδες, οὐδ. βαρύν, πλ. βαρέα, γλυκύς, γεν. γλυκί', αἰτ. γλυκύν, πλ. γλυκοί, γεν. γλυκίων, αἰτ. γλυκούς ἐξ ὀνομαστικῆς γλυκός ἐν τῇ δημῳδαὶ γλώσσει συνήθως· οὐδ. γλυκύν, πλ. γλυκέα· παχύς, αἰτ. παχύν· πλ. παχοί, αἰτ. παχῆδες, οὐδ. παχύν, πλ. παχέα· πλατύς καὶ μακρύς, πλ. πλατῆδες καὶ μακρῆδες· οὐδ. πλατύν, μακρύν, πλ. πλατέα, μακρέα.

3) μα - ματος, παρ' ἡμῶν μαν. Οὕτω καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντιακοῖς ἔληγε ταῦτα εἰς μαν ἐν τῷ IB'. ἤδη ἐκατονταετηρίδι· παρὰ γὰρ τῷ Πτωχοπροδρόμῳ εὐρηται πάπλωμαν, σείσμαν, κάθισμαν, πλάτυσμαν κτλ. Πτωχοπρ. βιβλ. Α'. στ. 364, 368 καὶ Β'. 44, 47. (Κορ. Ἰγναμ. Α'. σ. 13 καὶ 16). Αἷμαν, γεν. αἱματί', πλ. αἵματα, γεν. αἱματίων· ἀγκάλιασμαν (ἀγκαλιζέσθαι)· νόημα, ἀλειμμαν (στέαρ), ἀλλαγμαν, μηνάλλαγμαν (τὸ τέλος τοῦ μηνός, ἢ ἔνη καὶ νέα), ἀντραγάθημαν, μάλαμαν (ὁ χρυσός), ἄρτυσμαν, πορπάτεμαν (περιπάτημα, βᾶδισμα), βρόντεμαν (βρόντημα Δίσχ. Πρ. 993), γέλασμαν (γέλασμα), γέννεμαν (γέννημα), ⁽¹⁾ γλύμμαν (τὸ γεγλυμμένον τοῦ σάπωνος τεμάχιον, γλύμ-

κτλ. τῷ Βοιωτικῷ προσάψειεν ἂν τις ἰδιώματι, καθ' ὃ ἐν ἐπιγραφαῖς εὐρηται πρὸς τῷ χρίος, κλίσις, Γέτιος (χρέος, κλέος, ἔτεος) καὶ γεν. τοῦ πλ. Γετίων (ετέων), Kühn. Gr. § 123, β'). ἀλλ' ἔστι καὶ ταῦτα κατὰ τὰ τῆς α'. κλίσεως παραδείγματα δεσποταδίων κτλ. κδ'.) 1 σημ. β'.) καὶ τὰ τῆς β'. ἀνθρωπίων κτλ. κε'.) 1 σημ. α'.) ἡ γλῶσσα δηλαδὴ ἐξολισθήσασα ἐν τῇ διαφθορῇ εἰς τὴν διὰ τῆς ὑποκοριστικῆς καταλήξεως ι ο ν ἐξομοίωσιν ἀπάντων, ὡς τοῦτο πλείστ' ὅσα τῶν προτεθέντων παραδειγμάτων τρανότερα δηλοῖ, μετένεγκεν ὡς ἐπὶ ἄλλα, οὕτω καὶ ἐπὶ ταῦτα τὸν τερατώδη τοῦτον σχηματισμόν· οὕτω χειλίων ὡς ἐξ. χειλιον· τούτου δ' ἔνεκεν προειλόμην καὶ τὴν ὄν. μάλλον διὰ τοῦ ι χειλία ἢ διὰ ε χειλεα γράψαι· ἢ πόθεν γὰρ ἄλλοθεν τὸ τῆς γεν. τοῦ ἐν. ι, χεῖλί', ὡσπερ καὶ τοῦ ἀνθρωπί', εἰ μὴ ἐκ τοῦ τύπου χειλιον, ἀνθρώπιον, ὡς καὶ ἐν τῇ γεν. χειλίων καὶ τῷ χειλιε φαίνεται;

(1) = ἄνθρωπος ἐπὶ κακοῦ = πονηρόν, μοχθηρόν ἀνθρώπιον· οὕτω κα

μα παρ' ἀρχαίοις τὸ γεγλυμμένον, Εὐπολ. παρὰ Πολυδ. 7, 170), γράμμιν, δῶμαν ἐν τοῖς χωρ. (ἢ ἐκ χόματος στέγη τῶν οἰκιῶν, παρ' ἀρχαίοις σημαίνει οἰκίαν καὶ δωμάτιον). Θάμαν καὶ θαῦμαν σημειωτέα ἢ φράσις «θάμαν ἀνέλπιστον,» ἐνθα τὸ θάμαν ἐπιτείνει τὴν τοῦ ἀνελπίστου ἔννοιαν· ὅμοιον καὶ τὸ παρὰ Σοφοκλεῖ «θαῦμ' ἀνέλπιστον» (Τραχιν. 673)· θέαμαν, τρίμμιν (ἔδεσμα τι), θυρίαμαν (θρύμμιν, ἄρτου μικρὰ τεμάχια ἐν ἔδεσματι ριπτόμενα· ἐκ τούτου ὑποκοριστικὸν θρουμούλλ' (θρουμύλλιον) = ψυχίον, ἐξ οὗ ῥῆμα θρουμουλλίζω. Χάρτωμαν, σανίδες λεπτόταται πρὸς τὴν τῶν οἰκιῶν ἐπιστέγατιν· παρ' ἀρχαίοις πέταυρα καὶ πέτευρα· «σανίδιον λεπτὸν καὶ τεταμένον, ὧ καὶ εἰς τοὺς ὀρόφους πολλοὶ ἀντὶ κεραμίων χρῶνται» (σχολ. Θεοκρ. XIII, 13)· ἐν τοῖς χωρίοις ὑπάρχουσι καὶ παρ' ἡμῶν αἱ οἰκίαι ἄνευ κεραμίων μόνοις τοῖς πεταύροις ἐπεστεγασμένοι· ἀλλ' ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπὶ τῶν πεταύρων ἐπιτίθεται καὶ κεράμια· «πέτευρον πᾶν τὸ μακρὸν καὶ ὑπόπλατυ καὶ μετέωρον ξύλον» (Φώτιος). Πλάσμαν (παιδίον εὐειδέστατον)· ἀραχνούδυσμαν (ἀράχνη καὶ διάσμα) = τὸ τῆς ἀράχνης ὕφασμα, ἀράχνη καὶ ἀράχνιον, Λατ. araneum, aranea texta· ἰδὲ καὶ κδ'.) 2.) 6'.) ἐν λ. ἀράχνα. Κατατήματα· ἀχρηστος ὁ ἐνικός· (σημεῖα χαρακτηριστικά)· χτύπεμαν = πληγή, κτύπημα «κτύπημα χειρῶν ἐπιτίθεσθαι κάρα» (Εὐρ. Ἄνδρ. 1212), ἰδίωμαν = συνήθεια· «τὸ καθ' ἑαυτοῦ ἰδίωμα τηρεῖν» (Πολύβ. 2, 59, 2) = seine eigenthümliche gewonheit (Passow λεξ.), κάπνισμαν, ἀποκάπνισμαν, κελάϊδημαν (κελάδημα), κέντεμαν (κέντημα), κένωμαν (ἢ μετὰγγισις τῶν ἔδεσμάτων), καθάρισμαν, κλημαν, κνήσμαν (κνήσμα), κοίμισμαν, ἀποκοίμισμαν, παρακοίμισμαν, κάμαν (καῦμα), κρεῖμαν, κῦμαν, μάθειμαν, μέθυσμαν, μελίτωμαν ἐρίδρω-

παρ' ἀρχαίοις ἢ λέξις «φύσις», «ἀξί τοιαῦται φύσεις» (Ἰσοκρ. 4, 113. σ. 64—20, 11. σ. 397. Αἰσχ. λόγ. 1. σ. 191· οὕτω καὶ παρὰ Γερμανοῖς ἢ Λατ. λέξ. creatur = δημιουργημα, γέννημα, φύσις (πονηρά), elende geschöpfe· παρ' Αἰσχίνῃ φέρεται ἢ λέξις μετὰ ἐπιθέτων «βδελυρὰ καὶ ἀνόσιος φύσις» (λόγ. 1, 95. σ. 13)· μετριώτερόν τι δηλοῖ ἢ ἡμετέρα λέξις σπέρμαν.

σις), μνήμαν, νεῦμαν, λῶμαν = ἰμάτιον· παρ' ἀρχαίοις ἢ λέξις ἐσήμαινε τὴν παρυφήν τῆς ἐσθῆτος· ἀλλὰ τὸ ὑποκ. λωμάτιον (Ἄνθολ. 11, 214) σημαίνει ἔνδυμα στρατιωτικὸν κατὰ Salmas· (ἰδὲ λεξ. Passow)· νῆμαν, χρυσόνημαν (χρυσόνημα), ὄνεμαν (ὄνομα), ὄρκωμαν (ὄρκωμα) Αἰσχ. Εὐμ. 486), ὄρφάνεμαν (ὄρφάνευμα, Εὐρ. Ἐκάβ. 546), παίδεμαν, ἐν τῇ φράσει «παιδὶν παίδεμαν» = ταλαιπωροῦσιν οἱ ἔχοντες τέκνα· πεῖσμαν, ποίημαν ἐν τῇ φράσει «τ' ἐσὸν ποίημαν ἐν' ἄτο» = τὸν ποίημα (ἔργον) ἐστὶ τοῦτο, σὺ τοῦτο πεποίηκας· «μελιγλώρους... καὶ τοῦνομα οἰετινὸς ἄλλου ποίημα εἶναι ἦ» (Πλάτ. Πολ. V, 474. E)· πρᾶμαν (πρᾶγμα), φτύσμαν (πτύσμα, πῶμαν (πῶμα) ἐν τῇ φράσει «ἐκυλίεν τὸ πῶμαν κ' ἠῦρεν τὸ τζουκάλ'» = τζουκάλ' Τουρκ. πῆλινον ἀγγεῖον) = ὅμοιος εὔρε τὸν ὅμοιον· ῥάμμιν, σκέπασμαν, σπέρμαν (σπέρμα = γέννημα, ἄνθρωπος, γένεθλον) «γένεθλον σπέρμα τ' Ἀργεῖον τὸ σόν» Αἰσχ. Ἰκ. 290.), «κοινὸν σπέρμα ἀπὸ Κυλλιάνακτος (Πινδ. Ὀλ. E, 82), «τίνος εἰ σπέρματος πατρόςθεν;» (Σοφ. Οἰδ. K. 214), παρ' ἡμῶν μετ' ἐπιπλήξεως ἢ εἰρωνείας· στόμαν, στρῶμαν, σκίσμαν, χάραγμα, χύμαν (τὰ ἀσβέστω συμπεφυρμένα λιθάρια, ἃ ἐν τοῖς κενοῖς τῶν τοίχων χέουσι μεταξὺ τῶν μεγάλων λίθων πρὸς σύναψιν καὶ συγκόλλησιν αὐτῶν)· χῶμαν, ψέμαν (ψεῦμα). Τύπος ὅμοιος τῷ ἡμετέρῳ εἰς μαν εὔρηται καὶ ἐν τῷ πονηματίῳ «de Florio et Platziatflora» ἐκδεδωμένῳ ὑπὸ Mullach ἐν Conject. Byzant. libr. 2. Berolini MDCCCLII σελ. 30 στ. 65. «τὴν θεωρίαν καὶ τὸ ἀκέραιον φρόνημάν της» καὶ ἐν στ. 99. «ἄλλον δὲ πάλιν ἐρώτημαν σὲ ἔχω ἐρωτήσιν» καὶ στ. 26 «ἐπάνοημαν ἐνάντιον πλήρες ζημίας γέμον» καὶ στ. 1520 «στέμμαν» ἰδὲ καὶ Κοραῆ Ἄπ. τ. 1. σ. 42. καὶ Mullach Gr. d. gr. Vls. σ. 163.

4) ἄντρας, μῆνας, ἰδὲ ας τῆς πρώτης κλίσεως· κρέας, γεν. κρεατί', πλ. κρέατα, γεν. κρεατίων· ἄλας, ὡς τὸ κρέας· μοναδικὸν τὸ στέας ἐν Ὀφει = ττέαρ· εἷνας καὶ ἕνας, γεν. εἰνὸς καὶ ἐνός, αἰτ. ἕναν· οὐδ. ἕναν· ἐν τῇ δημῳδαί καὶ παρὰ Βυζαντίοις (Lob. path. el. II. σ. 224) ἔγκ. Οὕτω καὶ τὸ κανεῖνας καὶ κανέννας = οὐδεῖς.

κζ'. Ἰδιόκλητα.

Ἐἰ καὶ παρ' ἡμῖν ἅπανθ' ὡς εἰπεῖν ἰδιόκλητ' ἀπέβη, καταλέγο-
μέν γε μὴν ἐνταῦθα τὰ καὶ παρὰ τοῖς γραμματικοῖς οὕτως ἀπο-
καλούμενα εἰς ἄς, ἦς, οὕς, ὕς, ὦς, ὧν παρ' ἡμῖν διεσώθη
τάδε·

ἄς· ψωμάς (ἄρτοποιός), ψωμάς, ψωμῶν· πλ. ψωμάδες, ψωμα-
δίων, ψωμάδες· ἄλευρᾶς, λαχανᾶς, κόσκινᾶς (ὁ πωλῶν ἄλευρα,
λάχανα, κόσκινα), γαιδιουρᾶς (ὄνηλάτης), ἀλογᾶς (ἰππηλάτης, ἰπ-
πηγέτης), φαγᾶς (Κρητ. παρὰ Φρυγίῳ σ. 433. ἰδὲ Lob. Phryg.
s. 434), Σατανᾶς, παπᾶς (ιερεύς), κοκκυμηλᾶς, κολογκυθᾶς (ὁ
πωλῶν κοκκύμηλα, κολοκύνθας), Λουκᾶς, Κοσμᾶς· χτενᾶς (κτε-
νοπώλης)· φασουλᾶς (ὁ πωλῶν φασηόλους, ἢ φασιόλους)· κρομυ-
δᾶς (κρομμυσπώλης), ἀγγουρᾶς (ὁ πωλῶν σικύας)· σευτελᾶς (ὁ
πωλῶν τεύτλα), κτλ. Ὡς καὶ ψωμάβα, λαχανάβα, ἀλευράβα,
φαγοῦ, Λουκάβα, Κοσμάβα (ἢ γυνὴ τοῦ Λουκᾶ, Κοσμᾶ), ποπα-
δία (ἢ τοῦ ἱερέως γυνή), κοκυμελάβα, κολοκυνθάβα, χτενάβα, φα-
σουλάβα, κρομυδάβα, ἀγγουράβα, σευτελάβα κτλ.

Σημ. Λαχανᾶς εὐρῆται καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ (ἐκκλησιαστ. συγγρα-
φεῖς) καὶ μετὰ τῶν τύπων λαχανεύς (Πρόκλος, λαχανίτης καὶ λα-
χανήτης (Πολυδ. 7, 196; λεξ. Passow ἐν λ.) σημαῖνον οὐ τὸν
πωλοῦντα, ἀλλὰ τὸν κηπεύοντα λάχανα· ἡμαρτημένως οὖν Βυ-
ζάντιος ἐν τῷ λεξικῷ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης τὸ λαχα-
νεύς (τὸ λαχανᾶς οὐχ εὐρῆται ἐν αὐτῷ) ἐρμηνεύει «ὁ πωλῶν ἢ
καλλιεργῶν λάχανα.» Ὁ Lob. ἐν path. gr. σ. 506 παρατίθεται
καὶ τὸ ὄστρακᾶς καὶ πινακᾶς ἢ πινακιδᾶς· καὶ ἐν Beck. anecd. τ.
3. 1186 «ὑποκοριστικὰ δὲ οἶον ὄστρακᾶς, ὄστρακᾶ, πινακιδᾶς,
πινακιδᾶ, λαχανᾶς, λαχανᾶ.»

ἦς· σιμιττίζης, τερζῆς, παπουτζῆς, παστουρματζῆς, χαβιαρ-
τζῆς, ἐν τῇ δημῳδαί χαβιαρᾶς (Γουρδικᾶ ὀνόματα ἐπαγγελμάτων),
Μωυσῆς, γανῆς ἐν χωρίοις=ἐλευθέριος· ἢ λέξις συγγενῆς τῇ Λι-
σχυλείῳ (Ἰκέτ. 1020) γανᾶεντες ἢ γανᾶοντες (ρ. γάΓ', γαῦρος,
γέγηθα γάνυμαι, γάνος=λαμπρότης)· ἀλλ' ἢ λέξις πάντως παρέ-

μεινεν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ ganeo=ἄσματος, συγγενοῦς καὶ τούτου
Ἑλληνικῷ γάνος (ἰδὲ Latein.—deutsch. Handwörterbuch Ge-
orges, Leipzig 1843 ἐν λ. ganea).

οὕ· ἄλεποῦ (ἀλώπηξ), φαγοῦ, γοντροκοιλοῦ, μυξοῦ, γοντρο-
μαγουλοῦ, πορδοῦ, σκατοῦ, γεζοῦ, γοντρομυτοῦ κτλ. Ὡς καὶ
ἅπαντα ἀϋξήτικα σκωπτικῶς. Τοιοῦτός που ὁ τύπος καὶ τῶν ἐπὶ
ἐπιγραφῶν Συμυρναϊκῶν αἰτιατικῶν Ἀρτεμοῦν, Μητροῦν, Δημοῦν,
περὶ ὧν ἐπιθι C. St. 5. σ. 274. καὶ Curt. Erläuterungen σ.
54 καὶ ἐξῆς), ἐξ ὀνομαστικῶν Ἀρτεμῶ, Μητρῶ, Δημῶ. Πολλὴ
τοῦ εἰς οὕ τύπου ἐν τῇ δημῳδαί ἢ χρῆσις.

κη'.)· Βαίθετα.

Καὶ τούτων πλεῖστον ἀπόλωλε· διαιρήσομεν δὲ τὰ ὑπολειμ-
μένα εἰς τριγενῆ, διγενῆ καὶ μονογενῆ.

1) Τριγενῆ ἐστὶ τὰ εἰς ος ἀπλᾶ καὶ τὰ εἰς υς, ὧν παραθή-
σομαι παραδείγματα·

ος μαῦρος, μαύρεσσα, μαῦρον (μέλας)· καλός, καλέσσα, καλόν.
ξερός, ξερέσσα, ξερόν. χρυσός, χρυσεσσα, χρυσόν (χρυσοῦς) (1)
ἀγαθός, ἀγαθέσσα, ἀγαθόν (εὐθήτης). ἀργός, ἀργέσσα, ἀργόν.
ζωγρός, ζωγρέσσα, ζωγρόν (=ὑγρόν· μὴ ἐκ τοῦ δίυγρος·
ἰδ. Μέρ. Β'. ἐν λ. ξερός).

Οὕτω καὶ τὸ λαφρός (ἐλαφρός), ἐφτωγρός (φτωγός), στερογγυ-
λός, ἀληθινός, στενός, στιβαρός (βαρύς, δυσχερής), μεσαί_τος,
στερεός, ἀραί_τος, παλαί_τος, δίκαιος, ἀγριος, ὁμοιος, παναῦργος

(1) Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ χρυσός μὲν οὐχ ὑπάρχει ἀντὶ χρυσοῦς· ἀλλὰ συγ-
κριτικὸν ἐξ αὐτοῦ· οἶον, χρυσοτέρα (Σαπφῶ παρὰ Δημ. π. ἐρμην. κεφ.
127)· χρυσοτέρα Κύπριδος» (Ἀνθολ. app. 210, 1)· ἰδὲ καὶ κε'. 12.
καὶ Kühn. gr. § 154, 4. Ἄλλ' εὐρῆται κυανός ἀντὶ κυανοῦς (Λουκ.
κταπλ. 25) καὶ πορφυρός ἀντὶ πορφυροῦς (ἰδὲ Lob. Path. cl. 1.
σ. 251).

(καὶ διγενές): σκιρρός (σκιρρός=σκληρός, πηκτός, ἐπὶ τυροῦ, βουτύρου, ἄρτου καὶ τῶν τοιούτων): ἡ λέξις ἐν τοῖς χωρίοις ἐστὶ συνήθης· πολλὰ παρετέθη καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ κλίσει. Τελευταῖον ἐπισυνάπτομεν καὶ τὰς εἰς ο ς μετοχὰς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, τὰς μόνας σχεδὸν περισωθείσας ἐκ τῶν σχηματισμῶν τῶν μετοχῶν (ιδ. λς'. ἐν λ. πετώ): παχυμένος, παχυμένσα, παχυμένον· βουτεμένος (δεδυκώς), βουτεμένσα, βουτεμένον.

υ ς: ἀψύς, ἀψέσσα, ἀψύν (σφοδρός, ταχύς, δριμύς): βαρύς, βαρέσσα, βαρύν· βαθύς, βαθέσσα, βαθύν· γλυκύς, γλυκέσσα, γλυκύν· παχύς, παχέσσα, παχύν· πλατύς, πλατέσσα, πλατύν· μακρύς, μακρέσσα, μακρύν.

Σημ. Ἡ κατάληξις τοῦ θηλυκοῦ ἔσσα παρέφθαρται πάντως ἐκ τῆς ἀρχαίας ἴσσα (ἐνιαχοῦ καὶ υσσα καὶ ῶσσα): οἶον, βασίλισσα, λίβυσσα (λίβυς), πρόφρασσα (πρόφρων), φυλάκισσα (φύλαξ), Μακεδόνισσα, ἡρώσσα ('Ανθ. 6, 22'), βαλάνισσα ('Ανθ. 5, 82), ἰέρισα, κούρισα (Μ. Ἐτυμ. σ. 528, 4), καὶ παρὰ Δουκαγγίῳ ἡ λέξις=καλλωπίστρια, κομμώτρια), παρ' ἀρχαίοις κουρίς (Κορ. Ἄτ. τ. Β. σ. 130): πανδόκισσα (Στέφ. Βυζ.), Καβάλισσα (Καβαλεύς), Γήλισσα (Γηλός), κτητόρισα (Νικ. Γρηγ. ἱστ. VII, 4. 109. Α.), μαγείρισα «τὰς θυγατέρας ὑμῶν λήψεται εἰς μυρεψούς καὶ εἰς μαγερίσσας» (Α'. Βασιλειῶν, ἡ. 13), παρ' ἀρχαίοις μαγείρινα «αὐτίκ' οὐδεὶς οὔτε μαγείριναν εἶδε πώποτε, οὐ μὴν οὐδ' ἰχθυοπόλαιναν» (Φερεικρ. κωμ. παρ' Ἀθην. XIII σ. 612): ἀρχόντισσα (Φραντζῆ χρον. βιβλ. δ'. κεφ. α.) «ὅς καὶ ἄλλας πολλὰς τῶν ἀρχοντισσῶν ἠγόρασε.» γειτόνισσα (Κορ. Ἄτ. τ. 1. σ. 174.) ἰδὲ Lob. path. pr. σ. 40 καὶ Matth. Gr. § 125, 5. Ὁμοίως καὶ ἡ τῆς παθητικῆς μετοχῆς ἄσα, ἥς τὸ ι καὶ σ ἐξεκρούσθη, τὸ δ' ἕτερον σ μετὰ τοῦ ν προφέρεται ὡς τσ. Ἐν Τριπόλει καὶ Κερασσοῦντι ἐκφωνεῖται πληρέστερον παχυμένισσα, χτυπεμένισσα, κτλ.

2. Διγενῆ ἐστὶ τὰ εἰς ο ς σύνθετα καὶ τινὰ τῶν ἀπλῶν καὶ ἕτερ' ἄστα, ἃ παρατεθήσεται αὐτίκα· χέρος, χέρα' (χῆρος, χήρα), ἔτοι-

μος, βέβαιος, ἐλεύτερος, ἀνεγροίκιστος (ἀνόητος), ἀγρονόετος = βροχὸς τὸν νοσῶν (ἐκ τοῦ ἀργός=βραδύς, μεταθέσει ἀγρός, καὶ νοητός), ἀνημέρετος (ἀνήμερος), πολύλογος, ἥσυχος (καὶ τριγενές): ἔξηχος, ὁ παῖς ὁ μὴ ἄγων ἥσυχίαν ἡ λέξις εὑρεται καὶ παρὰ Δουκαγγίῳ ἐρμηνευομένη stultus, amens· καὶ ἐν τῷ Μ. Ἐτυμολογικῷ, ἔνθα ἀντιτίθεται τῷ φρόνιμος (σ. 696, 39): «πυκνὰ τὰ συνεχῆ καὶ συνετά· ἡ γὰρ φρόνιμος διάνοια πεπυκνωμένη ἐστίν, ὡσπερ ἡ ἔξηχος ἡραιωμένη.» ἰδὲ Γρηγ. Κορ. d. dial. σ. 211. τὸ δὲ ῥῆμα ἐξηγεῖν (ἀνόητον εἶναι) κεῖται παρὰ Πολέμωνι (Φυσιογν. 1, 22). Τραπεζοῦνταί_ιος, Τραπεζοῦνταί_ισσα (Τραπεζοῦντα, Τραπεζοῦνταῖος καὶ διὰ εὐφωνίαν Τραπεζοῦνταί_ιος κατὰ τὸ παλαί_ιος, ἀραί_ιος κτλ. ἰδὲ λά.) 1, σημ. γ'. ὑποσ. (10): οὔτω καὶ Κερασσοῦνταί_ιος, Κερασσοῦνταί_ισσα· τὰ δὲ οὐδέτερα Τραπεζοῦνταί_ικον, Κερασσοῦνταί_ικον, Τριπολίτες, Τριπολίτσα, Πολίτες, Σουρμενῖτες, Σουρμενῖτσα, Ἀρμένς, Ἀρμένσα, Τοῦρκος, Τοῦρκσα, Ῥωμιά_ιος, Ῥωμιά_ισσα, Φράγκος, Φράγκσα· χωρέτες, χωρέτσα· Κρωμέτες (Κρωμνίτης· Κρώμνη, χωρίου ὄνομα (Κρωμέτσα, κτλ. μικροπόδαρος (μικρόπους), μακρόχερος (μακρόχειρ), μακροπρόσωπος, μαυροπρόσωπος (ὁ καταισχυθηὶς, κηλιδωθεὶς ἔργῳ τινὶ αἰσχρῷ ἢ μεμπτῷ), οὗ ἀντίθετον ἀσπροπρόσωπος, πλατυμάγουλος (ὁ πλατείας ἔχων παρειάς· ὁ Βυζάντιος παράγει τὴν λέξιν ἐκ τοῦ μάλα, ἀλλ' ἐμοὶ πιθανωτέρα δοκεῖ ἢ ἐκ τοῦ Λατιν. maxilla, ἡ παρήκται ἐκ τῆς ῥίζ. μάγ-μάκ-μάσσω· ἐξ αὐτῆς δὲ καὶ τὸ Λατ. mala· ἰδὲ Curt. grundz. σ. 325): πλατυπρόσωπος, πλατύχειλος, πλατυμύτσα (πλατύς-μύτη, πλατύρριν), πατσομύτσα (ὁ πεπιεσμένην τὴν ῥίνα ἔχων, σιμός), θηλ. πλατυμύταινα, πατσομύταινα, χοντροκοιλίς (γάστρων), θηλ. χοντροκοιλῶ· χοντροκέφαλος, σκωπτικῶς=βραδύνους, ὀκνέας (ὀκνηρός), θηλ. ὀκνοῦ καὶ ὀκνε_αρία· σκληπέας, θηλ. σκληποῦ (ψωραλέος), μαλέας, θηλ. μαλε_οῦ (λεπρός), τζεπρέας καὶ λεπρέας (λεπρός πρὸς περιφρόνησιν), θηλ. τζεπροῦ καὶ λεπροῦ, μακαρίτες, μακαρίτσα, ἄρχοντσα, γείτονας, γειτόνσα· συγγενός, συγγένεσσα· (καὶ ὡς τριγενές): ὁ τύπος συγγενός εὑρίσκεται καὶ ἐν τῇ τοῦ Βυζαντίου

γλώσση ἐν τῇ IB'. ἑκατοντ. «κ' οἱ συγγενεῖς τοὺς συγγενοὺς καὶ πῶς τοὺς ἀπαρνοῦνται» (Στέφ. Σαχλ.) «μὲ τοὺς συγγενοὺς σου» (Πτωχοπρ. βιβλ. B'. στ. 502. Κορ. Ἄστ. τ. 1. σ. 306). Ἄνέντροπος=Ἄναίσχυντος, ἀναιδῆς, ἐν τῇ δημ. ἀδιάντροπος.

3) Μονογενῆ, εὐλαδῆς (καὶ ὡς διγενές, Θηλ. εὐλαβοῦσα)· μονογενῆς, ἐμπαθῆς (καὶ ὡς διγενῆ ἐμπαθοῦσα· μονογενέσσα, καὶ οὐδέτ. μονογενῆν), πλάνος, μάγος, ἀκαμάτρια=ὄκνηρά, ἐξ ἀνυπάρκτου ἀρσενικοῦ ἀκαμάτης (ἀ στερ. καὶ κόμνω=ἐργάζομαι).

κθ'. Βαθμοὶ τῶν ἐπιθέτων.

Πολλὰ ἀπέβαλεν ἡ γλῶσσα ἐν τοῖς ἀπολύτοις ἐπιθέτοις· ἀλλ' ἐν τοῖς συγκριτικοῖς καὶ ὑπερθετικοῖς τὰ πάντα ὡς εἶπειν ἀπώλετο, ἐλαχίστων καὶ εὐτελεστάτων ἐκ τῆς πανωλεθρίας διασωθέντων· Καλλίων, οὐδέτ. καλλίον, καὶ καλλιώτερος. Μειζότερος, καὶ ἐν τῇ καινῇ Διαθήκῃ (ἐπιστ. Ἰωάνν. Γ'. γ'. 4.)· καθώτερος (κατώτερος)=ταπεινότερος, εὐτελέστερος, χείρων· τρανίτερος=μείζων, ἀντί τρανότερος. Χιούρ (=χειρόν) καὶ χειρότερος. Καλώτατος, ἀγαθώτατος.

Σημ. α'. Τὸ Καλλιώτερος βούλονται τινες τῶν παρ' ἡμῶν καλλιότερος γράφειν, τοῦ ὑ ὄντος μακροῦ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς· ἀλλὰ παρὰ Δωριεῶσι καὶ ἐπικοῖς ποιηταῖς ἦν βραχύ· (ιδὲ Kühn. gr. § 122 Anm. 9)· πρὸς δὲ εὐρηται καὶ ἡ λέξις παρὰ μεταγενεστέροις (ιδὲ λεξ. Passow. ἐν λέξ. καλός καὶ Lob. Phryn. σ. 136) δι' ὦ, οἱ καὶ ἐτέρω ἐχρήσαντο τύπῳ καλώτερος, οὗ παρ' ἡμῶν τε καὶ ἐν τῇ δημῳδαί τὸ ὑπερθετικὸν καλώτατος· ὡς ὀρθότερον καλλιώτερος γράφεισθαι· ἐκ τούτου δὲ συγκοπῇ ἐγένετο τὸ ἐν τῇ δημῳδαί καλλιτέρος, ὅπερ κακῶς γράφεται καλήτερε ὑπὸ Schmidt ἐν C. St. σ. 365· καὶ ὑπὸ Κοραῆ τοῦτό τε καὶ τὰ ἐκ τούτου παραγόμενα καλητερεύω, καλλιτερίζω ἀντί καλλιτέρος, καλλιτερεύω, καλλιτερίζω (Ἄστ. τ. 4. σ. 211).

Σημ. β'. Τὰ ἐλλείποντα συγκριτικὰ ἀναπληροῦ ἡ γλῶσσα διὰ περιφράσεως διὰ τοῦ ἀκόμαν, ἐν τῇ δημῳδαί ἀκόμη (ἐκ τοῦ ἀκ-

μῆν)=ἔτι, μᾶλλον· ἀκόμαν ἄσκεμος, ἀκόμαν καλλίων· καὶ ἐπιτατικώτερον μετὰ τοῦ κῆ ἄλλο· κῆ ἄλλο καλλίων, κῆ ἄλλο ἄσκεμον, κῆ ἄλλο χοντρός, κῆ ἄλλο μακρέσσα· τὰ δ' ὑπερθετικά μετὰ τοῦ ὄλων· ὄλων καλλίων=κάλλιστος· ὄλων ἔμορφος=κάλλιστος· ὄλων ἀγαθός=ἰλιθιώτατος· καὶ ξίκαλα (ἐκ-καλά)=κάλλιστα· ἐπιτατικώτερον κατὰ παρήγγησιν «καλὰ καὶ ξίκαλα» καὶ «ἀδίκια τῶν ἀδίκων» κατὰ τὰ Ἀττικά «τὰ καλὰ τῶν καλῶν», «τὰ κακὰ τῶν κακῶν» (Lob. path. cl. I. σ. 183).

λ'. Ἀριθμητικά.

Ἀπόλυτα. Ἐνας καὶ εἷνας, οὐδέτερον ἕναν. ὁ τύπος οὗτος τοῦ οὐδετέρου εὐρηται καὶ ἐν ἀσματίῳ «Ἀλεξίου Κομνηνοῦ ποίημα παραινετικόν» [Fragm. carm. gr. σ. 20, στ. 485]· «ἔστὸ ἕναν σου προτέρημα πρόσθεσ καὶ ἄλλον ἕναν» καὶ ἐν Κρητ. ἄσμ. [σ. 2. στ. 30] «ἕναν κεράκι ἀφτούμενον.» Δύο καὶ δύοῖ (ἢ δύοῖ) καὶ δύοῖ (ἢ δύοῖ)· τρί, οὐδέτερον τρία· τεσσάρ', οὐδ. τέσσερα· πέντε, ἕξ, ἑφτά, ὀχτώ, ἑννέα, δέκα, ἑντεκα, δώδεκα, δεκατρί' καὶ δεκατρίοι, οὐδ. δεκατρία· δεκατεσσάρ', οὐδ. δεκατέσσερα· δεκαπέντε, δεκαἕξ, δεκαεφτά, δεκαοχτώ, δεκαεννέα [ἐν τοῖς χωρίοις δεκαεφτά, δεκοχτώ, δεκεννέα], εἴκοσ', εἰκοσιέναν, εἰκοσιδύο, εἰκοσιτρία, εἰκοσιτέσσαρα, εἰκοσιπέντε, εἰκοσιἕξ, εἰκοσιεπτὰ, εἰκοσιοχτώ, εἰκοσιεννέα [ἐν τ. χωρίοις εἰκοσιοχτώ, εἰκοσιεννέα], τριᾶντα [ἐν τ. χωρ. τριᾶντα, ἐν Τραπεζοῦντι ἐν συνθέσει τραντάφυλλον, ἐν τῇ δημ. τραντάφυλλον=ρόδον, Τραντάφυλλον, κύρ. ὄν., ἐν τῇ δημ. Τριαντάφυλλος]· τριανταέναν κτλ. σεράντα, πενήντα, ἐξήντα, ἑβδομηντα, ὀγδῶντα, ἑννεήντα, ἑκατὸν· διακόσ', οὐδέτ. διακόσια, τριακόσ', τετρακόσ', τετρακόσια, πεντακόσ', πεντακόσια, ἑξακόσ', ἑξακόσια, ἑφτακόσ', ὀχτακόσ', ἑνεακόσ' [ἐν τοῖς χωρ. δύο ἑκατὸν, τρί ἑκατὸν, τέσσερ' ἑκατὸν, πέντ' ἑκατὸν κτλ.]· χίλ', οὐδ. χίλια· δύο χιλιάδες, τρία χιλιάδες, τέσσερα χιλιάδες, ἑνακόσια ἑννεήντα ἑννέα χιλιάδες, τὰ δὲ περαιτέρω ἄβατος οἶμος. Σκυθῶν ἐρημία.

(ἀκολούθει).

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΥΠΟ Α. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ

(Συνέχ. ἴδε εἰς προηγ. τεύχ. Α' καὶ Β'.)

4. Ἐκπαίδευσις τῶν κορασίων.— α'. Κατωτέρα. Εἰς τινα μὲν τῶν κοινῶν λαϊκῶν σχολείων φοιτῶσι τὰ κοράσια μετὰ τῶν ἀρρένων εἰς τὸ αὐτὸ σχολεῖον καὶ διδάσκονται ταυτοχρόνως ἐν ταῖς αὐταῖς τάξεσι, τὰσσόμενα ἐπὶ τῶν πρώτων θρανίων. Πανταχοῦ ὁμῶς καταργεῖται νῦν τὸ σύστημα τοῦτο καὶ ἰδρύονται ἰδιαίτερα κοινὰ σχολεῖα τῶν κορασίων· κύρια δὲ σχολεῖα ὑφίστανται μόνον διὰ τὰ ἄρρενα. Συνήθως μὲν διευθύνονται τὰ σχολεῖα ταῦτα ὑπὸ κληρικῶν ἢ καλογραϊῶν, ἐσχάτως ὁμῶς καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν νέων νόμων περὶ ἐκπαιδεύσεως τῆς 26. Μαΐου 1868 τὸ προσωπικὸν ἐν τοιοῦτοις σχολείοις εἶναι ἐντελῶς ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς ἐπιτηρήσεως τῆς ἐκκλησίας καὶ συνίσταται ἀναμιξῆ ἐκ διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν.

Ἡ διαίρεσις αὐτῶν εἶναι ἢ τῶν λαϊκῶν σχολείων καὶ συνίσταται κατ' ἀκολουθίαν ἐκ τριῶν τάξεων· εἰς μεγαλειτέρας δὲ πόλεις καὶ δι' ἀνωτέρας τῆς κοινωνίας τάξεις ὑπάρχουσι τὰ καὶ *Töchterschulen* λεγόμενα κύρια σχολεῖα τῶν θηλέων, συνιστάμενα ἐκ τεσσάρων τάξεων καὶ παρέχοντα εὐρυτέραν διδασκαλίαν.

Ἐκτὸς τῶν μαθημάτων τῶν λαϊκῶν σχολείων παρέχεται ἐνταῦθα ἢ διδασκαλία ξένων γλωσσῶν ἀπὸ τῶν πρώτων τάξεων, τῆς γυμναστικῆς καὶ τῶν ἐργοχειρῶν ἐπὶ τοῦλάχιστον 12 ὥρας καθ' ἑβδομάδα. Ἡ φοίτησις εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα ὡσαύτως εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ κοράσια 6—7 ἐτῶν, ἰσχύουσι δὲ αἱ διατάξεις τῶν λαϊκῶν σχολείων ὡς πρὸς τὰς ἐξετάσεις, τὰ ἐνδεικτικά, τὰ δίδακτρα, τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους καὶ τὰς διακοπὰς.

β'. Ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις τῶν θηλέων. Ἐπὶ τούτῳ εὐρύνεται ἡ διδασκαλία τῶν τεσσάρων τάξεων κατὰ ἐν ἢ δύο ἔτη, καθ' ἢ διδά-

σκονται ὑπὸ ἐιδικῶν διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν τὰ ἱερά, αἱ γλώσσαι (ἢ γερμανικὴ, ἢ δευτέρα ἐθνικὴ καὶ ἢ γαλλικὴ), γεωγραφία, ἱστορία, φυσικὴ ἱστορία, φυσικὴ μετ' ἀρχῶν γημεῖας, ἀριθμητικὴ, ἱερογραφία (10 ὥραι), καλλιγραφία καὶ ἐργόχειρα.

5. Ἰδιωτικὴ διδασκαλία ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τοῦ λαϊκοῦ σχολείου. Ἐπιτρέπεται τοῖς γονεῦσι καὶ κηδεμόσι νὰ παρέχῃσι τοῖς παισὶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων οἰκιακὴν διδασκαλίαν ὑπὸ διδασκάλων παρ' αὐτῶν ἐκλεγομένων ἢ νὰ ἀποστέλλωσιν αὐτοὺς εἰς ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια, ὅτε ὁμῶς ὀφείλουσι νὰ γνωστοποιῶσι τοῦτο εἰς τὴν τοῦ σχετικοῦ σχολείου προϊσταμένην ἀρχὴν καὶ νὰ προσαγάγῃσι τοὺς μαθητευομένους εἰς τὰς ἐτησίαις ἐξετάσεις, δι' ἃς θέλουσι καταβάλλει δικαίωμα φοιτητικῶν 2,10 (δρ. 5,30).

Ἰδιοδιδάκτοι μαθηταί, ἐπιθυμοῦντες νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ γυμνάσιον ἢ τὸ κατώτερον βιοτεχνικὸν σχολεῖον, ὀφείλουσιν ἀναγκαίως νὰ προσαγάγῃσιν ἐνδεικτικὸν ἐξετάσεως τῆς ἀνωτάτης τάξεως τοῦ κυρίου σχολείου, ὅπερ δύνανται νὰ ἀποκτήσωσι μόνον, ἀφοῦ ἐπιτυχῶς ὑποστῶσι τὰς ἐξετάσεις πασῶν τῶν τάξεων τοῦ σχολείου τούτου. Δύνανται δὲ νὰ ἐξετασθῶσιν εἴτε ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, εἴτε συγχρόνως μετὰ τῶν δημοσίων μαθητῶν. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν ἀστικῶν σχολείων. Αἱ δὲ ἐξετάσεις τῶν ἰδιοδιδάκτων μαθητῶν εἰς τὰ κύρια καὶ τὰ ἀστικά σχολεῖα τελοῦνται μόνον περὶ τὸ τέλος τῶν ἑξαμηνιῶν τῶν δημοσίων σχολείων, ἀπαιτεῖται δὲ νὰ παρουσιάσωσιν οἱ ἰδιοδιδάκτοι μαθηταὶ τρεῖς ἐβδομάδας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν σχετικῶν δημοσίων ἐξετάσεων ἔγγραφον δῆλωσιν ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξετασθῶσιν εἰς τὰ μαθήματα ὠρισμένης τινὸς τάξεως, ἐν ἣ ἀναφέρεται τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον αὐτῶν, τὸ ὄνομα, ἐπώνυμον καὶ ἐπάγγελμα τῶν γονέων ἢ κηδεμόνων αὐτῶν, ὁ τόπος τῆς γεννήσεως καὶ κατοικίας, ἢ ἡλικία καὶ ὁ διδάσκαλος ἢ οἱ διδάσκαλοι ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐδιδάχθησαν. Ὅριζεται δὲ αὐτοῖς ἡ ἡμέρα τῆς ἐξετάσεως ὑπὸ τοῦ δι-

εὐθύντου τοῦ σχολείου· ἐν περιπτώσει δὲ ἀποτυχίας ἐν τινι ἐξετάσει τῶν ἰδιοδιδάκτων μαθητῶν, δύνανται νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς ἐπαγγελματικὴν ἐξέτασιν μόνον μετὰ παρέλευσιν διμήνου τοῦλάχιστον διαλείμματος. Δι' ἐκάστην ἐξέτασιν ἰδιοδιδάκτων μαθητῶν ἐνώπιον κυρίου ἢ ἀστικοῦ σχολείου πληρώνεται δικαίωμα φιορ. 4, 20 (δρ. 10, 30).

II. Μείση ἐκπαίδευσις.

Ἀνάγονται ἐνταῦθα τὰ γυμνάσια (Gymnasien), τὰ βιοτεχνικὰ σχολεῖα (Realschulen) καὶ τὰ βιοτεχνικὰ γυμνάσια (Realgymnasien), ἀποτελοῦντα τὴν μεταξὺ τῆς κατωτέρας καὶ τῆς ἀνωτέρας ἐν πολυτεχνείοις καὶ πανεπιστημίοις παρεχομένης ἐκπαίδευσως μετάβασιν.

A'. ΓΥΜΝΑΣΙΑ.

1. Σκοπὸς τῶν γυμνασίων εἶναι ἡ ἀπόκτησις γενικωτέρας τινὸς καὶ ἀνωτέρας μορφώσεως διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχαίων κλασικῶν γλωσσῶν καὶ τῆς φιλολογίας αὐτῶν, ἅμα δὲ καὶ ἡ προπαρασκευὴ πρὸς τὴν πανεπιστημιακὴν παιδείαν.

2. Βῆδη γυμνασίων.

ὑπάρχουσι πλήρη γυμνάσια καὶ κατώτερα γυμνάσια· καὶ ταῦτα μὲν συνίστανται ἐκ τεσσάρων τάξεων, τὰ δὲ πλήρη ἐξ ἑκτῶ καὶ περιλαμβάνουσι τότε κατώτερον γυμνάσιον καὶ τὸ ἀνώτερον. Περὶ δὲ τῶν βιοτεχνικῶν γυμνασίων θέλομεν διαλάβει μετὰ τὴν περιγραφὴν τῶν βιοτεχνικῶν σχολείων.

Τὸ κατώτερον γυμνάσιον (Untergymnasium) παρασκευάζει τοὺς μαθητὰς διὰ τὸ ἀνώτερον γυμνάσιον (Obergymnasium), ἔχει ὅμως οὐχ ἥττον τὴν ἐντολὴν νὰ παράσχη ἐν τι αὐτοτελὲς σύνολον γενικωτέρας παιδείας, ἐπιθυμητὸν ἐν πλείσταις περιστάσεσι τοῦ βίου καὶ ἐπαρκοῦν εἰς αὐτὰς.

Δευτέρα διαίρεσις τῶν γυμνασίων εἶναι ἡ εἰς δημόσια καὶ ἰδιωτικά, ὧν τὰ μὲν ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐφοδιάζωσι τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μὲ ἐνδεικτικὰ δημόσιον κῦρος ἔχοντα, τὰ δὲ ἀποστέλλουσιν αὐτοὺς ἵνα ἀποκτήσωσι τοιοῦτον ἐνδεικτικόν, ἐξεταζόμενοι εἰς τὰ δημόσια γυμνάσια. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχει ἐν Αὐστρίᾳ τρίτη κατηγορία γυμνασίων, τὰ λεγόμενα τοῦ Κράτους ἢτοι Staatsgymnasien, ἅτινα, ὡς καὶ τὰ δημοσυντήρητα ἢ ἐπαρχειοσυντήρητα, ὑπάγονται ὡσαύτως εἰς τὰ δημόσια, διακρίνοντα ὁμῶς αὐτῶν ὡς ἐκ τῆς πληρεστερας ἐν αὐτοῖς διδασκαλίας καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀνωτέρας μισθοδοσίας τῶν διδασκάλων. Οὕτω π. γ. οἱ διδάσκαλοι τῶν γυμνασίων α'. τάξεως ἀπολαμβάνουσιν ἐτήσιου μισθοῦ 1030—1260 φιορινίων, ἢτοι 2625—3130 δρ., οἱ τῶν γυμνασίων β'. τάξεως 840—945 φιορ. ἢτοι 2100—2362 δρ., οἱ δὲ τῶν τῆς γ'. τάξεως 745—840 φιορ. ἢτοι 1862—2100 δρ. Ἀυξάνεται δὲ ὁ ἐτήσιος μισθὸς τῶν διδασκάλων τῶν γυμνασίων καὶ τῶν τριῶν τάξεων ἀνὰ πᾶσαν δεκαετίαν κατὰ φιορ. 105, ἢτοι δρ. 263. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἐπισήμων τούτων ἢ ὀνομαστικῶν μισθῶν, οἱ καθηγηταὶ λαμβάνουσι προσθέτους ἔτι ἀποδοχὰς λόγῳ ὑπερτιμῆσεως τῶν ἐδωδύμων καὶ ἐνοικίων, αἵτινες ἐν Βιέννῃ ἀνέρχονται εἰς 120 0/0, εἰς μικροτέρας δὲ πόλεις εἰς 35—60 0/0 τοῦ ἀρχικοῦ μισθοῦ· ὁ δὲ γυμνασιάρχης συνήθως λαμβάνει κατοικίαν ἐν τῷ καταστήματι τοῦ γυμνασίου ἢ ἀνάλογον ἀποζημίωσιν δι' ἐνοίκιον, φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν.

3. Προσωπικόν. Ἐν ἐκάστῳ πλήρει γυμνασίῳ ὑπάρχουσιν ἑνδεκα διδάσκαλοι τῶν λαϊκῶν μαθημάτων καὶ εἰς, ἐνίοτε δὲ καὶ δύο τῶν ἱερῶν· ἐν ἐκάστῳ δὲ κατωτέρῳ γυμνασίῳ διδάσκουσιν ἐξ διδασκάλων τούτων διορίζεται ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου διευθυντῆς τοῦ γυμνασίου (γυμνασιάρχης), ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ διδασκαλικοῦ συμβουλίου, ἕπερ ἔχει ἐντολὴν συμβουλευτικὴν. Ἐκαστος τῶν γυμνασιακῶν διδασκάλων ὀφείλει νὰ ἦναι εἰδικὸς καὶ δὲν δύναται ἐκ περιτροπῆς νὰ διδάσκη καὶ ἕτερα μαθήματα, διότι διὰ τοῦ

διορισμοῦ αὐτοῦ καλεῖται μόνον εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ εἰδικῶς ἔχει καλλιεργήσει· ὡσαύτως δὲ δὲν περιορίζεται ἢ ἐνέργεια αὐτοῦ εἰς μίαν μόνον τάξιν, ἀφ' ἑτέρου ὁμοῦ διορίζεται δι' ἐκάστην τάξιν εἰς ἐκ τῶν διδασκάλων (συνήθως ὁ τὸς πλειοτέρας ὥρας ἐν αὐτῇ διδάσκων) ὡς κοσμήτωρ ἢ προϊστάμενος τῆς τάξεως ταύτης, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν πειθαρχικὴν καὶ εκπαιδευτικὴν ἀρχὴν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ τάξεως. Αὐτῷ ἀπόκειται ἢ ἐπιμελητεία τῆ συμπράξει τῶν ἐν τῇ τάξει ταύτῃ διδασκόντων ἑτέρων διδασκάλων, ἢ φροντὶς τῆς ὁμοειδοῦς διανομῆς τῶν ἐργασιῶν τῶν μαθητῶν, ὅπως οὔτε ὑπὲρ τὸ δέον πλεονάζωσιν αὐταί, οὔτε ὁμοῦ ὡσιν ἐλάσσονες τῶν δυνάμεων αὐτῶν, καὶ τέλος ἐξασκεῖ καὶ τὴν πειθαρχικὴν διοίκησιν τῆς τάξεως. Ἐκαστος νεοδιορισθεὶς διδάσκαλος γυμνασίου τιτλοφορεῖται διδάσκαλος, ἀφοῦ δὲ διδάξῃ τρία ἔλα ἔτη καὶ λάβῃ παρὰ τοῦ ὑπουργείου τότε τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ, ἀπονέμεται αὐτῷ ὁ τίτλος τοῦ καθηγητοῦ.

4. Προγράμμα καὶ διανομὴ τῶν μαθημάτων.—*Α'*. τάξις. Ἱερά: διδασκαλία πίστεως (2 ὥρας καθ' ἑβδομάδα), λατινικαὶ κλίσεις (8), γερμανικὴ γλῶσσα (4), δευτέρα ἐθνικὴ γλῶσσα (2, μάθημα ὑποχρεωτικόν), τοπικὴ γεωγραφία τῆς ἑλλης γῆς, γενικὴ πολιτικὴ γεωγραφία (3), ἀριθμητικὴ· αἱ τέσσαρες πράξεις, κλάσματα, δεκαδικοὶ (4), γεωμετρία· γραμμαὶ, γωνίαι, παράλληλοι, τρίγωνα, παραλληλόγραμμα (2), ζωολογία· θηλαστικά, θωρακοφόρα, ἔντομα (3).

Β'. τάξις. Ἱερά: ἐξήγησις τῶν πράξεων τῆς λειτουργίας (2), λατινικὰ γραμματικὴ, ῥήματα (8), γερμανικὴ γλῶσσα (4), παλαιὰ ἱστορία μέχρι τοῦ 476 μ. Χ. μετὰ προηγουμένην γεωγραφικὴν περιγραφὴν ἐκάστου ἱστορουμένου ἔθνους (3), ἀριθμητικὴ· ἀναλογίαι, μέθοδος τῶν τριῶν, μετρολογία (3), γεωμετρία· ἐπιπεδομετρία τριγώνων καὶ πολυγώνων, μετατροπὴ καὶ διαίρεσις σχημάτων (3), ζωολογία· πτηνὰ, ἀμφίβια, ἰχθῶς (3), βοτανικὴ (2).

Γ'. τάξις. Ἱερά: παλαιὰ ἱερά ἱστορία (2), λατινικὰ τεχνολογία καὶ σύνταξις, Κορνήλιος Νέπωσ (8), ἐλληνικὰ (3· ἐπὶ τῇ αἰτήσει

τῶν γονέων τῶν μαθητῶν, τῶν μὴ ἐπιθυμούντων νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ ἀνώτερον γυμνάσιον, ἀπαλλάσσονται οὔτοι τῆς διδασκαλίας τῆς ἑλλ. γλώσσης), γερμανικὴ γλῶσσα (4), μέση καὶ κατωτέρα γενικὴ ἱστορία (3), ἀριθμητικὴ· αἱ τέσσαρες πράξεις δι' ἀλγεβρικῶν ἀριθμῶν, ἐξαγωγή ῥίζης, σιραὶ ἀριθμητικαὶ (3), γεωμετρία· κύκλοι (2), ὀρυκτολογία (3), βοτανικὴ (1), φυσικὴ· γενικαὶ ιδιότητες τῶν σωμάτων, καταστάσεις αὐτῶν, ἀπλᾶ σώματα καὶ περὶ θερμότητος (3).

Δ'. τάξις. Ἱερά: καινὴ διαθήκη (2), λατινικὰ· σύνταξις, Ἰουλίου Καίσαρος de bello Gallico, μετρικὴ (6), ἐλληνικὰ· ῥήματα εἰς μι, ἀνώμαλα, σύνταξις (4), γερμανικὴ γλῶσσα (3), τέλος τῆς νεωτέρας ἱστορίας (3), περιληπτικὴ ἐπανάληψις τῆς γεωγραφίας (1), δημώδης ἱστορία τῆς Αὐστρίας (3), ἀριθμητικὴ· σύνθετοι ἀναλογίαι, μέθοδος ἀλύσεως, ἀλγεβρα, ἐξισώσεις πρωτοβάθμιοι (2), γεωμετρία· στερεομετρία (2), φυσικὴ· ἰσορροπία καὶ κίνησις, ἀκουστικὴ, ὀπτικὴ, μαγνητισμὸς, ἤλεκτρισμὸς (3), ἀστρονομία καὶ φυσικὴ γεωγραφία (1).

Ε'. τάξις. Ἱερά: περὶ Θεοῦ καὶ πλάσεως (2), λατινικὰ· γραμματικὴ, ἐκθέσεις ιδεῶν, Λίβιος, μεταμορφώσεις Ὀβιδίου (6), ἐλληνικὰ· γραμματικαὶ ἀσκήσεις, Ξενοφῶν, Ὀμήρου Ἰλιάς (5), γερμανικὴ γλῶσσα, ἀνάγνωσις ἔργων ἐξόχων ποιητῶν (3), ἀρχαία ἱστορία μέχρι τῆς κατακτῆσεως τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων (3), ἀλγεβρα (2), ἐπιπεδομετρία (2), ὀρυκτολογία καὶ γεωλογία (2), βοτανικὴ παλαιοντολογία καὶ γεωγραφικὴ διανομὴ τῶν φυτῶν (2).

ΣΤ'. τάξις. Ἱερά: ἱστορία τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας (2), λατινικὰ· τεχνολογία, Ἰουγούρθας τοῦ Σαλλουστίου, Κικέρωνος α'. λόγος κατὰ Κατιλίνα, Ἰουλίου Καίσαρος de bello civile, Βιργιλίου Ἑκλογαὶ καὶ τινα ἐκ τῶν Γεωργικῶν, ἀρχὴ τῆς Αἰνειάδος (6), ἐλληνικὰ· τεχνολογία, Ὀμήρου Ἰλιάς, Ἡρόδοτος (5), γερμανικὴ γλῶσσα, ἱστορία γερμανικῆς φιλολογίας (3), Ῥωμαϊκὴ ἱστορία μέχρι τῆς μεταναστεύσεως τῶν λαῶν καὶ μέση ἱστορία μέχρι Γρηγορίου τοῦ VII (3), ἀλγεβρα (2), στερεομετρία καὶ τριγωνομετρία (2), ζωολογία, παλαιοντολογία καὶ γεωγραφικὴ διανομὴ τῶν ζώων (2).

Ζ'. τάξις. Χριστιανικὴ ἠθικὴ (2), λατινικὰ· γραμματικὴ καὶ

συνθετικὰ ἀσκήσεις, ἔξοχοι λόγοι Κικέρωνος, συνέγεια τῆς Λίνειάδος (ἰ), ἐλληνικά· γραμματικὴ καὶ συνθετικὰ ἐξασκήσεις, Δημοσθένους Ὀλυμπιακοὶ, Σοφοκλῆς, τινὰ ἐκ τῆς Ὀδυσσεΐας (4), γερμανικὴ γλῶσσα, ἱστορία τῆς γερμανικῆς φιλολογίας (3), μέση ἱστορία μέχρι τέλους τοῦ Μεσαίωνα καὶ νεωτέρα μέχρι τέλους τοῦ ΙΖ' αἰῶνος (3), ἀλγεβρα (2), ἐφαρμογὴ τῆς ἀλγεβρας ἐπὶ τὴν γεωμετρίαν, ἀρχαὶ ἐπιπέδου ἀναλυτικῆς γεωμετρίας, κωνικὰ τομαὶ (2), φυσικὴ (3), φιλοσοφικὴ προπαιδευτικὴ καὶ λογικὴ (2).

Η'. τάξις. Χριστιανικὴ φιλοσοφία καὶ ἱστορία τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας (2), λατινικά· ἀσκήσεις ἐπὶ τοῦ συντακτικοῦ, Ciceronia ἢ Agricola τοῦ Γαλίου, Ὀράτιος (ἰ), ἐλληνικά· θεματογραφία, Πλάτων, Σοφοκλῆς (ἰ), γερμανικὴ γλῶσσα, ποίησις καὶ ἀναλυτικὴ αἰσθητικὴ (4), τέλος τῆς νεωτέρας ἱστορίας (3), στατιστικὴ τῆς αὐστριακῆς μοναρχίας (3), ἐπανάληψις τῆς ὅλης μαθηματικῆς διδασκαλίας, λύσις προβλημάτων (1), γημεῖα (3), φιλοσοφικὴ προπαιδευτικὴ, ἐμπειρικὴ ψυχολογία (2).

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω διδάσκονται εἰς πάντα τὰ γυμνάσια ὡς μαθήματα προαιρετικὰ, νεώτεροι γλῶσσα, καλλιγραφία, φωνητικὴ μουσικὴ, γυμναστικὴ, ἰχνογραφία καὶ στενογραφία. Πάντα δὲ τὰ μαθήματα διδάσκονται κατ' ἐγχειρίδια διδακτικὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ διδασκαλικοῦ συμβουλίου ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ἐγκειμένων.

5. Καταβολὴ δικαιωμάτων καὶ διδασκτρων.—Δι' ἐκάστην πρώτην ἐγγραφὴν εἰς τι δημόσιον γυμνάσιον, γινομένην εἰς οἵανδήποτε τάξιν, πληρῶνεται δικαίωμα φοιτητικῶν 2, 10 (δρ. 5, 30) ὑπὲρ τοῦ πλουτισμοῦ τῶν συλλογῶν τοῦ καταστήματος· ἀπαλλάσσονται δὲ τούτων μόνον οἱ ἀπὸ τῆς πληρωμῆς τῶν διδασκτρων ἀπηλλαγμένοι. Κατὰ πᾶσαν ἐγγραφὴν ἀπαιτεῖται προσέτι εἰσφορά τις ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ γυμνασίου.

Τὰ δὲ διδάκτρα εἰς μὲν τὰ πλήρη γυμνάσια ἀνέρχονται εἰς φοιτητικὰ 9, 45 (δρ. 23, 60) καὶ ἑξαμηνίαν, εἰς δὲ τὰ κατώτερα γυμνάσια, ἐν τοῖς ὁποίοις δὲν ὑπάρχουσι συμπληρωμένοι αἱ ὁκτώ.

γυμνασιακαὶ τάξεις, τὰ ἑξαμηνιαῖα διδάκτρα εἰς φοιτητικὰ 6, 30 (δραγμαὶ 15, 75). Ἀπαλλάσσονται δὲ τῶν διδασκτρων οἱ ἡλικιωτέρου καὶ ἐπιμελέστερου τῶν μαθητῶν, οἱ λαβόντες α') κατὰ τὴν προηγουμένην ἐξέτασιν ἐνδεικτικὸν τοῦ πρώτου βαθμοῦ προόδου καὶ β') πιστοποιητικὸν παρὰ τῆς ἀρμοδίας διοικητικῆς ἀρχῆς, ὅτι οἱ συντηροῦντες αὐτοὺς εἰσὶ πράγματι πένητες. Ἐπὶ τούτῳ προσάγονται εἰς τὴν προΐσταμένην τοῦ γυμνασίου ἐπιτόπιον πολιτικὴν ἀρχὴν αἰτήσεις τῶν μαθητῶν ἢ τῶν γονέων αὐτῶν ἢ κηδεμόνων, ἐμφαίνουσαι τὸν τε βαθμὸν προόδου τοῦ προηγουμένου σχολικοῦ ἔτους καὶ τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τῆς περιουσίας αὐτῶν καὶ περιέχουσαι ἀκριβῆ δῆλωσιν τῶν κτημάτων, τῆς κινητῆς ἢ παθητικῆς περιουσίας, τοῦ ἐπαγγέλματος, τῆς μισθοδοσίας καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τέκνων· δηλώσεις ἐλλιπεῖς ἢ πρὸ ἔτους πιστοποιηθεῖσαι δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν, ἢ δὲ ἀπόφασις τῆς, ὡς εἴρηται, διοικητικῆς ἀρχῆς εἶναι ἀνέκκλητος καὶ μόνον τὸ ὑπουργεῖον δύναται νὰ διατάξῃ ἀναθεώρησιν αὐτῆς· ἰσχύει δὲ ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη ἐξακολουθουσῶν τῶν αἰτιῶν, αἵτινες προὐκάλεσαν αὐτὴν, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς φοιτήσεως εἰς τὸ γυμνάσιον καὶ ἐὰν ἔτι οἱ μαθηταὶ ἀναγκασθῶσιν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς ἕτερον γυμνάσιον ἕνεκα τῆς μεταβάσεως τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν εἰς ἑτέραν πόλιν.

Ἡ δὲ ἀπώλεια τῆς ἀπαλλαγῆς ταύτης ἐπέρχεται α') ὁπότεν βελτιωθῇ ἢ κατάστασις τῆς περιουσίας τοῦ μαθητοῦ, β') ὅταν οὗτος παύσῃ νὰ δεικνύῃ τὴν ἀρίστην διαγωγὴν ἢ ἐὰν ἐπὶ δύο ἑξαμηνίας δὲν λάβῃ ἐνδεικτικὸν ἀνώτερον τοῦ τρίτου βαθμοῦ προόδου καὶ γ') ὅταν ἀποβληθῇ ἀπὸ τοῦ γυμνασίου ἢ ἀναγκασθῇ νὰ ἐπαναλάβῃ ἕνεκα ἀποτυχίας τῶν ἐξετάσεων μίαν τινα τάξιν.

6. Ὅροι ἐγγραφῆς.—Ἰῆς τὰ δημόσια γυμνάσια γίνονται δεκτοὶ μόνον μαθηταὶ διανύσαντες τὸ ἑννατον ἔτος τῆς ἡλικίας, προσάγοντες νόμιμον πιστοποίησιν γεννήσεως καὶ βαπτίσεως καὶ αὐτοπροσώπως μετὰ τῶν γονέων ἢ κηδεμόνων ἐνώπιον τοῦ διευθυντοῦ τοῦ γυμνασίου ἐμφανιζόμενοι. Οἱ μὲν μέλλοντες νὰ ἐγγραφῶσιν ὡς μαθηταὶ τῆς πρώτης τάξεως, ὀφείλουσι νὰ προσπαγάγω-

σιν ἐνδεικτικὸν προόδου πρώτου, δευτέρου ἢ καὶ τρίτου βαθμοῦ τῆς τετάρτης τάξεως τῶν κυρίων σχολείων, ἐξαρτᾶται ὁμῶς πάντως ἡ παραδοχὴ αὐτῶν ἐκ τῆς ἐπιτυχίας αὐτῶν κατὰ τὴν προκαταρκτικὴν εἰσιτηρίον ἐξέτασιν, γενομένην ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ διευθυντοῦ καὶ τῶν διδασκάλων τῆς πρώτης τάξεως τοῦ γυμνασίου ἐκ τῶν ἱερῶν, τῆς γραμματικῆς, τῆς ὀρθογραφίας καὶ τεχνολογίας, τῆς λατινικῆς καλλιγραφίας καὶ τῆς εὐχεροῦς χρήσεως τῶν τεσσάρων πράξεων τῆς ἀριθμητικῆς ἐπὶ ὀλοκλήρων, κλασματικῶν καὶ συμμιγῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν ἀπλῶν ἀναλογιῶν.

Προκειμένου δὲ νὰ εἰσαχθῇ μαθητῆς τις εἰς ἀνωτέραν τάξιν, ἰσχύουσιν οἱ ἐπόμενοι κανόνες· ὁ ἐξ ἄλλου δημοσίου γυμνασίου ἐρχόμενος θέλει προσαγάγει τὸ ἐνδεικτικὸν τῆς ἐξετάσεως ἐν τῇ προηγουμένῃ τάξει τοῦ γυμνασίου ἐκείνου, ὅτε δύναται ὁ προσερχόμενος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐνδεικτικοῦ τούτου νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν ἀμέσως ἀνωτέραν τάξιν· ἐν περιπτώσει δὲ ἀμφισβολίας τινος ὑποβάλλεται εἰς εἰσιτηρίον ἐξέτασιν, κατόπιν τῆς ὁποίας δύναται ν' ἀνακαταταχθῇ εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν ἢ καὶ εἰς κατωτέραν, οὐδέποτε ὁμῶς εἰς ἀνωτέραν τῆς ἐπομένης εἰς τὴν διανυθεῖσαν ἐν τῷ πρώτῳ γυμνασίῳ.

Ἐάν τις πρὸ τῆς λήξεως τῆς ἑξαμηνίας ἀπέλθῃ ἐκ τινος γυμνασίου δὲν δύναται νὰ καταταχθῇ ἐν ἑτέρῳ γυμνασίῳ εἰς ἄλλην ἑξαμηνίαν ἢ τάξιν ἢ εἰς ἐκείνην, ἧς τὰ μαθήματα διέκοψε· δύναται ὁμῶς μετὰ προηγουμένην ἐξέτασιν νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν ἀμέσως ἐπομένην ἑξαμηνίαν ἢ τάξιν,

Ἐάν δὲ τέλος μαθητῆς τις δημοσίου γυμνασίου διακόψας ἐπὶ πλεόν τοῦ ἔτους τὰ μαθήματα αὐτοῦ, ζητήσῃ ν' ἀνακαταταχθῇ, ὀφείλει, μετὰ τὴν νόμιμον πιστοποίησιν τῆς διαμονῆς καὶ ἐνασχολήσεως αὐτοῦ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, ἐν ἧ ἰδίως ν' ἀναφέρηται, ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ διαγωγῆς δὲν ἐπῆλθε κώλυμά τι εἰς τὴν ἐκ νέου ἐγγραφὴν, νὰ ὑποστῇ εἰσιτηρίον ἐξέτασιν, κατόπιν τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ προβιβασθῇ εἰς τάξιν ἀνωτέραν ἐκείνης, εἰς ἣν ἠθελεν εἰσελθεῖ πρὸ τῆς διακοπῆς τῶν μαθημάτων αὐτοῦ.

Αἱ ἐγγραφαὶ γίνονται ἐν ἀρχῇ τοῦ σχολικοῦ ἔτους, αἱ δὲ εἰσιτηρίοι ἐξετάσεις πρὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτοῦ. Ἡ μετάβασις ἐξ ἑνὸς γυμνασίου εἰς ἕτερον περὶ τὸ τέλος τῆς πρώτης ἑξαμηνίας ἀνευ σπουδαίου λόγου δὲν ἐπιτρέπεται. Μαθηταὶ ἰδιοδίδακτοι δύνανται νὰ ἐξετασθῶσι μετὰ τῶν δημοσίων μαθητῶν, ὑποβαλλόμενοι εἰς τὰς αὐτὰς ὡς ἐκεῖνοι διατυπώσεις. Συνήθως ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐκάστης τάξεως δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίῃ τοὺς 50, ἐξαιρέσεις δὲ ἐπιτρέπονται μόνον ἐὰν οἱ ζητοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι κατοικοῦσι μακρὰν τῆς ἑδρας ἑτέρου γυμνασίου καὶ ἐὰν ἀποδειχθῇ, ὅτι ἀπέκτησαν κατὰ τὰς προηγουμένας αὐτῶν ἐξετάσεις τοῦλάχιστον τὸν πρῶτον ἢ τὸν δεύτερον βαθμὸν προόδου. Οἱ μαθηταὶ, ὧν οἱ γονεῖς κατοικοῦσιν εἰς ἄλλην πόλιν ἢ χωρίον, θέλουσι προσαγάγει ἐπιστολὴν αὐτῶν πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ γυμνασίου ὀρίζουσαν τὸν ἀντιπρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐπίτροπον τοῦ μαθητοῦ, παρ' ᾧ οὗτος θέλει κατοικήσει· μόνον δὲ οἱ γονεῖς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὁ μαθητῆς δύνανται νὰ ὀρίσωσιν ἕτερον πρόσωπον ἀντὶ τοῦ πρώτου· ἔξεστι δὲ τῷ διευθυντῇ μετ' ἀπόφασιν τοῦ διδασκαλικοῦ συμβουλίου νὰ ἀπαιτήσῃ παρὰ τῶν γονέων τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ἐπιτρόπου, ὅποτεν πεισθῇ, ὅτι ἡ οἰκιακὴ ἐπιτήρησις τοῦ μαθητοῦ δὲν ἐξασκεῖται ἐπαρκῶς ἢ εἶναι ἐπιβλαβὴς εἰς αὐτόν· θέλει δὲ ἀποβάλλει αὐτόν τοῦ γυμνασίου ἐπὶ τῇ δυστροπίᾳ τῶν γονέων. Ἀπαγορεύεται ἡ ἐγγραφὴ μαθητοῦ, ᾧ ἐπεβλήθη ἡ ποινὴ τῆς ἀποβολῆς.

Ἰδιαιτέραν κατηγορίαν μαθητῶν ἀποτελοῦσι οἱ ἑκτακτοὶ μαθηταὶ, οἵτινες φοιτῶσιν ὅπως ἀκροῶνται τινῶν μόνον τῶν ὑποχρεωτικῶν μαθημάτων. Ἡ ἐγγραφὴ αὐτῶν, γινομένη κατ' ἐξαιρέσιν μόνον, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς γνωμοδοτήσεως τοῦ διδασκαλικοῦ συμβουλίου καὶ γίνεται κατόπιν εἰσιτηρίου ἐξετάσεως.

7. Ποιναὶ ἐφαρμοζόμεναι ἐν γυμνασίοις εἶναι α') ἐπίπληξις ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ καθηγητοῦ, β') ἐπίπληξις ὑπὸ τοῦ κοσμητοῦ, γ') ἐπίπληξις ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ, δ') κράτησις τοῦ μαθητοῦ μετὰ τὸ τέλος τῶν μαθημάτων, ε') ὑποβιβασμὸς εἰς ταπεινότεραν θέσιν ἐν τοῖς θρανίοις (τῶν μαθητῶν ὄντων συνήθως κατατεταγμένων κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν βαθμῶν προόδου), ς') κράτησις κατ' οἴ-

κον, ζ') φυλάκισις ἐν τῷ γυμνασίῳ, η') ἀποβολή. Ἐκάστη τῶν ποινῶν τούτων ἀνακοινοῦται τοῖς γονεῦσιν ἢ ἐπιτρόποις, οἷς δὲν ἀποκλείεται τὸ δικαίωμα ἐκκλήσεως πρὸς τὸν διευθυντὴν ἢ τὴν προϊσταμένην ἀρχήν· ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις τῆς ποινῆς δὲν παρεμποδίζεται ὑπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἐκκλήσεως ταύτης.

Ἡ ποινή τῆς ἀποβολῆς ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ μαθητοῦ εἴτε ἐξ ἐνός, εἴτε ἐξ ἀπάντων τῶν γυμνασίων τῆς Αὐστρίας, εἴτε τέλος καὶ ἐκ πάντων τῶν εκπαιδευτικῶν καταστημάτων αὐτῆς.

α'.) Ἡ ποινή τῆς ἀποβολῆς ἀπὸ τοῦ γυμνασίου, ἐν ᾧ ἐκπαιδεύεται ὁ μαθητὴς, ἐπιβάλλεται: αα'.) μετὰ συνεχῆ ὀκταήμερον ἀδικαιολόγητον ἀπουσίαν ἀπὸ τοῦ γυμνασίου· ββ'.) μετὰ τὴν τρις ἐπιβληθεῖσαν ποινήν τῆς φυλάκισεως εἰς τὸ κρατητήριον τοῦ γυμνασίου· γγ'.) ἐν αἷς περιπτώσεσιν ἢ περαιτέρω διαμονὴ τοῦ μαθητοῦ ἐν τῷ γυμνασίῳ, δι' οἴουσδ' ἂν λόγους κατέστη ἀδύνατος, χωρὶς οἱ αὐτοὶ λόγοι νὰ ὑπάρχωσι διὰ τὴν εἰς ἕτερον γυμνάσιον ἐγγραφήν αὐτοῦ· δδ'.) ἐὰν οἱ γονεῖς δὲν ὑπακούσωσιν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ διευθυντοῦ νὰ ἀντικαταστήσωσι τὸν ἐπίτροπον τοῦ μαθητοῦ, καὶ εε'.) ἐὰν ἐπὶ δύο ἑξαμηνίας κατὰ συνέχειαν λάβῃ τὸν τρίτον βαθμὸν προόδου.

β'.) Ἀποβάλλονται δὲ ἐκ πάντων τῶν γυμνασίων τοῦ κράτους: αα'.) οἱ ἀπορριφθέντες (λαβόντες δηλ. τέταρτον βαθμὸν προόδου) κατὰ τὰς ἐξετάσεις τάξεώς τινος, ἢν διήνυσαν κατ' ἐπανάληψιν. Οὐδεὶς μαθητὴς δύναται νὰ ἐπαναλάβῃ ἐκ τρίτου τὴν αὐτὴν τάξιν· ββ'.) οἱ ὑποπεσόντες εἰς παράβασιν κατὰ τῆς ἠθικῆς, μηδεμίαν παρέχουσαν ἐλπίδα, ὅτι θέλει ἐπιτύχει ἡ ἠθικὴ αὐτῶν ἐξευγένισις διὰ τῆς ἐν τῷ γυμνασίῳ διαμονῆς.

γγ'.) Ἀποκλείονται ἐκ πάντων τῶν εκπαιδευτηρίων τῆς Αὐστρίας: αα'.) οἱ ἐπιδείξαντες διαγωγὴν καὶ φρόνημα ἀναντιρρήτως ἀνήθικον, φθοροποιὸν εἰς πᾶν εκπαιδευτήριον καὶ ββ'.) οἱ ὑποπεσόντες εἰς τι ἀτιμωτικὸν ἔγκλημα ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπόμενον.

Ἡ μὲν ἀποβολὴ ἀπὸ τοῦ γυμνασίου κατὰ τὸ ἄρθρον α'. ἀποφα-

σίζεται ὑπὸ τοῦ νομάρχου τῆς χώρας, ἐνθα τὸ γυμνάσιον, ἢ δὲ ἐκ πάντων τῶν γυμνασίων καὶ λοιπῶν εκπαιδευτηρίων ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς ἐκπαιδεύσεως.

8. Ἐξετάσεις καὶ βαθμολογία. α'.) Εἰς τὸ τέλος τῆς α'. ἑξαμηνίας δὲν τελοῦνται ἰδίαι τῶν διαφόρων τάξεων ἐξετάσεις, τὰ δὲ εἰς τὸ τέλος τῆς πρώτης ἑξαμηνίας διδόμενα ἐνδεικτικὰ, λαμβάνονται ἐκ τῆς κρίσεως τῶν διδασκάλων, ἢν κατὰ τὴν ἑξαμηνίαν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτῶν ἐσχημάτισαν.

β'.) Εἰς τὸ τέλος τῆς δευτέρας ἑξαμηνίας ἀποφρίνονται οἱ καθηγηταὶ, ἂν μαθητὴς τις ἦναι ἰκανὸς νὰ προβιβάσῃ ἢ ἂν πρέπη νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν αὐτὴν τάξιν ἢ ἂν πρέπη νὰ συστηθῇ αὐτῷ ἢ ἐγκατάληψις τοῦ γυμνασίου καὶ ἢ ἐκλογὴ ἄλλου ἐπαγγέλματος· ἢ ἀπόφασις αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πεποιθήσεως, ἢν οἱ διδάσκαλοι ἐσχημάτισαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος περὶ τῶν μαθητῶν, ἐπιτρέπεται δὲ τοῖς μαθηταῖς νὰ ζητήσωσιν ἐν ἀνάγκῃ ἐπαναληπτικὴν ἐξέτασιν. Ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως ταύτης ὑποβάλλονται ἅπαντες οἱ μαθηταὶ εἰς γραπτὰς καὶ προφορικὰς ἐπὶ προβιβάσμῳ ἐξετάσεις· καὶ αἱ μὲν γραπτὰ περιλαμβάνουσιν ἐκθέσεις ἐν τῇ γερμανικῇ ἢ τῇ δευτέρῃ ἑθνικῇ γλώσσῃ, ἐν τῇ λατινικῇ καὶ τῇ ἑλληνικῇ, τοῖς μαθηματικοῖς καὶ τῇ ἱστορίᾳ. Ἐπὶ τούτῳ ὑπαγορεύονται τὰ θέματα ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, λύονται ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐντός τῆς τάξεως αὐτῶν, διορθοῦνται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου καὶ ὑποβάλλονται εἰς τὸν διδάσκαλον τοῦ αὐτοῦ μαθήματος τῆς ἀνωτέρας ἐπομένῃς τάξεως, ἀμρότεροι δὲ γνωμοδοτοῦσι περὶ τῆς ἀξίας τοῦ γραπτοῦ θέματος. Αἱ δὲ προφορικαὶ ἐξετάσεις περιλαμβάνουσιν πάντα τὰ μαθήματα καὶ τελοῦνται ἐν ἐκάστῃ τάξει παρόντος τοῦ διευθυντοῦ καὶ τῶν διδασκάλων τοῦ σχετικοῦ μαθήματος τῆς τε τάξεως ταύτης καὶ τῆς ἀμέσως ἀνωτέρας.

Αἱ ἰδιωτικὸν ὅλως χαρακτῆρα ἔχουσαι καὶ ἐπὶ προβιβάσμῳ γινόμεναι ἐξετάσεις αὗται δὲν γίνονται δημοσίᾳ, οὔτε ἐπιτρέπεται ἡ παρουσία ξένου τινός.

Ἡ δὲ βαθμολογία ἐν τῷ ἐνδεικτικῷ ἐκάστης ἑξαμηνίας ἀφορᾷ: α'.) τὰ ἠθ'· β'.) τὴν ἐπιμέλειαν· γ'.) τὸν ἀποκτηθέντα βαθμὸν ἐκάστου

μαθήματος δ'.) τὸν γενικὸν βαθμὸν προόδου, καὶ ε'.) τὸν αὐξοῦντα ἀριθμὸν τοῦ μαθητοῦ, καταρτιζόμενον ἐκ τῆς ἀριθμητικῆς ἀξίας τῶν βαθμῶν τῶν διαφόρων μαθημάτων. Οἱ βαθμοί, οὓς θέλουσιν ἐφαρμόζει οἱ διδάσκαλοι κατὰ τὴν βαθμολογίαν ταύτην, εἰσὶν οἱ ἑξῆς κατὰ σειρὰν κατιούσαν : α'.) ἤθη : παραδειγματικά, ἀξιεπαίνα, κατὰλληλα, ἤττον κατὰλληλα, ἀκατὰλληλα· β'.) ἐπιμέλεια : διαρκῆς, ἱκανοποιούσα, ἱκανή, ἀνώμαλος, μικρά· γ'.) βαθμοὶ τῶν μαθημάτων : ἄριστα, ἐξαιρέτως, ἀξιεπαίνως, ἱκανῶς, ἐπαρκῶς, ἀνεπαρκῶς, οὐδόλως ἐπαρκῶς· δ'.) ὁ δὲ γενικὸς βαθμὸς προόδου διαιρεῖται εἰς τέσσαρας κατηγορίας : ὁ μὲν πρῶτος βαθμὸς δίδεται ὁπόταν ἐν τῷ ἐνδεικτικῷ οὐδεὶς εἰδικὸς βαθμὸς μαθήματος ὑπάρχη κατώτερος τοῦ ἱκανῶς καὶ τοῦλάχιστον εἰς ἀνώτερος τοῦ ἀξιεπαίνως, προσέτι δὲ ἐὰν ἕκαστον ἐπαρκῶς ἐξουδετεροῦται ὑπὸ τινος ἄριστα ἢ ἐξαιρέτως, ὑπολειφθῆ δὲ βαθμὸς ἀνώτερος τοῦ ἱκανῶς· διὰ δὲ τὸν δεύτερον βαθμὸν προόδου οἱ εἰδικοὶ βαθμοὶ ἱκανῶς καὶ ἐπαρκῶς ἀποτελοῦσι τὴν βᾶσιν· ὁ τρίτος βαθμὸς προόδου δίδεται, ἐὰν ἐν τῷ ἐνδεικτικῷ περιέχεται ἕστω καὶ ἓν μόνον ἀνεπαρκῶς· ὁ δὲ τέταρτος, εἴτε ἕνεκα δύο ἀνεπαρκῶς, εἴτε ὅταν πρὸς ἓν ἀνεπαρκῶς εἰς τι μάθημα προστεθῆ ἐν ὅλῳ ἀνεπαρκῶς εἰς ἕτερον μάθημα. Ὁ πρῶτος βαθμὸς λοιπὸν ἀπονέμεται τοῖς ἀριστεύουσιν, ὁ δεύτερος τοῖς ἀρκούσιν ὠριμότητα πρὸς προδιβασμὸν ἀποκτήσασιν, ὁ τρίτος ὑποχρεῖ τοὺς λαβόντας αὐτὸν νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν αὐτὴν τάξιν, οἵτινες χωρὶς νὰ ἀποκτήσωσι τὴν ἀναγκαίαν ὠριμότητα πρὸς προδιβασμὸν, παρέχουσιν ὁμῶς ἐλπίδας, ὅτι διὰ πλείονος ἐπιμελείας θέλουσι κατορθώσῃ νὰ προδιβασθῶσιν, ὁ τέταρτος τέλος βαθμὸς ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀπαγόρευσιν τῆς περαιτέρω ἐξακολουθήσεως τῆς γυμνασιακῆς ἐκπαιδεύσεως· ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς προόδου οἱ βαθμοὶ τῆς διαγωγῆς δὲν ἔχουσιν ἐπιρροήν· δὲν παρέχεται ὁμῶς ὁ πρῶτος βαθμὸς εἰς τινα, ἄλλως ἄξιον αὐτοῦ, ἐὰν εἰς τὰ ἤθη λάβῃ τὸν βαθμὸν ἤττον κατὰλληλα.

Ἐκαστος τῶν βαθμῶν τούτων, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τῆς διαγωγῆς, ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἀριθμοὺς, οἵτινες ἀθροιζόμενοι μεταβάλλονται εἰς γενικὸν τινα μέσον ὄρον, καὶ ὃν κατατάσσονται οἱ

μαθηταὶ ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν αὐτῶν. εἶναι δὲ τοῦτο κληροδόμημα παλαιότερων συστημάτων, νὰ ἀπαγγέλληται τοῖς μαθηταῖς, τίς αὐτῶν ἐγένετο πρῶτος, τίς ὑστατος, ἀλλ' ἐγένετο παραδεκτὸν ἐπὶ τοῦ παρόντος, διότι ἀπεδείχθη, ὅτι εἶναι ἄριστον μέσον εἰς παρότρυνσιν τῆς φιλοτιμίας καὶ ἐπιμελείας τῶν μαθητῶν.

Μετὰ πᾶσαν ἐξέτασιν, τόσῳ περὶ τὸ τέλος τῆς πρώτης ὄσω καὶ μετὰ τὴν δευτέραν ἐξαμηνίαν, ἐκδίδονται ἐνδεικτικά, ἐμφαίνοντα ἅπαντας τοὺς ἀνωτέρω βαθμοὺς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα, ὑπογράφονται δὲ ταῦτα ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ καὶ τοῦ κοσμήτορος τῆς τάξεως· ἐὰν δὲ ἀπέλθῃ ὁ μαθητὴς ἐκ τοῦ γυμνασίου, ἐγγράφεται εἰς τὴν οἰκείαν στήλην τοῦ ἐντύπου φύλλου τοῦ ἐνδεικτικοῦ ἰσοχείρωσ ὑπὸ πάντων τῶν διδασκάλων, αἵτινες καὶ ὑπογράφονται, ὁ ὑπ' αὐτῶν δοθεὶς βαθμὸς.

9. Ἐπαναληπτικαὶ ἐξετάσεις ἐπιτρέπονται τότε μόνον, ὁπόταν μαθητὴς τις ἐν ἐνὶ μαθηματι εἰδείχθη ἀσθενέστερος καὶ ἐκρίθη ἀναγκαίᾳ ἢ ἐπανάληψις τῆς ἐξετάσεως τοῦ μαθήματος τούτου, ἵνα ἐπιτραπῆ αὐτῷ ἢ εἰς ἀνωτέραν τάξιν μετάβασις· γίνεται δὲ αὕτη ἐξ ἐβδομάδας μετὰ τὴν λήξιν τῆς σχετικῆς ἐξαμηνίας, καὶ ἢν ἀπεφασίσθη ἢ ἐπαναληπτικὴ ἐξέτασις. Ἐὰν δὲ καὶ πάλιν ἀποτύχῃ ὀφείλει νὰ ὑποστῇ νέαν ἐπαναληπτικὴν ἐξέτασιν μετὰ τὰς διακοπὰς καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς πρώτης ἐξαμηνίας· κατὰ δὲ τὸ διὰστημα τοῦτο δὲν δύναται νὰ λάβῃ εἰμὴ προσωρινὸν ἐνδεικτικόν, ἐν ᾧ γίνεται μνεία τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπαναληπτικῆς ἐξετάσεως.

Ἀπαγορεύονται αἱ ἐπαναληπτικαὶ ἐξετάσεις πρὸς βελτίωσιν τοῦ ἅπαξ ληφθέντος βαθμοῦ προόδου.

10. Συμπληρωματικαὶ ἤτοι δευτεραὶ ἐξετάσεις καθίστανται ἀναγκαῖαι, ὁπόταν μαθητὴς τις ἀπουσιάσῃ ἐκ τῆς ἐπὶ προδιβασμῷ γινόμενης ἀνεπισήμου ἐξετάσεως κατὰ τὴν λήξιν τῆς β'. ἐξαμηνίας (οὐχὶ τῆς δημοσίας), ὅτε ἀποφάνεται τὸ διδασκαλικὸν συμβούλιον, ἐὰν ὀφείλῃ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν τάξιν ἢ νὰ ὑποβληθῇ κατόπιν εἰς ἐξέτασιν· αἱ τοιαῦται δὲ ἐξετάσεις συνήθως τελοῦνται πρὸ τῆς ἐνάρξεως

τοῦ ἐπομένου σχολικοῦ ἔτους, ἐὰν δὲ ἀσθενείας ἕνεκεν μαθη-
τῆς τις μόνον μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς νέας ἑξαμηνίας ἐμφανισθῇ,
τότε, μόνον ἐὰν τὸ παρελθὸν τοῦ μαθητοῦ τούτου δικαιοῖ εἰς κα-
λὰς περὶ τῆς προόδου αὐτοῦ ἐλπίδας, ἐπιτρέπεται αὐτῷ ἐκτάκτως
ἢ συμπληρωματικῇ ἐξέτασις.

11. Ἐνδεικτικὰ ἀποφοιτήσεως δίδονται ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν γο-
νέων ἢ κηδεμόνων, ἔταν μαθητῆς τις ἀναγκασθῇ νὰ ἀπέλθῃ πρὸ
τῆς λήξεως ἑξαμηνίας τινός· τὰ τοιαῦτα δὲν ἐμφαίνουσι βαθμὸν
προόδου, ἀλλὰ μόνον τὰς κρίσεις τῶν διαφόρων ὀνομαστῶν διδασκά-
λων μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ μαθητοῦ, ἀναφέρε-
ται δὲ ῥητῶς ἐν αὐτοῖς ἢ ἡμέρα τῆς ἀποχωρήσεως. Ἐννοεῖται δὲ,
ὅτι οἱ μετὰ τὴν λήξιν ἑξαμηνίας τινός ἀποχωροῦντες δύνανται νὰ
μεταχειρισθῶσιν ὡς ἐνδεικτικὸν ἀποφοιτήσεως τὸ σακτικὸν αὐτῶν
ἐνδεικτικόν· ἐξυπακούεται ὅμως, ὅτι ὁ ἀποχωρῶν ἐκ τινος γυμνασίου
ὀφείλει ἐξ ἀβροφροσύνης καὶ προσωπικῶς τοῦτο νὰ γνωστοποιήσῃ
τῷ διευθυντῇ καὶ τοῖς διδασκάλοις αὐτοῦ. Καὶ οἱ ἀποβληθέντες
ἐκ τοῦ γυμνασίου μαθηταὶ λαμβάνουσιν ἀποφοιτητήριον, ἐνῶ συγ-
χρόνως σημειοῦνται οἱ λόγοι τῆς ἀποβολῆς αὐτῶν. Ἐὰν ὅμως
μαθητῆς τις, φοβούμενος τὴν ἐκτέλεσιν ἐπιδικασθείσης αὐτῷ ποι-
νῆς, ἀποχωρήσῃ αὐτογνωμόνως ἐκ τοῦ γυμνασίου, δὲν δύναται
πλέον νὰ λάβῃ ἀποφοιτητήριον.

12. Δημόσιαι ἐξετάσεις δὲν εἰσὶν ὑποχρεωτικαὶ καὶ τελοῦνται
μόνον εἰς τινὰ γυμνάσια, ἔνθα διετηρήθη τὸ σύστημα τῆς ἀπονομῆς
βραβείων ἢ ἔνθα ἐπιθυμεῖ ἢ πολιτικὴ ἀρχὴ τὴν τοιαύτην τελετὴν
γάρην πολιτικῶν λόγων. Αἱ τοιαῦται ἐξετάσεις διαρκοῦσι τὸ πολὺ
μίαν ἡμέραν δι' ἐκάστην τάξιν.

13. Ἀπολυτήριοι ἐξετάσεις ἢτοι ἐξετάσεις ὠριμότητος (Mati-
ritäetspruofungen) τελοῦνται κατὰ τὸ τέλος τῆς δευτέρας ἑξα-
μηνίας τῆς ὀγδόης τάξεως, ἀντὶ τῶν ἐπὶ προβιβάσμων ἐξετά-
σεων τῶν λοιπῶν τάξεων καὶ σκοποῦσι τὴν ἐπαλήθευσιν τῆς ὠ-

ριμότητος τοῦ μαθητοῦ, ὅπως φοιτῇ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Μόνον
εἰς τὰ δημόσια γυμνάσια τελοῦνται τοιαῦται ἐξετάσεις. Οἱ ἐπιθυ-
μοῦντες νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις δηλοῦσι
τοῦτο δύο μῆνας πρὸ τῆς λήξεως τῆς ἑξαμηνίας πρὸς τὸν κοσμη-
τορα, ἐπισυνάπτοντες τῇ ἀναφορᾷ αὐτῶν ἔγγραφον αἰτήσιν τῶν
γονέων ἢ ἐπιτρόπων, ἐν ᾗ καὶ οὗτοι ἐκφράζονται ὅτι ἐπιθυμοῦσι
νὰ ὑποβληθῇ ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἐξέτασιν. Τὸ διδα-
σκαλικὸν συμβούλιον, ᾧ ἀπόκειται ἢ ἐκδίκασις τῶν αἰτήσεων τού-
των, δύναται νὰ συμβουλεύσῃ τινὰ ν' ἀποστῇ τῆς ἐξετάσεως ταύ-
της, οὐδέποτε ὅμως ἐπιτρέπεται αὐτῷ νὰ μὴ παραδεχθῇ μαθη-
τὴν τινὰ.

Αἱ ἀπολυτήριοι ἐξετάσεις εἰσὶ γραπτὰ καὶ προφορικαί· αἱ μὲν
γραπτὰ περατοῦνται ἕνα μῆνα πρὸ τῆς λήξεως τῆς δευτέρας
ἑξαμηνίας, αἱ δὲ προφορικαὶ 1 ἢ ἡμέρας μετὰ τὴν λήξιν αὐτῆς.
Ὅρίζεται δὲ καὶ δευτέρα προθεσμία διὰ τοὺς δι' ἰσχυροὺς λόγους
μὴ ἐγκαίρως ἐμφανισθέντας, τοῦτο ὅμως κατόπιν νέας αἰτήσεως
καὶ ἐγκρίσεως ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν γυμνασίων τοῦ σχετικοῦ
νομοῦ ἢ κράτους· ὁ αὐτὸς ἐπιθεωρητῆς ὑπαγορεύει τὰ θέματα
τῆς γραπτῆς ἐξετάσεως τῇ προηγουμένῃ γνωμοδοτήσῃ τῶν οἰ-
κείων διδασκάλων καὶ ἐπιθεωρεῖ τὰς γραπτὰς λύσεις τῶν ἐξεταζο-
μένων, ἀφοῦ αὐταὶ διορθωθῶσι καὶ βαθμολογηθῶσιν ὑπὸ τῶν δι-
δασκάλων. Συνίσταται δὲ ἡ γραπτὴ ἐξέτασις α'.) εἰς τὴν ἐπεξερ-
γασίαν θέματός τινος ἢτοι ἐκθέσεως ἰδεῶν ἐν τῇ γερμανικῇ γλώσσῃ,
ἐφ' ᾧ χορηγεῖται τῷ ἐξεταζομένῳ πεντάωρον διάστημα· β'.) εἰς
τινὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ λατινικοῦ (2 ὥρ.) ἢ εἰς τὸ λατινικὸν (2 ὥρ.),
γ'.) εἰς τινὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ (3 ὥρ.), δ'.) εἰς μαθη-
ματικὴν τινὰ ἐργασίαν (4 ὥρ.) καὶ ε'.) εἰς τὴν σύνταξιν διατρι-
βῆς τινος ἐν τῇ δευτέρᾳ ἑθνικῇ γλώσσῃ ἢ ἐτέρᾳ τινὶ νεωτέρᾳ. Δὲν
ἐπιτρέπεται ἢ χρῆσις ἄλλων βοηθημάτων ἢ βιβλίων ἢ σημειώσεων,
εἰμὴ μόνον τῶν σχετικῶν λεξικῶν καὶ τῶν λογαριθμικῶν πινακῶν.
Αἱ γραπτὰ ἐξετάσεις γίνονται ἐν κλειστῷ δωματίῳ τῇ ἐπιτηρήσει
τῶν διδασκάλων τῆς ἀνωτάτης τάξεως ἐναλλασσομένων· καὶ ἡ
ἐλαχίστη ἀπόπειρα ὁλοῦ ἐκ μέρους τοῦ ἐξεταζομένου ἐπιφέρει τὴν

ἐκ νέου ἐξέτασιν αὐτοῦ εἰς νέα ζητήματα, ἐν περιπτώσει δὲ ὑποτροπῆς ἀποκλείεται τῆς ἐξετάσεως μέχρις ἐτέρας ἐποχῆς ἐξετάσεων, σημειοῦται δὲ ἐν τῷ ἀπολυτηρίῳ ἢ προᾶξις αὐτοῦ.

Αἱ δὲ προφορικαὶ ἐξετάσεις γίνονται ὑπὸ τὴν προσωπικὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν γυμνασίων ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ, ὅστις καὶ ὀρίζει τὴν ἡμέραν αὐτῆς, τὴν σειρὰν τῶν ἐξετασθησομένων μαθημάτων καὶ τὴν διάρκειαν τῆς ἐξετάσεως ἐκάστου μαθήματος· τὸν δὲ ἀριθμὸν τῶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐξετασθησομένων μαθητῶν ὀρίζει τὸ διδασκαλικὸν συμβούλιον τοῦ γυμνασίου. Ἐξετασταὶ εἰσὶν οἱ σχετικοὶ διδάσκαλοι τῆς ἀνωτάτης τάξεως, ἀλλὰ διακαιοῦται ὁ ἐπιθεωρητῆς ἢ ὁ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ νὰ ἀπευθύνῃ, ὡς ἂν θέλῃ ἐρωτήσεις. Ἐκτὸς τῶν διδασκάλων τοῦ γυμνασίου μόνον εἰς τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τοῦ τόπου καὶ τοὺς ἀνωτέρους ἐκπαιδευτικοὺς πολιτικοὺς ὑπαλλήλους καὶ εἰς τοὺς γονεῖς ἢ ἐπιτρόπους τῶν ἐξεταζομένων ἐπιτρέπεται ἢ εἰσοδος εἰς τὰς ἐξετάσεις ταύτας.

Τὰ ἀντικείμενα τῆς προφορικῆς ἐξετάσεως εἰσὶν· ἰερά, γερμανικὴ γλῶσσα, δευτέρα ἐθνικὴ γλῶσσα (προαιρετικὴ), λατινικὰ, ἑλληνικὰ, μαθηματικὰ, ἱστορία, γεωγραφία καὶ φυσικὴ· ἢ δὲ φυσικὴ ἱστορία, ἡ χημεία καὶ ἡ φιλοσοφικὴ προπαιδευτικὴ δὲν ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενα τῶν ἐξετάσεων.

Ἦναι καθήκον τῶν ἐξεταστῶν νὰ ἀπευθύνωσιν ἐρωτήσεις, ἐξ ὧν θέλει προκύψῃ ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις καὶ στερεὰ βᾶσις τῆς ἐκ τῆς ἄλλης διδασκαλίας προσκτηθείσης ὑπὸ τοῦ ἐξεταζομένου ἐπιστημονικῆς παιδείας· δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἀπαιτῶσι λεπτομερείας οὐδὲν μέτρον ἀσφαλείας πρὸς ἐκτίμησιν τῆς πνευματικῆς ἰκανότητος τοῦ ἐξεταζομένου παρεχούσας· οὐδόλως δὲ πρέπει νὰ νομίζωσιν οἱ μαθηταί, ὅτι, ὅπως ὑποστῶσι καλῶς τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις, ὀφείλουσι κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τῆς τελευταίας ἑξαμηνίας νὰ ἀποστηθίσωσι μηχανικῶς τὰ μέχρι τοῦδε διδασθέντα· ὡς πρὸς δὲ τὰς γραπτὰς ἐξετάσεις θέλει ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῶν ἰδεῶν διαλάμπει ἡ γενικὴ παιδεία τοῦ μαθητοῦ καὶ δηλοῦται ὅτι ἀντιλαμβάνεται, σκέπτεται καὶ ἐκφράζεται ὀρθῶς, ὅτι κατατάττει σαφῶς τὰς ἰδέας αὐτοῦ καὶ εὐχερῶς χρᾶ-

ται τῇ γλώσσῃ· ὅθεν θέλει ληφθῆ θέμα διὰ τὴν ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς γερμανικῆς γλώσσης γραπτὴν ἐξέτασιν κείμενον ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς γυμνασιακῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ κύκλου τῶν ἰδεῶν τοῦ μαθητοῦ, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ἐγένετο προηγουμένως παρομοία ἐργασία ἐπὶ παρομοίου θέματος κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν μαθημάτων. Τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι καὶ διὰ τὸ θέμα τῆς τε λατινικῆς καὶ ἑλληνικῆς μεταφράσεως, ὅπερ ὀφείλει νὰ ἦναι ἐκ τῶν μὴ διδασθέντων εἰσέτι· τὰ δὲ μαθηματικὰ τέλος θέματα θέλουσιν ἐκλεχθῆ εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ὦσιν ἐπανάληψις προηγουμένων παρομοίων θεμάτων, ἀλλὰ νὰ ἐμφαίνωσι τὴν ἀσφαλεῆ συνοικείωσιν τοῦ μαθητοῦ μετὰ τῆς ἐπιστήμης ταύτης.

Καθ' ὅλου δὲ συνοφίζονται ἐν τοῖς ἐξῆς αἱ ἀπαιτήσεις τῶν ἐξεταστῶν ὡς πρὸς τε τὴν ἐξέτασιν καὶ τὴν βαθμολογίαν τῶν ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων· α'.) γερμανικὴ γλῶσσα, ἱστορικὴ περίληψις τῆς φιλολογίας καὶ συνοικείωσις μετὰ τῶν ἐξεχόντων ἔργων αὐτῆς δι' ἰδίας ἀναγνώσεως· β'.) δευτέρα ἐθνικὴ γλῶσσα, τελειότης τῆς ἐγγράφου καὶ προφορικῆς ἐκφράσεως καὶ γνώσις τῆς σχετικῆς φιλολογίας· γ'.) λατινικὴ γλῶσσα, ἐντελής γνῶσις τῶν διδασθέντων συγγραφέων Καίσαρος, Λιβίου, Κικέρωνος, Τακίτου, Βιργιλίου, Ὀρατίου κατὰ τε τύπον καὶ περιεχόμενον, ἐλευθέρως ἐξήγησις, ἐτυμολογία, τεχνολογία καὶ σύνταξις χωρίου τινὸς ἀγνώστου, ἀπρόσκοπτος ἀνάγνωσις καὶ γνῶσις τῶν μέτρων τῆς λυρικῆς τοῦ Ὀρατίου ποιήσεως· δ'.) ἑλληνικὴ γλῶσσα, γνῶσις τοῦ περιεχομένου καὶ τοῦ ὕφους τοῦ Δημοσθένους, Προδότου, Ὀμήρου, Πλάτωνος καὶ Σοφοκλέους, ἀνάγνωσις καὶ ἐξήγησις ἀγνώστων χωρίων τῶν συγγραφέων τούτων, τεχνολογία, σύνταξις κτλ.· ε'.) ἱστορία καὶ γεωγραφία, ἐντελής γνῶσις τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων μέχρις Ἀλεξάνδρου καὶ Αὐγούστου, περίληψις ἐκ τῆς μέσης καὶ νεωτέρας ἱστορίας, λεπτομερέστερον δὲ τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς αὐστριακῆς μοναρχίας· προσέτι δὲ τὰ κυριώτερα ἐκ τῆς μαθηματικῆς, φυσικῆς καὶ πολιτικῆς γεωγραφίας· ς'.) μαθηματικὴ· ἐν τῇ ἐπιπεδομετρίᾳ καὶ τριγωνομετρίᾳ ὁ ἐξεταζόμενος πρέπει νὰ ἦναι τοσοῦτον ἐξησκημένος, ὥστε νὰ λύῃ μετὰ σύντο-

μον σκέψιν προβλήματα ἢ ἀποδείξεις θεωρημάτων δοθέντων αὐτῶ, πρέπει νὰ λύη εὐχερῶς πρωτοβαθμίους ἐξισώσεις μὲ πλειοτέρας ἀγνώστους καὶ δευτεροβαθμίους μὲ μίαν τοιαύτην, νὰ ὑπολογίζη εὐχερῶς διὰ λογαρίθμων καὶ νὰ γνωρίζη τοὺς ἀλγεβρικοὺς κανόνας· ζ'.) φυσικὴ, εὐχερῆς ἐξήγησις τῶν κυριωτέρων φυσικῶν φαινομένων ἐξ ὄλων τῶν κλάδων τῆς φυσικῆς· η'.) γημεία, γνώσις τῶν ἰδιοτήτων τῶν ἀμετάλλων καὶ μετάλλων καὶ τῶν ἐφαρμογῶν αὐτῶν.

Μετὰ τὸ πέρασ ἐκάστης ἡμέρας ἐξετάσεων συνέρχονται εἰς συνδιάσκεψιν πάντες οἱ διδάσκαλοι τῆς ὑγδότης καὶ ὁ τῶν μαθηματικῶν τῆς ἐβδόμης τάξεως ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν γυμνασίων ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ καὶ ἀποφαίνονται περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐξετάσεως διὰ πλειονοψηφίας, ἔχει δὲ ἐν ἰσοψηφίᾳ ὁ ἐπιθεωρητὴς τὴν νικῶσαν.

Ἐν τῷ ἐνδεικτικῷ τῆς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεως, ἦτοι τῷ ἀπολυτηρίῳ, ἐμφαίνεται ἐκτὸς τῆς ἡθικῆς διαγωγῆς τοῦ ἐξεταζομένου καὶ ἡ κρίσις περὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ εἰς τὰ διάφορα ἀντικείμενα, καθὼς καὶ ἂν ἱκανοποιῇ ἐν συνόλῳ τὰς νομίμους ἀξιώσεις, ὅπερ γίνεται διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν, ἱκανοποιεῖ ἄριστα, ἱκανοποιεῖ καὶ δὲν ἱκανοποιεῖ τέλος δὲ ἡ δήλωσις, ὅτι ἐκρίθη ὄριμος διὰ τὴν εἰς τὸ πανεπιστήμιον φοίτησιν ἢ οὐ, τοῦθ' ὅπερ γίνεται διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν ὄριμος καὶ οὐχ ὄριμος.

Ἐννοεῖται, ὅτι εἰς τὰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις ὑποβάλλονται μόνον οἱ προδιδασίμοι τῆς ὑγδότης τάξεως, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη· ἐὰν ὅμως κατὰ ταύτας ἀποτύχη τις καὶ δὲν κριθῇ ὄριμος, τότε ἐν τισὶ περιπτώσεσιν οὐχὶ ἐντελοῦς ἀποτυχίας ἐπιτρέπεται τοῖς ἐξεταζομένοις ἀντὶ τῆς ἀνακατατάξεως εἰς τὴν ὑγδότην τάξιν τοῦ γυμνασίου ἢ ἐπανάληψις τῶν ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων, ἣτις ἐπίσης γίνεται ἐγγραφῶς καὶ προφορικῶς· τρίτη δὲ τις ἀπολυτήριος ἐξέτασις εἶναι ὅλως ἀπράδεκτος. Μιλληταὶ λαβόντες δεύτερον βαθμὸν προόδου κατὰ τὴν ἐπὶ προδιδασμῷ ἐξέτασιν τῆς ὑγδότης τάξεως δύνανται, ὑφισταμένης δεδικαιολογημένης ἀνάγκης, νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς ἀπολυτήριον ἐξέτασιν ὑστέραν καὶ κατ' ἄλλην ἢ τὴν κανονικὴν προθε-

σμίαν· οἱ δὲ τὸν τρίτον βαθμὸν προόδου ἀποκτήσαντες, μόνον ἀφοῦ ἐπαναλάβωσι τὴν ὑγδότην τάξιν γίνονται δεκτοὶ εἰς τὰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις.

Διὰ τὰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις εἰσπράττεται δικαίωμα φιορ. 2, 10 (δρ. 5, 25).

Ἡ διάρκεια τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἐν τοῖς γυμνασίοις εἶναι δεκάμηνος ἦτοι ἀπὸ τῆς 1. Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς 31. Ἰουλίου ἢ ἀπὸ τῆς 1. Νοεμβρίου μέχρι τῆς 31. Αὐγούστου· ἐκάστη δὲ ἐξαμηνία περιλαμβάνει πέντε μῆνας.

14. Περὶ ἰδιοδιδάκτων μαθητῶν. Ἡ κατ' οἶκον διδασκαλία τῶν γυμνασιακῶν μαθημάτων δύναται κατὰ δύο τρόπους νὰ ἐκτελεσθῇ, οἷον, εἴτε διὰ τῆς ἐγγραφῆς τῶν ἰδιοδιδάκτων εἰς τι δημόσιον γυμνάσιον, εἴτε καὶ ἄνευ αὐτῆς.

α'.) Ἐγγεγραμμένοι ἰδιοδιδάκτοι μαθηταί. Οἱ τοιοῦτοι ὀφείλουσιν ἀκολουθῶσιν αὐστηρῶς τὴν πορείαν τῆς διδασκαλίας τῶν γυμνασίων, χωρὶς νὰ ἐπισκέπτονται αὐτὰ, ὀφείλουσιν ὅμως νὰ παρευρίσκωνται εἰς πᾶσαν ἐξαμηνιαίαν ἐξέτασιν· δὲν δύνανται νὰ ὑπερπηδῆσωσι τὰξιν τινα δι' ἐξετάσεως, εἰμὴ ἐὰν μεταβῶσιν εἰς τοὺς μὴ ἐγγεγραμμένους ἰδιοδιδάκτους. Ὑποβάλλονται δὲ εἰς τὰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις μόνον μετὰ παρέλευσιν τοῦ χρόνου, ὃν ἤθελον διανύσει ὡς δημόσιοι μαθηταὶ μέχρι τῆς ὑγδότης τάξεως τοῦ γυμνασίου τούτου.

Θέλουσι δὲ καταβάλλει οἱ ἐγγεγραμμένοι ἰδιοδιδάκτοι α'.) δικαίωμα πρώτης ἐγγραφῆς φιορ. 2, 10 (δρ. 5, 25)· β'.) ἐν ἀρχῇ ἐκάστης ἐξαμηνίας τὸ σύνολον τῶν διδάκτρων· γ'.) δι' ἐκάστην ἐξαμηνιαίαν ἐξέτασιν δικαίωμα φιορ. 12 (δρ. 30). Προκειμένου νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰς ἐξετάσεις ὀφείλουσιν νὰ προσαγάγωσιν ἐνδεικτικὸν διδασκάλου τῶν ἱερῶν, εἴτε καθολικοῦ, εἴτε ὀρθοδόξου, εἴτε ἰσραηλίτου ἱερέως, νὰ προσέρχωνται συνοδευμένοι ὑπὸ προσώπων ἱκανῶν νὰ παράσχωσιν ἐγγύησιν εἰς τὸ διδασκαλικὸν συμβούλιον περὶ τῆς ταυτότητος τοῦ ἐξεταζομένου, εἰς ἣν ὀφείλει τοῦτο σπουδαίως νὰ προσέχη. Αἱ ἐξετάσεις γίνονται ὡσαύτως ἐγγραφαὶ καὶ προφορικαί, ἀναφέρεται δὲ βῆτῶς ἐν τοῖς ἐξαμηνιαίοις ἐνδει-

κτικοίς, ὅτι εἰσὶν ἰδιοδιδάκτοι. Ἰδίαι δὲ ταῦτα ὅμοια πρὸς τὰ τῶν δημοσίων μαθητῶν, δὲν συμπληροῦνται δὲ οἱ βαθμοί, οἵτινες μόνον κατόπιν προσωπικῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν δημοσίαν διδασκαλίαν δύνανται νὰ ληφθῶσιν· ὡς πρὸς δὲ τὰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις ἰσχύουσιν ὅπως καὶ διὰ τοὺς δημοσίους μαθητάς. Ἐπιτρέπεται τοῖς ἐγγεγραμμένοις ἰδιοδιδάκτοις νὰ εἰσέλθωσιν ἐν ἀρχῇ ἐκάστης ἑξαμηνίας ὡς δημόσιοι μαθηταὶ ἄνευ τινος διατυπώσεως.

β'.) Μὴ ἐγγεγραμμένοι ἰδιοδιδάκτοι μαθηταί. Μαθηταὶ ἰδιοδιδάκτοι μὴ ἐγγεγραμμένοι εἰς τι δημοσίον γυμνάσιον δὲν εἰσὶν ὑποχρεωμένοι νὰ ἀκολουθῶσι τὴν σειράν τῶν μαθημάτων τοῦ προγράμματος αὐτοῦ. Δὲν ἐπιτρέπεται αὐτοῖς ἢ ἄμεσος εἰς τοὺς ἐγγεγραμμένους ἰδιοδιδάκτους μετάβασις, ἀφ' ἑτέρου ὅμως δύνανται κατόπιν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων νὰ εἰσέλθωσιν ὡς δημόσιοι μαθηταὶ εἰς τὰ γυμνάσια, ὀριζομένης αὐτοῖς τῆς τάξεως, εἰς ἣν θέλουσιν εἰσελθεῖ ἀναλόγως τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐξετάσεων. Μετὰ δὲ τὰς ἐξετάσεις αὐτὰς δύνανται νὰ εἰσέλθωσιν ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐγγεγραμμένων ἰδιοδιδάκτων. Ἀπαιτεῖται παρὰ τοῦ βουλομένου νὰ ὑποστῇ εἴτε ἐξετάσεις οἰασδῆποτε τάξεως, εἴτε ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις νὰ προσαγάγῃ ὡσαύτως ἐνδεικτικὸν ἱερῶν, ἐκδιδόμενον ὑπὸ ἀνεγνωρισμένου ἱερέως καθολικῆς, ὀρθοδόξου, διαμαρτυρουμένης ἢ ἐβραϊκῆς θρησκείας.

Οἱ τοιοῦτοι μαθηταὶ δύνανται νὰ προσέλθωσι καὶ εἰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις, ὀφείλουσιν ὅμως νὰ ἔχωσι διανύσει τὸ 18 ἔτος τῆς ἡλικίας· ὁ αὐτὸς περιορισμὸς ἰσχύει καὶ περὶ μαθητῶν, οἵτινες ὄντες πρὶν δημόσιοι μαθηταί, ἐγένοντο ὅπωςδῆποτε ἰδιοδιδάκτοι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἢ τὴν τελευταίαν μόνον τάξιν. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἰσχύει ἡ διάταξις τῆς προσχωγῆς ἀποχώσεως ἀποδείξεως περὶ τῆς χρήσεως τοῦ πρὸ τῆς ἐξετάσεως παρελθόντος χρόνου· ἐφαρμόζονται ἐπίσης τὰ ἀνωτέρω διὰ μαθητάς ἰδιοσυντηρήτων καὶ μὴ δημοσίων γυμνασίων.

Ἐκαστος ἰδιοδιδάκτος μαθητῆς μὴ ἐγγεγραμμένος ὀφείλει νὰ καταβάλῃ διὰ τὰς εἰσιτηρίου ἐξετάσεις εἰς τι δημοσίον γυμνάσιον δικαίωμα φοιτητίων 12 (δραχ. 30) καὶ ἴσον ποσὸν ὡς δικαίωμα

διὰ τὰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις, ἀπαλλάσσεται δὲ τῶν διδάκτρων τῶν προηγουμένων τάξεων.

Ὄφείλουσι λοιπὸν οἱ ἰδιοδιδάκτοι δεκαοκταέται μαθηταί, οἱ βουλομένοι νὰ ὑποστῶσιν ἀπολυτήριον ἐξέτασιν, νὰ ζητήσωσι τοῦτο τρεῖς μῆνας πρὸ τῆς λήξεως τοῦ σχολικοῦ ἔτους δι' ἀνοφορᾶς αὐτῶν πρὸς τὴν διοικητικὴν ἀρχήν· θέλουσιν ἀναφέρει ὄνομα, ἐπώνυμον, ἡλικίαν, θρησκείαν, κατοικίαν, ὄνομα καὶ ἐπάγγελμα τῶν γονέων ἢ ἐπιτρόπων, πάντα τὰ ἐνδεικτικὰ προηγουμένων ἐξετάσεων καὶ δικαιολογήσει ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτῶν τὸν μέγρι τοῦδε χρόνον. Τοιαῦται ἀπολυτήριοι ἐξετάσεις γινόμεναι ἄνευ τῆς διαταγῆς τῆς προϊσταμένης διοικητικῆς ἀρχῆς ἤθελον θεωρεῖσθαι ἀνίσχυροι καὶ μὴ γινόμεναι. Ἡ ἀρχὴ αὕτη δύνανται, πληροφορηθεῖσα, ἔτι ὁ αἰτῶν ὑπέπεσεν εἰς τι ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπόμενον σφάλμα, ὅτι στερεῖται τῆς διανοητικῆς ἰκανότητος ἢ καὶ τῆς προαπαιτουμένης παιδείας, ν' ἀπορρίψῃ τὴν αἴτησιν ταύτην, μάλιστα δὲ, ὅταν πληροφορηθῇ, ὅτι διὰ δόλου ἢ ψευδοῦς δηλώσεως ἠθέλησε νὰ ἀποκτήσῃ τὰ δικαιώματα τοῦ ὑποψηφίου τῶν ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων.

Αἱ ἐξετάσεις τῶν μὴ ἐγγεγραμμένων ἰδιοδιδάκτων γίνονται αὐστηρότερον τῶν λοιπῶν μαθητῶν καὶ περιλαμβάνουσιν ἐν αὐταῖς ὡς ὑποχρεωτικὰ ἀντικείμενα τὴν φυσικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν φιλοσοφικὴν προπαιδευτικὴν. Τὸ δὲ ἐνδεικτικὸν τῶν ὡς εἴρηται ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων ἐκδίδεται ὡς καὶ τὸ τῶν δημοσίων μαθητῶν.

γ'.) Μετάβασις ἀπὸ τῶν δημοσίων μαθητῶν εἰς τοὺς ἰδιοδιδάκτους. Δημοσιοὶ μαθηταὶ δύνανται ἐν παντὶ χρόνῳ νὰ μεταβῶσιν εἰς τοὺς ἐγγεγραμμένους ἢ μὴ ἐγγεγραμμένους ἰδιοδιδάκτους, ὑποβάλλονται ὅμως εἰς τὰς αὐτάς, ὡς οἱ λοιποὶ ἰδιοδιδάκτοι μαθηταὶ διατυπώσεις προκειμένου περὶ ἐξετάσεων.

Β'. ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ.

1. Σκοπός. Σκοποῦσι τὰ βιοτεχνικά σχολεῖα τὴν παροχὴν γενικῆς παιδείας ἄνευ τῆς χρήσεως τῶν ἀρχαίων κλασικῶν γλωσσῶν, εἴτε συμπληροῦντα βαθμὸν τινα ἐπαρκῶς ἐκπαιδεύσεως διὰ τοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον εἰσερχομένους, εἴτε προπαρασκευάζοντα τοὺς εἰς τὰ πολυτεχνεῖα μεταβαίνοντας.

2. Εἶδη. Ὑπάρχουσι πλήρη βιοτεχνικά σχολεῖα περιέχοντα ἕξ, καὶ κατώτερα συνιστάμενα μόνον ἐκ τριῶν τάξεων· ἕκαστον δὲ πλήρες βιοτεχνικὸν σχολεῖον περιλαμβάνει τὸ τε κατώτερον καὶ τὸ ἀνώτερον.

α') Τὸ κατώτερον βιοτεχνικὸν σχολεῖον παρέχει αὐτοτελῆ, ὡς εἴρηται, παιδείαν διὰ τοὺς κύκλους τῶν τὰς κοινὰς ἀστικὰς ἢ ἀγροτικὰς τέχνας μετερχομένων· ἐν αὐτῷ διδάσκονται τὰ διάφορα ἀντικείμενα διὰ μεθόδου δημῳδοῦς, προσαρτῶνται δὲ εἰς τινὰς πόλεις, τότε δὲ ἰδίως τῇ δαπάνῃ τῶν σχετικῶν δήμων, καὶ ἕτεραι τάξεις συμπληρωματικαί, ἐπιδιώκουσαι τὴν τοῦ ἐμπορίου ἢ τῶν τεχνῶν διδασκαλίαν. Δὲν ἀποτελεῖ δὲ πάντοτε τὸ κατώτερον βιοτεχνικὸν σχολεῖον μέρος πλήρους βιοτεχνικοῦ σχολείου, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἀθυπόστατα, διακρινόμενα τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων μὴ ἀθυποστάτων κατωτέρων βιοτεχνικῶν σχολείων ἢτοι ἀστικῶν σχολείων, διότι, ἐνῶ ταῦτα δὲν εἰσὶν εἰμὴ εὐρύτερα κύρια σχολεῖα, διοικούμενα ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὡς ἐκεῖνα διευθυντῶν καὶ ἔχοντα τὸ αὐτὸ διδασκαλικὸν συμβούλιον, συνίστανται δὲ ἐκ δύο μόνον ἢ τὸ πολὺ τριῶν τάξεων, δὲν ἔχουσι πλειοτέρους τῶν πέντε διδασκάλων, καὶ ἂν ἐκ τριῶν τάξεων συνίστανται, ἀνηκόντων εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν δημοδιδασκάλων καὶ μὴ φερόντων τὸν τίτλον τῶν καθηγητῶν, δὲν ἀπαιτεῖται δὲ παρ' αὐτῶν εἰμὴ ἀποφειτῆριον γυμνασίον ἢ τοιοῦτον ἐκ τῆς πέμπτης τάξεως τοῦ πλήρους βιοτεχνικοῦ σχολείου, — τούναντίον τὰ ἀθυπόστατα κατώτερα βιοτεχνικά σχολεῖα ἔχουσι ἴδιον διευθυντὴν, ἴδιον διδασκαλικὸν συμβούλιον καὶ ὑπάρχοντα ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν σχετικὴν διοικητικὴν ἀρχήν· οἱ δὲ διδάσκαλοι, τοῦλάχιστον ἕξ τὸν ἀριθμὸν, ἔχουσι τὸν βαθμὸν τῶν γυμνασιακῶν διδασκάλων,

δικαιοῦνται μετὰ τριῶν ἐτῶν ἐπιτυχῆ διδασκαλίαν τοῦ τίτλου τοῦ καθηγητοῦ, ἀπαιτεῖται νὰ ἔχωσιν ἀπολυτήριον τοῦ γυμνασίου ἢ τοῦ πλήρους βιοτεχνικοῦ σχολείου, ἔτι δὲ καὶ ἀπόδειξιν τριετοῦς ἀκροάσεως τῶν μαθημάτων τοῦ πανεπιστημίου ἢ τοῦ πολυτεχνείου, τέλος δὲ ὑποβάλλονται καὶ εἰς ἰδιαιτέρας ἐξετάσεις πρὸ τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν. Ἐνεκα δὲ τῶν διαφορῶν τούτων δὲν δύναται μαθητῆς τῶν ἀστικῶν σχολείων νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἀντιστοιχοῦσαν τάξιν τοῦ ἄλλως ἰσοβαθμίου ἀθυποστάτου βιοτεχνικοῦ ἄνευ προηγουμένης εἰσιτηρίου δοκιμασίας.

β') Τὸ δὲ ἀνώτερον βιοτεχνικὸν σχολεῖον συνεχίζει τὴν ἐν τῷ κατωτέρῳ ἀρξάμενην διδασκαλίαν διὰ μεθόδου ἐπιστημονικωτέρας ἀποπερατοῦ τὸ μέτρον τῆς γενικῆς κανονικῆς παιδείας, ἣν δύναται τις νὰ ἀποκτήσῃ ἐν τῷ βιοτεχνικῷ σχολείῳ καὶ εἶναι τὸ εἰδικὸν προπαρασκευαστικὸν σχολεῖον διὰ τὰς πολυτεχνικὰς σπουδὰς. Καὶ ἐνταῦθα ἰσχύει ὡς πρὸς τὴν διαίρεσιν εἰς δημόσια καὶ ἰδιωτικά τὸ περὶ γυμνασίων λεγθέν.

Οἱ διδάσκαλοι τῶν βιοτεχνικῶν σχολείων μισθοδοτοῦνται κατ' ἀναλογίαν διὰ φιορινίων 840—1260 ἕτοι δρ. 2100—3150, ἀξάνονται δὲ οἱ μισθοὶ κατὰ πᾶσαν δεκαετίαν ἀνὰ φιορ. 210 ἕτοι δρ. 530 κατ' ἔτος. Δι' λόγῳ ὑπερτιμῆσεως τῶν ἐπιτηδείων πρόσθετοι ἀποδοχαί εἰσιν αἱ τῶν καθηγητῶν τῶν γυμνασίων.

3. Ἡ διεύθυνσις τῶν βιοτεχνικῶν σχολείων διέπεται ὑπὸ τῶν αὐτῶν διατάξεων ὡς καὶ ἡ τῶν γυμνασίων. Ἐν ἐκάστῳ δὲ πλήρει βιοτεχνικῷ δι' ἀμφοτέρας τὰς ὑποδιαιρέσεις αὐτοῦ εἰς μόνον ὑπάρχει διευθυντής.

4. Πρόγραμμα μαθημάτων. Ἐκ τῶν κατωτέρω ἀναγραφόμενων ἕξ τάξεων αἱ τρεῖς πρῶται ἀποτελοῦσι τὸ κατώτερον, αἱ δὲ τρεῖς τελευταῖαι τὸ ἀνώτερον βιοτεχνικὸν σχολεῖον.

Α'. τάξις. Ἰερὰ μετὰ διηγημάτων ἐκ τῆς ἀγίας γραφῆς (2 ὥρας καθ' ἑβδομάδα)· γερμανικὴ γλῶσσα, ἀνάγνωσις, ἐξήγησις τοῦ ἀναγνωσθέντος, ἀνάμνησις καὶ ἀποστήθισις, ἀπαγγελία, μέρη λόγου,

γραπται ἐξασκήσεις κατόπιν διηγημάτων ἢ περιγραφῶν (6)· δευτέρα ἐθνικὴ γλῶσσα, ἥτις εἶναι προαιρετικὴ ἢ ἀντ' αὐτῆς γαλλικὴ, ἀγγλικὴ ἢ ἰταλικὴ (2)· γεωγραφία, ἥπειροι καὶ διαιρέσεις αὐτῶν, ἀστρονομία ὅσον ἀναγκαιοῖ εἰς τὴν μαθηματικὴν γεωγραφίαν, ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις, ὅπου παρουσιασθῆ κατὰ τὸ μᾶθημα τῆς γεωγραφίας ἢ εὐκαιρία (4)· ἀριθμητικὴ, αἱ τέσσαρες πράξεις διὰ συγκεκριμένων καὶ ἀφηρημένων ἀριθμῶν, παραβολὴ τῶν διαφόρων νομισμάτων, μέτρων καὶ βαρῶν, διαιρετότης τῶν ἀριθμῶν, κλάσματα κοινὰ καὶ δεκαδικὰ (4)· ἐπιπεδομετρία (3)· ἰχνογραφία, στοιχεῖα τῆς ἰχνογραφῆσεως γεωμετρικῶν σχημάτων ἀνευ χρήσεως τοῦ διαβήτου, ἰδίως δι' ἀντιγραφῆς προτύπων (8), ζωολογία (3 ἐν τῇ πρώτῃ ἐξαμηνίᾳ), βοτανικὴ (3 ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐξαμηνίᾳ), καλλιγραφία (2).

Β'. τάξις. Συνέχεια τῶν ἱερῶν μετὰ διηγημάτων ἐκ τῆς ἱερᾶς γραφῆς (2), γερμανικὴ γλῶσσα, ἀνάγνωσις μετ' ἀσκήσεων, ῥήματα, ἔτυμολογία, γραπται ἀσκήσεις περὶ τοῦ ἀναγνωσθέντος, ὅπερ θέλει λαμβάνεσθαι ἐκ θεμάτων τῆς ἱστορίας ἢ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν (7), δευτέρα ἐθνικὴ ἢ ξένη γλῶσσα (2), γεωγραφία τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης, ἰδίως Αὐστρίας, διηγήματα ἐκ τῆς αὐστριακῆς ἱστορίας (4), ἀριθμητικὴ, δυνάμεις, ἐξαγωγή ρίζης, τετραγωνικῆς καὶ κυβικῆς, ἀναλογίαι, μέθοδος τῶν τριῶν, μέθοδος τοῦ τόκου, τοῦ ἐπιτοκίου, τῆς ὑφαίρεσεως, διαιρετότης κτλ. (4), συνέχεια τῆς ἐπιπεδομετρίας μετὰ παραδειγμάτων ἐκ τῆς πρακτικῆς γεωμετρίας καὶ καταμετρικῆς, κωνικὰ τομαί, στερεομετρία (3), ὀρυκτολογία (2), φυσικὴ, γενικαὶ ιδιότητες κατὰστασις τῶν σωμάτων, ὑδροστατικὴ, ἀεροστατικὴ καὶ ἀρχαὶ περὶ θερμότητος, περὶ ἀτμῶν καὶ μετεωρολογίας (4), ἰχνογραφία, ἀντιγραφή ἀντικειμένων στρογγύλων, γυψίνων προπλασμάτων, κοσμημάτων, χειρῶν, ποδῶν κτλ., ἀντιγραφή γεωμετρικῶν σωμάτων τῇ χρήσει τοῦ διαβήτου, ὁμοῦ (6), καλλιγραφία (2).

Γ'. τάξις. Λειτουργικὴ (2), γερμανικὴ γλῶσσα, ἀνάγνωσις μετ' ἀσκήσεων, ἐπιστολογραφία ἐμπορικὴ (6), δευτέρα ἐθνικὴ ἢ ξένη γλῶσσα (2), γεωγραφία τῶν λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ τῶν διὰ τὸ

ἐμπόριον σπουδαιοτέρων ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης κειμένων χωρῶν μετὰ τεμαχίων ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν χωρῶν τούτων (4), ἀριθμητικὴ, ἀσκήσεις, πρακτικοὶ ὑπολογισμοὶ εὐρυτέρων διαστάσεων, μετατροπὴ νομισμάτων καὶ ὑπολογισμοὶ συναλλαγμάτων, ἐξήγησις τούτων καὶ τῶν ἀπλουστέρων ἐμπορικῶν βιβλίων (4), οἰκοδομικὴ (3), φυσικὴ, ἀτμομηχαναί, ἀκουστικὴ, ὀπτικὴ, μαγνητισμὸς καὶ ἠλεκτρισμὸς μετ' ἐξηγήσεως τῶν σχετικῶν φυσικῶν φαινομένων (4), χημεία, διεξαγωγὴ τῶν κυριωτέρων μερῶν ἐξ ὀλοκλήρου τῆς χημείας, ἐφαρμοζομένης ἐπὶ τῶν διαφόρων τεχνῶν (6), ἰχνογραφία, κεφαλαί, κοσμημᾶτα, πρότυπα, τοποθεσία καὶ ὑποδείγματα καὶ γύψινα προπλάσματα (6), καλλιγραφία (2).

Δ'. τάξις. Ἰερὰ· περὶ πίστεως (2), γερμανικὴ γλῶσσα, ἀνάγνωσις ἐξεχουσῶν περιχοπῶν τῶν κυριωτέρων ποιητῶν καὶ πεζῶν, τρόποι παραστάσεως, τὰ κυριώτερα ἐκ τῆς μυθολογίας, γραπται ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν ἀναγνωσθέντων ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἢ καὶ ἐξ ἰδίας πείρας (6), δευτέρα ἐθνικὴ ἢ ξένη γλῶσσα (2), γεωγραφία τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης, Ἀσίας, καὶ Ἀφρικῆς (4), μαθηματικὰ, ἀλγεβρα μέχρι τῶν δευτεροβαθμίων ἐξισώσεων, γεωμετρία μέχρι τῆς τριγωνομετρίας (8), περιγραφικὴ γεωμετρία καὶ γεωμετρικὴ ἰχνογραφία (3), γενικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν, ζωολογία, ἀνατομία τῶν ζώων καὶ γεωγραφικὴ αὐτῶν διανομὴ (2), τεχνικὴ χημεία· μέρος Α'. ἀμέταλλα (5), πρακτικαὶ ἀσκήσεις ἐν τῷ χημείῳ (4, ἡγουν δις τῆς ἐβδομάδος ἀνὰ 2 ὥρας μετὰ τὸ τελευταῖον ἑσπερινὸν μᾶθημα), ἰχνογραφία· ἀντιγραφή κεφαλῶν καὶ ἀγαλμάτων ἐκ προτύπων ἢ γυψίνων προπλασμάτων, ἀντιγραφή ἀρχαίων βυζαντινῶν, ῥωμαϊκῶν, γοθικῶν ἢ ἐκ τῆς περιόδου τῆς ἀναγεννήσεως (Renaissance) κοσμημάτων, λύσεις κοσμηματολογικῶν θεμάτων (6), καλλιγραφία (1).

Ε'. τάξις. Χριστιανικὴ ἠθικὴ (2), γερμανικὴ γλῶσσα, ἀνάγνωσις, τρόποι ποιητικῶν παραστάσεων, μετρικὴ, ἐποποιία μεσαιωνικῶν, ἥρωικῶν ἢ μυθιστορικῶν παραδόσεων, γραπται ἀσκήσεις καὶ συνθέσεις ἰδεῶν καὶ θεμάτων ἐκ τῶν φυσικῶν μαθημάτων, περιλήψεις, ἐπιστολαί, (5), δευτέρα ἐθνικὴ ἢ ξένη γλῶσσα (1), γεωγρα-

φία τῆς μέσης καὶ βορείας Ἑυρώπης, τῆς Ἀμερικῆς καὶ Αὐστραλίας (3), ἱστορία ἀπὸ τοῦ 800 μ. Χ. μέχρι τῆς Β'. τῶν Παρισίων εἰρήνης, σύντομος περίληψις τῶν μετὰ ταῦτα γεγονότων (2), μαθηματικά, λύσεις ἀνωτέρων ἐξισώσεων, σειραί, ἀρχαὶ διαφορικοῦ ὑπολογισμοῦ· ἐπίπεδος καὶ σφαιρικὴ τριγωνομετρία, ἀναλυτικὴ γεωμετρία ἐπίπεδος (6), περιγραφικὴ γεωμετρία καὶ γεωμετρικὴ ἰχνογραφία (4), γενικὴ βοτανικὴ, δηλ. μέρη καὶ ὄργανισμός τῶν φυτῶν· εἰδικὴ βοτανικὴ, γεωγραφικὴ διανομὴ τῶν φυτῶν καὶ πρὸ πάντων τῶν αὐστριακῶν (3), φυσικὴ μετὰ μαθηματικῶν ἀποδείξεων, γενικαὶ ιδιότητες τῶν σωμάτων, στοιχεῖα καὶ δυνάμεις, στερεά, ὑγρὰ καὶ ἀέρια, ἀκουστικὴ (5), τεχνικὴ γημεῖα: μέρος Β'. μέταλλα (6), πρακτικαὶ ἀσκήσεις ἐν τῷ γημεῖῳ (4, δις τῆς ἐβδομάδος ἀνὰ 2 ὥρας μετὰ τὸ τελευταῖον ἑσπερινὸν μάθημα), ἰχνογραφία, ἀντιγραφὴ κεφαλῶν, ἀνθρώπων, ζώων καὶ γυφίνων προπλασμάτων καὶ ἐκ διαφόρων θέσεων, ἀντιγραφὴ φυτῶν, σύνθεσις αὐτοσχέδιος θεμάτων τῆς κοσμηματογραφίας, γραφὴ τοποθεσιῶν (6).

ΣΤ'. τάξις. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία (2), γερμανικὴ γλῶσσα, περίληψις τῆς ἱστορίας τῆς γερμανικῆς καὶ κλασικῆς φιλολογίας, ἀνάγνωσις δραμάτων ἢ ἐπῶν, ἐπιστολαί, ἐκθέσεις (5), δευτέρα ἐθνικὴ ἢ ξέναι γλῶσσαι (1), εἰδικὴ γεωγραφία τῆς Αὐστρίας ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας, στατιστικὴ τῆς Αὐστρίας ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς λοιπὰς χώρας (4), εἰδικὴ ἱστορία τῆς Αὐστριακῆς μοναρχίας (2), ἀνώτερα μαθηματικά, ὀλοκληρωτικὸς ὑπολογισμὸς, ἐπίπεδος καὶ τρισδιάστατος ἀναλυτικὴ γεωμετρία (6), περιγραφικὴ γεωμετρία καὶ γεωμετρικὴ ἰχνογραφία μετ' ἀσκήσεων ἐπὶ τῶν σκιῶν, τομῶν λίθων καὶ μηχανῶν, ἀντιγραφὴ σχεδίων μηχανῶν δι' ὑδροχρωμάτων (6), ὀρυκτολογία, γημικὴ σύνθεσις τῶν ὀρυκτῶν, γεωγνωσία (2), φυσικὴ, ὀπτικὴ, μαγνητισμὸς, ἠλεκτρισμὸς, περὶ θερμότητος καὶ μετεωρολογία (5), τεχνικὴ γημεῖα: μέρος Γ' ὀργανικὴ γημεῖα (4), πρακτικαὶ ἀσκήσεις (4, δις τῆς ἐβδομάδος ἀνὰ δύο ὥρας μετὰ τὸ τελευταῖον ἑσπερινὸν μάθημα), ἰχνογραφία, ἐκθέσεις μεγαλειτέρων συνθέσεων καὶ συνδυασμῶν ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν ἀντικειμένων, χρωρῶν, ἀρχιτεκτονικῶν

κοσμημάτων, ἀντιγραφὴ γυμνῶν, ζωγραφικὴ δι' ὑδροχρωμάτων καὶ ἐλαιοχρωμάτων, τελειοποιήσις ἐν τῇ ἰχνογραφίᾳ (8).

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω διδάσκονται ἢ πλαστικὴ, ἢ στενογραφία, αἱ πρακτικαὶ ἀσκήσεις ἐν τῇ ζωολογίᾳ, βοτανικὴ καὶ ὀρυκτολογία καθ' ὥρας προαιρετικῶς.

Βιοτεχνικὰ σχολεῖα διατηρούμενα ὑπὸ νομῶν, δήμων ἢ ἐπαρχιῶν ἢ τέλος ὑπὸ ἰδιωτῶν καὶ ἐταιριῶν, ὀφείλουσι χωρὶς νὰ περιορίζωνται ἀκριβῶς εἰς τὸ ἐνταῦθα ἐκτιθέμενον πρόγραμμα, νὰ ἔχωσιν ἐπίσης πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν γενικὸν σκοπὸν καὶ τὸν βαθμὸν τῆς προσόδου, ὃν πρέπει νὰ παρέχῃσι τὰ σχολεῖα ταῦτα. Τὸ διδασκαλικὸν συμβούλιον ἐκλέγει τὰ διδακτικὰ βιβλία ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ἐγκεκριμένων.

(ἔπειτα συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΧΕΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΡΑΞΙΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΑΥΤῶΝ ΕΠΙΔΡΑΣΕΩΣ.

Ἀναλαμβάνων σήμερον τὰς κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν τοῦτο ἔτος παραδόσεις μου, πρὶν ἢ εἰπέλω εἰς τὴν συνέχειαν τῆς διδασκαλίας τοῦ παρελθόντος ἔτους, δὲν νομίζω ὅτι εἶνε ἄνευ σκοποῦ καὶ ἐνδιαφέροντος νὰ ἐπιληφθῶ παρεμπιπτόντως τῆς ἐξετάσεως γενικωτέρου τινὸς ἀντικειμένου, ἀμέσως σχετιζομένου μετὰ τῆς ἐπιστήμης, ἧς ἡ ἔρευνα πρόκειται ἀντικείμενον τοῦ ἡμετέρου μαθήματος. Ἡ μελέτη καὶ ἡ ἐξέτασις τῶν γενικωτέρων ἀρχῶν, ἐφ' ὧν ἀπορρέει πᾶσα ἐπιστήμη, αἰτίνας κατ' ἀνάγκην ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν αὐτῆς, καὶ αἰτίνας πρέπει ἀείποτε νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψει ἐν πάσῃ τοῦ βίου σχέσει, ἐν πάσῃ τοῦ πνεύματος ἀνελιξίᾳ, εἶνε κυρίως ὁ χαρακτήρ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ τε ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας. Μόνος ὁ ἐξετάζων τὰ περὶ ἑαυτὸν φαινόμενα εἰκῆ καὶ κατὰ τύχην, ὅπως βλέπει αὐτὰ καθ' ἑκάστην, ἄνευ ἄλλης περιεργείας, ἢ τῆς τυφλῆς καὶ ἀνεξετάστου ἀποδογῆς τῶν δεδομένων, δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην ν' ἀναζητήσῃ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, ἐπὶ τῇ βεβαιότητι ὅτι θέλει κατανοήσῃ αὐτὰ κρεῖττον, ἀνατρέχων εἰς τὰ αἴτια, εὐχαριστεῖται

δὲ μόνον εἰς τὰ γεγονότα καὶ τὰ δεδομένα. Ἄλλ' ἡ ἀποστολή τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι τοσοῦτον ταπεινὴ καὶ χαμαιζήλος. Ἐν αὐτῇ τῇ πρωϊμωτάτῃ αὐτοῦ ἀναπτύξει, ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ πτήσει, εἰ καὶ περιοριζόμενος ἔτι ὑπὸ τῆς σκοτεινῆς ἀγλύος τοῦ περικυκλοῦντος αὐτὸν ἀγνώστου, αἰσθάνεται ἀκατάσχετον τὴν μυστικὴν ἐκείνην δύναμιν τῆς περιεργείας κατὰ πρῶτον, τῆς δίψης τῆς γνώσεως, ἣτις ἀκολούθως, διὰ τῆς προοιούσης ἀναπτύξεως, θέλει μεταβληθῆ εἰς τὴν ὑπέροχον δύναμιν τῆς ἐρεύνης καὶ τῆς σκέψεως. Μόνον διὰ τῆς τριαύτης ἐργασίας καὶ λειτουργίας τὸ πνεῦμα δύναται νὰ ἐκδηλώσῃ προσηκόντως καὶ ἐρρωμένως τὴν δύναμιν αὐτοῦ, νὰ εἰσδύσῃ ἀπανταχοῦ, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς λύσεως τῶν ἐκάστοτε ἀναφρομένων προβλημάτων τοῦ βίου, τῆς γνώσεως. Φύσει τοῦ εἰδέναι ὁρέγεται ἄνθρωπος, εἶπεν ὁ κατ' ἐξοχὴν χρησιμοδότης τοῦ ἀρχαίου κόσμου Ἀριστοτέλης. Ἄλλὰ τὸ εἰδέναι τοῦτο δὲν βασιίζεται μόνον ἐπὶ τῶν θετικῶν δεδομένων τῆς πείρας, τῆς πράξεως, τῶν ἀμέσως προσπιπτόντων εἰς τοὺς φυσικοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τοῦ μᾶλλον ἰδιώτου παρατηρητοῦ· ἀπὸ τῶν τοιούτων ἐγνωσμένων τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀνέρχεται εἰς τὰ αἷτια, τὰ προκαλέσαντα τὰς γενικὰς ἀρχάς, ἐρμηνεύον πᾶν φαινόμενον ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, τῶν αἰτίων καὶ τῶν αἰτιατῶν, ἐν τούτῳ δ' ἔγκειται ἡ δύναμις αὐτοῦ, δι' ἧς διασπᾷ τὰ ὅρια τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, ὑπερβαίνει κολοσσιαῖα προσκόμματα, τέως ἀνυπέβλητα θεωρούμενα, καὶ δημιουργεῖ τὴν ἐπιστήμην, τὴν ἱεράν ταύτην δύναμιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἣτις λαμβάνουσα αὐτὴν ἀπὸ τοῦ λίκνου τῆς ἀγνοίας, ἀναβιβάζει διὰ τοῦ χρόνου εἰς τὰς ὑψίστας, τὰς τέως ἀνεφίκτους κορυφὰς τῆς γνώσεως, εἰς τὴν θεωρίαν, δι' ἧς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀποκαλύπτεται κατὰ πρῶτον ἀληθῶς εἰς ἑαυτὸ, λῦθον τὰ ἐκάστοτε ἀναφρομένα προβλήματα ἐν τῷ φυσικῷ καὶ τῷ ἠθικῷ κόσμῳ, οὕτω δὲ καθιστάμενον κάτοχον, ἐν μέρει εἰ μὴ ἐν ὅλῳ, τῶν ἀποκρύφων τῆς δημιουργίας.

Πολλοὶ πολλάκις ἐδόθησαν ὀρισμοὶ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· ἀλλ' ὁ ἐπιτυχέστερος, ἂν δὲν ἀπατώμαι, εἶνε ὁ τοῦ θεωρητικοῦ, τοῦ ἀρε-

σκομένου εἰς τὰς θεωρίας. Ἄπαντα τὰ ὄντα, ἔμφυγα καὶ ἄφυγα, τοῦ φυσικοῦ τούτου κόσμου, ἀπὸ τῆς ταπεινοτάτης αὐτῶν βαθμίδος μέχρι τῆς ὑπάτης ἐξελίξεως, ἔχουσιν ἰδίαν φύσιν καὶ χαρακτῆρα· αἱ τελευταῖαι τοῦ ἐνστικτοῦ ἐκδηλώσεις, αἱ ἀφανέσταται τοῦ βίου ὑποστάσεις χαρακτηρίζουσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὴν διάφορον τῆς ζωικῆς φύσεως κλίμακα. Τὸ φυτόν, τὸ ζῷον ἔχουσιν εἰδικήν τινα ἀτομικότητα, ἂν μοι εἶνε ἐπιτετραμμένη ἡ λέξις, λαλοῦντι περὶ ὄντων, ἐστερημένων πλήρους συνειδήσεως — ἣτις χαρακτηρίζει αὐτὰ, ὀρίζουσα τὴν δεδομένην αὐτῶν λειτουργίαν καὶ ἐνέργειαν. Αὕτη ἐκδηλοῦται αὐτομάτως, διὰ τῆς ἐπενεργείας ὑπερτάτων ἀρχικῶν νόμων, ὧν οὐδεμίαν ἔχουσι ταῦτα συνείδησιν. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος διαφέρει πάντων τούτων, ἔχων ἰδίαν, αὐτόνομον συνείδησιν, δὲν ἀποδέχεται τυφλῶς τὸ δεδομένον ἄνευ ἐρεύνης, ἄνευ ἐξετάσεως, ἄγεται δὲ πρὸς πᾶσαν πρᾶξιν ὑπὸ τῆς ἰδίας συνειδήσεως. Ἐνῶ τὸ εὐφυέστατον τῶν ζῴων πράττει κατὰ συνήθειαν, κατ' ἐνστικτον, ἀδιαφοροῦν καὶ περὶ τῶν αἰτίων καὶ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, ὁ ἄνθρωπος ἐρευνᾷ, μηδὲν ἀποδεχόμενος ἄνευ ἐξετάσεως, ρίπτεται εἰς τὴν θεωρίαν, δι' ἧς προσπαθεῖ νὰ εἰσδύσῃ βαθύτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον εἰς τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων, εἰς τὴν φύσιν τῶν καθ' ἐκάστην φαινομένων. Καὶ πάλιν ἐνῶ ὁ μὴ χρώμενος τῇ θεωρίᾳ, ὁ μὴ κατανοῶν τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ τὴν ἀποστολήν, ἀποδέχεται τὰ περὶ ἑαυτὸν συμβαίνοντα ἄνευ ἐξετάσεως, ὡς ἄνωθεν δεδομένα, ὡς κατ' ἀνάγκην τελούμενα, ὑποτάσσει ἑαυτὸν εἰς τοὺς νόμους ἀναποδράστου ἀνάγκης, κατ' ἀκολουθίαν στερεῖται τελείας τῶν ὄντων ἐπιγνώσεως, ἀτομικότητος καὶ ἐλευθερίας, ὁ διὰ τῆς θεωρίας διαβιῶν καὶ ἐργαζόμενος, ὁ ἐξ ἀπόπτου ἐξετάζων τὰ πράγματα, ὁ ἀναζητῶν τοὺς νόμους αὐτῶν καὶ τὴν σημασίαν, τὰ αἷτια καὶ τὰ ἀποτελέσματα, κατανοεῖ τὸν κόσμον κατὰ πρῶτον, ἑαυτὸν ἀκολούθως, ἐν τῇ συνειδήσει δὲ ταύτῃ τοῦ τε ἐξ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ἐξ ἀντικειμένου κόσμου καθίσταται ἀληθῶς τέλειος μικρόκοσμος, ἱκανὸς νὰ κατανοήσῃ τὸν κόσμον, νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ μυστήρια αὐτοῦ, νὰ ἐξαν-

θρωπίσῃ αὐτὸν, ἀνώτερος εἰ δυνατόν αὐτοῦ ἐπὶ τέλους καθι-
στάμενος.

Ἄλλὰ τί εἶνε θεωρία; τίς ἢ ἀληθὴς αὐτῆς ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀν-
θρώπου σημασία, ποία ἢ δύναμις αὐτῆς καὶ τίνα τὰ μέσα, δι'
ἧν ἐνεργεῖ ἐν τῇ ἀκαταπαύστῳ αὐτῆς ἐργασίᾳ; Αὕτη καλεῖται
οὕτω, διότι δι' αὐτῆς θεᾶται ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἐκ τῶν
ἄνω, ἐξ ἀπόπτου ἐρευνῶν τὰ αἷτια, τὴν φύσιν καὶ τὰ ἀποτελέ-
σματα τῶν ὄντων. Ἡ θεωρία εἶνε ἀναπόσπαστος ἀπὸ πάσης ἐρ-
γασίας τοῦ πνεύματος. Ὅ,τι δὲν προσπίπτει ἀμέσως εἰς τοὺς φυ-
σικούς ἡμῶν ὀφθαλμούς, ὅ,τι ἔχει τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ τὴν αἰ-
τίαν, ὅ,τι δὲν λύεται ὑπὸ τῆς κοινῆς πείρας καὶ τῆς πράξεως, ἐρμη-
νεύεται διὰ τῆς θεωρίας, ἀνωτέρας ἐργασίας τοῦ πνεύματος, μὴ εὐ-
χαριστουμένου εἰς τὸ δεδομένον, ἀναζητοῦντος δὲ διὰ τινος τρόπου
καὶ ἐργασίας, μεθόδου, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῶν ὄντων, πᾶν
ὅ,τι δὲν δύναται ἀμέσως νὰ ἐπιλύσῃ καὶ νὰ κατανοήσῃ. Ἡ θεω-
ρία τοῦ κόσμου, τοῦ οὐρανοῦ, τῆς γῆς, καὶ κατ' ἀκολουθίαν πά-
σης ἡμῶν γνώσεως, εἶνε ἀνωτέρα τις ἔρευνα τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ
τέλους πάντων τούτων, ἅτινα δὲν δυνάμεθα διὰ τῆς πείρας
μόνον νὰ κατανοήσωμεν καὶ νὰ ἐρμηνεύσωμεν. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν
ταύτην ἡ θεωρία εἶνε ἔμφυτος εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, γεν-
νᾶται μετ' αὐτοῦ, παρακαλουθεῖ δ' αὐτὸ κατὰ πάσαν τοῦ ιστορι-
κοῦ βίου του ἀνέλιξιν. Ἐνῶ ὁ ἀποδεχόμενος ἄνευ δισταγμοῦ τὰ
πρόχειρα δεδομένα τῆς πείρας, ἀδιαφορεῖ νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀρ-
χὴν αὐτῶν καὶ τὰ ἀποτελέσματα, οὕτω δὲ κατ' ἐλάχιστον δια-
φέρει τοῦ μὴ σκεπτομένου ζώου, ὁ προσπαθὼν νὰ διατυπώσῃ
θεωρίαν τινὰ ἐπὶ παντὸς φαινομένου, ἄρχεται λαμβάνων συνειδήσιν
τινα αὐτοῦ, ἂν δὲν κατορθοῖ νὰ διατυπώσῃ πλήρη αὐτοῦ λύσιν.
Ἡ πράξις, ἡ πείρα, ἐν τοῖς στενοῖς αὐτῶν ὁρίοις, ἀντιλαμβάνον-
ται τῶν λεπτομερειῶν μόνον, ἐνῶ τοῦναντίον ἡ θεωρία συλλαμ-
βάνει πλήρη τὸν σύνδεσμον τῶν πραγμάτων, τὴν οὐσίαν αὐτῶν,
τὰ αἷτια καὶ τὰ ἀποτελέσματα. Ὁ ἰδιώτης παρατηρεῖ ἐννεὸς καὶ
μετ' ἐκπλήξεως τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τῶν ἀστρῶν, τὴν
ποικίλην αὐτῶν κίνησιν, τὰς ἐκ ταύτης μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις,

γινώσκει περίπου κατὰ ποίχην ὥραν τελεῖται ἡ ἀνατολή, ἢ ἐπέρ-
γεται ἡ δύσις, ἀλλὰ δὲν γινώσκει νὰ δώσῃ τὸν προσήκοντα λόγον,
τὴν ἐρμηνείαν πάντων τούτων· αὕτη ἔσται συνήθης θρησκευτικόν
τι θεός, δεισιδαιμονία, πίστις εἰς ὑπερφυσικάς δυνάμεις, καταβάλλ-
λουσα αὐτὸν ἐπὶ τέλους καὶ ἀποκτηνοῦσα. Τοῦναντίον ὁ ἀστρο-
νόμος, ὁ βαθύτερον εἰσδύσας εἰς τὴν μελέτην τῶν νόμων, τῶν
διεπόντων τὸ σύστημα τῶν οὐρανίων σωμάτων, γινώσκει αὐτοὺς
κατὰ βάθος, εἶνε δὲ παρεσκευασμένος ἐκάστοτε νὰ παράσῃ τὴν
προσθήκουσαν ἐξήγησιν παντὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς φαινομένου, τα-
κτικοῦ ἢ ἐκτάκτου, τὸ ὅποιον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ αὐτοῦ φρίττει ἀνα-
πολῶν ὁ μηδέποτε εἰσδύσας εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ
ἄγνωστος ἐκεῖνος ἀστρολόγος τῆς Χαλδαίας, ὁ πρῶτος ἐγκύψας
εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν φαινομένων τοῦ οὐρανοῦ, γινώσκει ἴσως
ἐκ παραδόσεως τὴν κανονικὴν πορείαν φαινομένων τινῶν, ἀλλ'
ἀγνοεῖ νὰ δώσῃ τὸν λόγον αὐτῶν, καλὸν ἐξ ἐμπειρικῆς μόνον ἀπό-
ψεως, κατὰ πρᾶξιν, παρακολουθήσας τὴν ποικίλην φύσιν τῶν
φαινομένων τούτων, μηδέποτε δὲ εἰσδύσας εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν
νόμων, τῶν διεπόντων τὴν ποικίλην αὐτῶν κίνησιν καὶ λειτουρ-
γίαν· ἀλλ' ὁ μετὰ συνειδήσεως ἐξετάζων τὰ φαινόμενα, ὁ ἀγρυ-
πνήσας ἐν τῇ μελέτῃ αὐτῶν, ὁ παρατηρήσας αὐτὰ ἀπὸ τινος ἀνω-
τέρας περιωπῆς, οὗτος μόνος θέλει δυνηθῆ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ ἀπό-
κρυφα ταῦτα τῆς φύσεως, νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς νόμους αὐτῶν, τὴν
ἀρχὴν καὶ τὴν ἐνέργειαν. Ἐντεθεὶν ἐνῶ μένει δικαίως ἄγνωστος ἐν
τῇ μνήμῃ τῶν ἀνθρώπων, ἀδιάφορος διὰ τὰς ἐπερχομένας γενεάς,
ὁ νυκτιπόρος ἐρημίτης, ὁ ἐμπειρικός παρατηρητὴς τῶν ὁρέων τῆς
Χαλδαίας, καταλείπει φωτεινότατα ἴχνη διαβάσεως ὁ θεωρητικὸς
ἐρευνητὴς τοῦ οὐρανοῦ, ὁ διατυπώσας νέαν αὐτοῦ ἄποψιν καὶ
θεωρίαν—εἰς Πτολεμαῖος, εἰς Γαλιλαῖος, εἰς Κοπέρνικος. Κατὰ
τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν καὶ μέθοδον ὁ φυσιολόγος, ὁ λογικὸς, ὁ μα-
θηματικὸς, ὁ ιστορικὸς, ὁ πολιτικὸς, δημιουργοῦσιν ἰδίαν ἕκαστος
θεωρίαν, καὶ ὅ,τι προηγουμένως ἐγένετο ἀποδεκτὸν ἄνευ ἐρεύνης,
ἄνευ ἀναλύσεως καὶ σκέψεως, ἤδη ἐρμηνεύεται ὡς ὑφιστάμενον τὴν
ἐπίδρασιν καθολικῶν νόμων, καὶ ἀποκαλύπτεται διὰ τῆς μεθόδου

ταύτης ἢ ἀλήθεια, καὶ δημιουργεῖται ἢ ἐπιστήμη, φωτεινὴ λαμπάς, προσωρισμένη νὰ φωτίσῃ τοὺς ἐν σκοτίᾳ καὶ σκιᾷ περιπλανωμένους ἀνὰ τὰς ἀτραποὺς καὶ τὰς ἀνωφερείας τοῦ βίου. Οὕτως ἐξέρχεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς περιορισμένης σφαίρας τῆς γνώσεως εἰς τινὰ ἀνωτέραν τοῦ βίου κατάστασιν, οὐχὶ ἀνεξετάστως ἀποδεχόμενος τὰ ἐκάστοτε πρὸ αὐτοῦ συμβαίνοντα, ἀλλ' ἀναζητῶν τὸν λόγον αὐτῶν καὶ τὴν αἰτίαν, ἐντεθεὶν δὲ οὐ μόνον ἀποκαλύπτει τὴν ἄλυσιν τῆς δημιουργίας, τὰς ποικίλας σχέσεις μεταξὺ αἰτίων καὶ αἰτιατῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ συνειδήσει ταύτῃ τῆς ἰδίας ἀποστολῆς καὶ προσωπικότητος λαμβάνει ἕμμεσον μέρος εἰς τὴν δημιουργίαν, γινώσκων τοὺς νόμους αὐτῆς, ἀναλύων αὐτούς, ἐντεθεὶν δὲ δυνάμενος νὰ συμπαρακολουθῇ καὶ νὰ συμβαδίσῃ τῇ ἀρχικῇ αἰτίᾳ τῆς φύσεως καὶ δημιουργίας τῶν ὄντων.

Ὁ Ἄγγλος ἱστορικὸς Μακώλαιϋ, ἀναπτύσσων τὰς συνεπείας τῆς διὰ τοῦ ἡμοεθνοῦς αὐτῷ Βάκιωνος ἐγκαινισθείσης φιλοσοφικῆς κινήσεως τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, καὶ παραβάλλων τὴν κατάστασιν ἕκτοτε τοῦ πνεύματος τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τὸ παρελθόν, ἐπάγεται τὰ ἐπόμενα: « Ἀὕτη ἡ φιλοσοφία ἐμήκυνε τὸν βίον· αὕτη ἠλάττωσε τὴν ἐδύνην· κατώρθωσε νὰ ἐκλίπωσιν αἱ νόσοι· ἠΐξῃσε τὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους· παρέσχε νέα μέσα ἀσφαλείας εἰς τὸν θαλασσοπόρον· ἐπρομήθευσε νέα ὅπλα εἰς τὸν μαχητὴν· ἐπὶ μεγάλων ποταμῶν καὶ ἐπὶ δυσχερεστάτων παρόδων ἐθεμελίωσε γεφύρας σχήματος ἀγνώστου εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν· κατεβίβασεν ἀκινδύνως τὸν κεραικὸν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ· ἐκόσμησε τὴν νύκτα διὰ τῆς λαμπηδόνης τῆς ἡμέρας· ἐξέτεινε τὰς διαστάσεις τῆς ἀνθρωπίνης ὁράσεως· ἐπολλαπλασίασε τὴν δύναμιν τῶν ἀνθρωπίνων μυῶνων· ἐπετάχυνε τὰς κινήσεις· ἐξεμηδένισε τὰς ἀποστάσεις· διηκούλυνε τὰς σχέσεις, τὴν συγκοινωνίαν, τὰς χρήσιμους ὑπηρεσίας, τὴν διεξαγωγὴν τῶν υποθέσεων· αὕτη ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ καταβῇ εἰς τὰ βάθη τῶν θαλασσῶν, νὰ ὑψωθῇ εἰς τὸν αἰθέρα, νὰ εἰσδύσῃ ἀκινδύνως ἐντὸς τῶν κινδυνωδῶν πτυχῶν τῆς γῆς, νὰ διέλθῃ τὰς ἠπείρους ἐπὶ ὄχημάτων, διασχίζόντων τὸν ἀέρα ἄνευ ἵππων, καὶ τὸν ὠκεανὸν διὰ πλοίων,

διανυόντων δέκα μίλια τὴν ὥραν ἐναντίον τοῦ ἀνέμου.» (1) Ἐὰ ἀποτελέσματα ταῦτα, δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος διετύπωσε τὴν δημιουργικὴν του δύναμιν ἐπὶ τοῦ πλανήτου τούτου, ὀφείλει εἰς αὐτὸ τὸ πνεῦμα, εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, δι' ἧς ἀνίχνευσε τοὺς νόμους τῆς φύσεως, καὶ ἀπεκάλυψε τὸν τρόπον τῆς χρησιμοποίησεως αὐτῶν, εἰς τὴν θεωρίαν. Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ὑφισταμένου ἄνευ ἐλέγχου, ἄνευ ἀντιρρήσεως, ἐθίζει τὸ πνεῦμα εἰς τὴν δουλικὴν ὑποτέλειαν ἀπέναντι πάντων τῶν συμβαινόντων, τυχαίων ἢ προσωρισμένων, κρατεῖ αὐτὸ ἀδρανές, ἐξησθενημένον, μὴ τολμῶν νὰ ζητήσῃ τὸν λόγον τοῦ τελευταίου γεγονότος, τὸ ὅποιον θεωρεῖ μυστήριον ἀνεξήγητον, νομίζει δὲ τὴν ἔρευναν ἀποστασίαν κατὰ τῶν νόμων τῆς θεότητος, αἴρεσιν, ἀξίαν πάσης παινῆς καὶ καταδίκης. "Ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Καρτέσιος, κηρύττων τὸν πόλεμον κατὰ τῆς παραδόσεως, τῆς λατρευομένης ὑπὸ τῆς κοινῆς πράξεως τῶν ἀνθρώπων, *de omnibus dubitandum*, περὶ πάντων ἀμφιβάλλειν, τοῦτο εἶνε ἡ ἀποστολὴ τῆς ἐπιστήμης, τῆς θεωρίας, διότι ἄνευ αὐτῆς ἡ ἀνθρωπότης, περιοριζομένη ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ τῆς παραδόσεως καὶ τῆς πείρας, οὐδὲν δύναται προσηκόντως νὰ κατανοήσῃ. Ἄνευ τῆς θεωρίας ἢ ἐπιστήμης, ἐστερημένη ἐρευνητικοῦ πνεύματος, περιορίζει τὴν δύναμιν τῆς νοητικῆς ἐργασίας. (2) Οὕτω τὴν συνειθίζει νὰ μὴ ἐκτιμᾷ, ἢ ὅ,τι φαίνεται ἀπορρέον μόνον ἀπὸ τῆς πείρας καὶ τοῦ κανόνος, καταστρέφει δὲ πᾶσαν ἔννοιαν τοῦ ιδεώδους. Ἡ θεωρία, ἢ τάσις πρὸς τὸ ἐπίστασθαι περὶ τῶν ὄντων, ἐξάγει τὸ πνεῦμα ἀπὸ τοῦ στενοῦ κύκλου τῆς καθ' ἐκάστην πράξεως, ἀναπετάννυσι δὲ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀθάνατον ἐκεῖνον κόσμον τῶν ἰδεῶν, αἵτινες νοοῦνται μόνον, ἀλλὰ δὲν ὄρωνται, ἀλλ' ὡς ὁ ἄνθρωπος καταβιβάζει ἐν τῷ πεδίῳ τῆς πραγματικότητος, καθίστῶν αὐτὰς γονίμους καὶ καρποφόρους. "Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δυσχερῶς φέρῃ τὴν εὐθύνην καὶ τὰς συνεπείας τῆς ἐρεύνης, ζητεῖ τὸ μυστήριον τοῦ βίου τοῦ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, μὴ τολμῶν νὰ

(1) Macaulay, Essays.

(2) Ch. Letourneau ἐν Revue Scientifique 1871.

προβῆ περαιτέρω· ὅταν δὲν ζητῆ τὸν λόγον τῶν περὶ αὐτὸν πε-
λουμένων, ἀλλ' ἀποδέχεται αὐτὰ μετὰ ὀρησκευτικοῦ δέους, κατ'
οὐδὲν διαφέρει τοῦ φυτοῦ ἢ τοῦ ζώου, ἔνστικτα μόνον ἔχων, ἐν
μοῖρα αὐτομάτου διάγῳν, ἥμιστα δὲ θερμαινόμενος ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ
πυρὸς τῆς ἐρεύνης τοῦ ἀγνώστου, τῶν αἰωνίων ἐκείνων νόμων,
ὧν ἡ ἀποκάλυψις εἶνε ἢ κατ' ἐξοχὴν μοῖρα καὶ δρᾶσις αὐτοῦ ἐν
τῷ βίῳ. Τοῦναντίον ἐν τούτοις, ἐρευνητῶν, σκεπτόμενος, ἀμφιβάλ-
λων, ἐπιρῶναι διὰ τῆς μαγικῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος τὸ μυ-
στηριώδες ἐκεῖνο λόγιον:—“Ἀνοιξὸν Διησάμη· καὶ ἀνοίγονται θᾶπ-
τον ἢ βράδιον αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ τῆς γνώσεως, ἐν' ἀποκαλυφθῶσι
τὰ μυστήρια τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ κόσμου. Διὰ τῆς θεω-
ρίας ὁ ἄνθρωπος συνδυάζει καὶ συμβιβάζει τὸ ἀγνώστον μετὰ τοῦ
γνωστοῦ, τὸ ἀπόλυτον μετὰ τοῦ σχετικοῦ, τὸ ἀπειρον μετὰ τοῦ
πεπερασμένου· διασπᾷ τὰ ἔρια τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, οὕτω
δὲ δημιουργεῖ διὰ μυρίων συνθέσεων καὶ συνδυασμῶν, ἐν ὑπερόχῳ
καλλιτεχνικῇ ἐνότητι, πᾶν ὅ,τι ἡδυνάται τέως νὰ συνδυάσῃ διὰ
τῶν αἰσθήσεων, διὰ τῆς πείρας καὶ τῆς πράξεως. Πρὸς κατάληψιν
πλήρη τῶν ἐν τῷ κόσμῳ φαινομένων δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀπλῆ παρατή-
ρησις μόνον, ἥτις ἀσθενεστάτην παρέχει συμβολὴν εἰς τὸ μέγα ἐρ-
γαστήριον τῆς γνώσεως, ἐνθα τὸ πνεῦμα ἀναλύει, χωνεύει, συν-
θέτει, συνδυάζει πᾶν ὅ,τι πρὸ τῶν αἰσθήσεων πρόσκειται, ἵνα ἐξα-
γάγῃ τὸν τέλειον τύπον τοῦ ἐγνωσμένου. Ὁ ἄνθρωπος ἐχρήσατο
τῇ θεωρίᾳ, ἀφ' ὅτου ἤρξατο σκεπτόμενος καὶ δρῶν ὡς δημιουρ-
γικὸς παράγωγος τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ καλοῦ. Ἡ ἐκπλη-
ξις ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη, ἄμα τῇ πρώτῃ εἰς ἑαυτὸν ἀποκα-
καλύψει, εἶνε ἡ ἀφετηρία τῆς πτήσεως αὐτοῦ πρὸς ἀναζήτησιν
τοῦ ἀγνώστου, ἡ ἀρχὴ τῆς θεωρίας, ἥτις ἀπὸ τῆς πίστεως κατὰ
πρῶτον καὶ τῆς ὀρησκευτικῆς ἐμπνεύσεως ἀρχομένη, ἀπὸ τῆς
τυφλῆς ἀφοσιώσεως εἰς μίαν δύναμιν καὶ τὴν δι' αὐτῆς ἐρμηνείαν
τῶν ὄντων, θέλει καταλήξει, καθ' ὅσον χειραφετεῖται, αὐτόνομον
καθιστάμενον τὸ πνεῦμα, εἰς τὸν τολμηρότατον σκεπτισμὸν, εἰς τὴν
ἀνάλυσιν, καὶ δι' αὐτῆς πάλιν εἰς τὴν σύνθεσιν. Τοιαύτη εἶνε ἡ
πορεία, ἣν ἀκολουθεῖ ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ σταδιοδρομίᾳ τὸ ἀν-

θρώπινον πνεῦμα, διερχόμενον δι' ἔλων τῶν βαθμίδων τῆς γνώ-
σεως, ἀπὸ τῆς ἀποδογῆς τὸ πρῶτον καὶ τῆς πίστεως μέχρι τῆς ἀμ-
φιβολίας καὶ τῆς ἀναλύσεως, δι' ὧν ἀπάντων θέλει δημιουργηθῆ
ἡ σύνθεσις τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἄνευ τῆς προεπάξεως
τῶν ἀναγκαίων τούτων σταδίων ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς γνώσεως,
ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ, νὰ σκεφθῆ, νὰ δημιουρ-
γήσῃ. Ἡ δ' ἐντεῦθεν ἀπορρέουσα ἐπιστήμη εἶνε ἄμεσος συνέπεια
τῆς τελεσθείσης ἐργασίας καθ' ἅπαντα τὸν μακρὸν χρόνον τῆς
πνευματικῆς ἀναβάσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς ἀνωτέρας σφαίρας
τῆς γνώσεως. Ἄνευ αὐτῆς τὰ πάντα φαίνονται ζόφος καὶ σκο-
πία· ἄνευ αὐτῆς, ὁ ἄνθρωπος φυτοβιοῖ, λειτουργοῦσι μόνον αἱ
αἰσθήσεις αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ἐνεργῶσι, βλέπει, χωρὶς νὰ ἀντιλαμ-
βάνηται· καὶ δὲν αισθάνεται, καὶ δὲν κατανοεῖ τὴν μεγάλην ἐκεί-
νην ἀποκάλυψιν, τὴν ἐξεργασμένην ἀπὸ παντὸς ἐν τῇ φύσει ζωικοῦ
ὄντος, ἥτις εἶνε προσιτὴ μόνον εἰς τοὺς ἀοράτους ὀφθαλμοὺς τοῦ
πνεύματος.

Ἡ ἐπιστήμη ἀναπτύσσεται πρωτίστως διὰ τῆς θεωρίας· ἀπ'
αὐτῆς λαμβάνει τὴν δημιουργικὴν ἐκείνην δύναμιν, δι' ἧς εἰσδύει
πανταχοῦ, τὰ πάντα ἐρευνητῶσα, περὶ πάντων μελετῶσα, ἀπὸ τοῦ
ὑπερτάτου ὄντος μέχρι τῆς τελευταίας λεπτομερείας τοῦ τε φυ-
σικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ κόσμου. Ἡ ἐπιστήμη εἶνε δύναμις, παρέ-
χουσα εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰς πτέρυγας τῆς ἀνατάσεως πρὸς τὸν
ἔξω τῶν αἰσθήσεων κόσμον, ἐν ᾧ διατελεῖ καθειργμένος ὁ κύπτων
ὑπὸ τὰ φαινόμενα τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς πείρας. Πᾶν ὅ,τι ὑφί-
σταται ἀνώτερον τοῦ συνήθους, ὅ,τι συντελεῖ εἰς τὴν ἐξωράσιν
τοῦ ἥθους, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος, εἰς τὴν διαδήλωσιν
τοῦ φρονήματος, εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν εὐημερίαν τῆς ἀνθρω-
πότητος, μόνον διὰ τῆς ἐπιστήμης τελέως ἐπιτυγχάνεται. Εἰς
αὐτὴν ἀνήκει κατ' ἐξοχὴν ὁ κόσμος, διότι μόνη τὸν κατανοεῖ, τὸν
μεταμορφώνει, τὸν ἀνασυνθέτει. Ἀπὸ περιωπῆς ἐπισκοποῦσα τὸ
παρελθόν, τὸ παρὸν, τὸ μέλλον, δύναται νὰ προβῆ μέχρι τοῦ ση-
μείου τῆς ἀποκαλύψεως, ἥτις ὅσον τολμηρὰ, ὅσον ἀκατάληπτος
καὶ ὄν ὑποτεθῆ κατὰ πρῶτον, θέλει τελεσθῆ θᾶπτον ἢ βράδιον.

Αἱ μεγάλα κτήσεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀνθρωπότητος παρίστανται κατὰ πρῶτον ὡς τολμηρὰ, μεταρυσικά ὄνειρα κεφαλῆς ἐξημμένης, φαντασιοκοπούσης· πρέπει δὲ νὰ παρελθῆ χρόνος, νὰ τελεσθῆ ἐργασία, νὰ ἐκδηλωθῆ ζωηρὰ πᾶλη, ὅπως ἡ νέα ἰδέα καταστῆ κτήμα τῶν ὀλίγων κατὰ πρῶτον, εἶτα τῶν πολλῶν, τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ νὰ πραγματώσῃ τὴν προωρισμένην αὐτῇ ἀποστολήν. Μόνος ὁ ἀγρυπνήσας, ὁ ταλαιπωρηθεὶς πρὸς ἀνάβασιν εἰς ἀνάντις κορυφᾶς, ὃς ἔχη τὴν εὐτυχίαν νὰ ἴδῃ πρῶτος τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον, ὅστις φωτίζει τὰς κορυφᾶς, πρὶν ἢ καταρρίψῃ τὸ φῶς αὐτοῦ, τὴν θερμότητα καὶ τὴν ζωὴν ἐπὶ τῆς πεδιάδος, ἀπόνωσ καλιστάμενος βρατὸς καὶ ἐπαισθητὸς παρὰ τῶν πολλῶν, ἐνῶ τοσαύτης ἐγένετο πρόξενος ταλαιπωρίας εἰς τὸν ἀγρυπνήσαντα, ταχύτερον δὲ σπεύσαντα πρὸς θαυμασμὸν καὶ θέαν.

..

.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐξεταζομένη ἡ θεωρία, καταφαίνεται ὡς ἡ ὑψίστη τῶν δημιουργικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, δι' ἧς οὗτος ἐπιλαμβάνεται τῶν ἀντικειμένων, ἀναλύων αὐτὰ ὑπὸ πάσας τὰς σχέσεις, ἐρευνῶν κατὰ τε τὴν ἀρχὴν καὶ τὰ ἀποτελέσματα, οὕτω δὲ καθιστάμενος κύριος ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀληθείας. Καὶ ἐν τούτοις, τὸ ἀπόλυτον τοῦτο τῆς θεωρίας κράτος ἐν τῇ ἐργασίᾳ τοῦ πνεύματος, ἐξ ὑποκειμένου μόνον ἐξετάζοντος καὶ μελετῶντος περὶ τῶν ὄντων, δύναται νὰ ἔχη ἐπὶ τέλους ἐπισφαλεῖς συνεπείας, τῆς ἐρεύνης καθισταμένης μονομεροῦς, ἄρα ἀτελοῦς καὶ ἡμισείας. Ἡ ἀποκλειστικὴ ἀποδοχὴ τῶν συμπερασμάτων τῆς θεωρίας δύναται νὰ καταστῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐθαίρετος τις λύσις ἀπάντων τῶν φαινομένων κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τὴν ἐξ ὑποκειμένου ἀνατροφὴν τοῦ πνεύματος. Ἴβάν ἡ ὑποταγὴ εἰς τὰ δεδομένα τῆς πράξεως, ὅπως ἴσως ταῦτα τυχαίως πολλάκις ἐκδηλοῦνται, ἄνευ ἀνωτέρας ἐρεύνης, παραδίδει τὸ πνεῦμα ὑποτελὲς εἰς τὴν παράδοσιν, εἰς τὴν πείραν, ἐξασθενίζει αὐτὸ καὶ καθίστησι λιπόθυμον· κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ἀπὸ τῆς ἀντιθέτου ἀπόψεως, ἡ ἀξίωσις τοῦ πνεύματος, ὅπως διὰ

τῶν ἐρευνῶν καὶ τῶν λύσεων τῆς θεωρίας ἐπιλύονται πάντα τὰ τοῦ κόσμου τούτου, διὰ τῆς ἰδίας μόνον δυνάμεως καὶ ἐρεύνης, δύναται νὰ ἐπενέγκῃ ἀντίθετα, μονομερῆ ἐπίσης καὶ ἀνακριδῆ συμπεράσματα. Ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἐκδηλοῦται κατὰ τρόπον μόνον καὶ χρόνον, ἂν δὲ δὲν λάβῃ ὑπ' ὄψει τὸ παρελθόν, θέλει ἀστοχῆσαι ἐξ ἄκωντος ἐν πάσῃ αὐτοῦ ἐρεύνη καὶ εἰκασίᾳ. Οὕτως ὁ ἀνθρώπος, ἐμπιστευόμενος μονομερῶς εἰς τὴν θεωρίαν, οὐδὲν διαρκὲς καὶ γενναῖον θέλει δυνηθῆ νὰ κατανοήσῃ καὶ νὰ δημιουργήσῃ. Τὸ ἀνθρώπινον ἐγὼ, ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ ἐργασίᾳ, εἶνε σύνθετός τις κόσμος ἐκ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος, τοῦ πρώτου ἐκπροσωπούμενου ἐν πάσῃ τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ διὰ τῆς πείρας, ἣν κέκληται ἐκάστοτε ἡ ἐπιστήμη τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς θεωρίας νὰ ἐρμηνεύσῃ, νὰ πραγματώσῃ, νὰ χρησιμοποιοῦσῃ. Ἐν τῷ πνευματικῷ βίῳ, τῷ διὰ τῆς ἱστορικῆς ἀνεπίξεως τοῦ ἀνθρώπου δικαιοκρινόμενῳ, τὰ δεδομένα τοῦ παρελθόντος μεταβιβάζονται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ἀσυνειδήτως καθιστάμενα περιουσία τοῦ πνεύματος· ὀφείλει δὲ τοῦτο νὰ λάβῃ αὐτὰ ὑπ' ὄψει πρὸς ἀποφυγὴν μονομεροῦς ἐκτιμήσεως, ἐπομένως καὶ ἀναλόγων συμπερασμάτων καὶ ἀποτελεσμάτων.

Ὁ συνδυασμὸς οὗτος, ἡ ἀρμονία τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως, εἶνε τὸ ἄκρον ἄωτον, ἡ ὑπερτάτη δύναμις τοῦ πνεύματος. Ὅσον καὶ ἂν ἦνε τοῦτο ἔξοχον, οἶονεὶ θεόπνευστον, εἶνε μηδὲν, ἀνάξιον ἐνώπιον τῆς ἐργασίας τοῦ παρελθόντος, ἣτις ἔχει τὸν λόγον αὐτῆς ἐν πάσῃ ἐφαρμογῇ, ἐν πάσῃ ὑποστάσει τοῦ ἠθικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Ἡ πείρα εἶνε ἡ γνῶσις τῶν καθ' ἕκαστα, τῶν λεπτομερειῶν, ἐνῶ ἡ ἐπιστήμη βασίζεται ἐπὶ τῆς γνώσεως τοῦ συνόλου. Ἐντεῦθεν οἱ εἰς τὴν θεωρίαν ἀφιερωμένοι εἶνε σοφώτεροι τῶν ἐμπειρικῶν ἀνδρῶν, διότι οὗτοι γινώσκουσι τὰ αἷτια, τῶν ἄλλων ἀγνοούντων αὐτὰ, θεωρεῖται δὲ σοφὸς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἕκαστος ἀναλόγως τῶν ὑπ' αὐτοῦ γινωσκομένων. Ἡ δὲ ἐπιστήμη, ὁ ἀναγκαιότατος οὗτος μεσάζων μεταξὺ τῆς πείρας καὶ τῆς θεωρίας, εἶνε ἡ γνῶσις τοῦ συνόλου, ἄνευ δὲ τῆς γνώσεως τοῦ συνόλου τούτου δὲν ὑπάρχει ἐπιστήμη. Ἐνῶ

διὰ τῆς ἀπλῆς μόνον θεωρίας ὁ ἄνθρωπος, ἀφιέμενος εἰς τὰς δυνάμεις του, τείνων πρὸς τὸ σύνολον τῶν πραγμάτων, πρὸς τινὰ καθολικὴν ἀρχήν, ἣν ζητεῖ ἀπολύτως ἐν πραγματώσει καὶ κατὰ τὰς λεπτομερείας, ἀύθαιρέτως ζητῶν ἐν συνδυάσει τὰ ἀσυνδύαστα, ἀστοχεῖ τοῦ σκοποῦ του, οὕτω κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν διὰ τῆς πράξεως γινώσκονται μὲν αἱ λεπτομέρειαι, ἀλλὰ τὸ σύνολον αὐτῶν, ὁ σύνδεσμος, μένει ἀκατάληπτον καὶ ἀπὸ τοῦ ἰδιώτου καὶ ἀπὸ τοῦ ἐπιστήμονος, ὅστις ἀδυνατεῖ ἐν κατανοήσει τελείως, ἐν τῇ πλήρει αὐτῶν ἐνότητι καὶ ἀρμονίᾳ, τὰ ἐκάστοτε ἀναπαριστάμενα φαινόμενα τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ κόσμου, ἅτινα μονομερῶς ἐξεταζόμενα, ἀπὸ τοῦ συνόλου μόνον ἢ ἀπὸ τῶν λεπτομερειῶν, οὐδέποτε θέλουσιν ἐρμηνευθῆ καὶ κατανοηθῆ προσηκόντως, οὕτω δὲ ἡ γνῶσις ἀτελῶς θέλει συλληφθῆ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ πνευματικῇ αὐτοῦ ἐργασίᾳ.

Δὲν λέγω ὅτι ἡ ἀρμονία αὕτη δύναται ἐπιτευχθῆ ἐκάστοτε διὰ τινος ἀπλῆς μόνον μεθόδου, ἀνευ τῆς συγκυρίας πολλῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν περιστάσεων. Καθὼς ὑπάρχουσιν ἄτομα, συνθετικὸν ἢ ἀναλυτικὸν ἔχοντα τὸ πνεῦμα, ἀποκλίνοντα πρὸς τὰς θεωρίας, ἢ φύσει πρακτικὰ, ταπεινὰ ἢ αἰθέρια, οὕτως ὑπάρχουσιν ἐπίσης λαοὶ, ἀποκλίνοντες πρὸς τὴν θεωρίαν ἢ πρὸς τὴν πράξιν, οὕτως ὑπάρχουσιν ἀνάλογοι ἱστορικαὶ περίοδοι τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐν ἐμπειρικῷ πολλὰκις αἰῶνι προνομιοῦχος θεωρητικὸς ἀνὴρ ἔρχεται εἰς ρῆξιν πρὸς τοὺς συγχρόνους του· ἐκεῖ ὅπου πάντες οἱ περὶ αὐτὸν οὐδὲν παρατηροῦσι πέρα τοῦ καθεστῶτος καὶ τοῦ δεδομένου, ἐκεῖνος παραδίδεται εἰς ὀπτασίας μεγαλοπρεποῦς ἐνότητος τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, διὰ τῆς ὑποκειμενικῆς δὲ ταύτης συνθέσεως ἀποκαλύπτει νέον κόσμον εἰς τοὺς συγχρόνους του, κόσμον, ὅσσον ἢ βράδιον καταστησόμενον κτῆμα καὶ ἐντύρημα τῶν περὶ αὐτὸν ἀνθρώπων. Ἡ παράδοσις τῆς πολυθείας διαδιβρώσκει τὰς ζωτικὰς δυνάμεις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου οἱ ἰδιῶται οὐδὲν ἐνορῶσι πέρα τῶν αἰσθητικῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, ἀποκαλύπτει ἐν ταῖς θεωρίαις αὐτοῦ, ἐν ταῖς συνδυασμοῖς τοῦ συνόλου μετὰ τῶν λεπτομερειῶν,

τῆς θεωρίας μετὰ τῆς πράξεως, τὸν Νοῦν ὁ Ἀναξαγόρας, τὴν ὑψίστην συνθετικὴν δύναμιν τοῦ κόσμου, ἣτις θέλει παράσχει διὰ τοῦ χρόνου καὶ τῶν παικίλων αὐτῆς μεταμορφώσεων νέαν τροπὴν εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου. Οἱ Ἰουδαῖοι λατρεύουσι τὸ γράμμα τοῦ νόμου, τὰς λεπτομερείας, τὰ δεδομένα, ἀλλ' ἔρχεται ὁ προφήτης ἐκεῖνος, ὅστις θὰ συνδιαλλάξῃ τοὺς νεκροὺς τύπους μετὰ τῆς ζωτικῆς οὐσίας καὶ δημιουργικότητος τοῦ πνεύματος. Ὅταν ὁ Καθολικισμὸς τοῦ μέσου αἰῶνος δὲν ἐπιτρέπη τὴν συζήτησιν τῶν παραδεδομένων, ἢ ἐπιστήμη, ἢ φιλοσοφία, ἢ θεωρία συντρέβουσι τὸ προαιώνιον αὐτοῦ κράτος, ἀνεγείρουσαι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τὸ οἰκοδόμημα τοῦ λόγου καὶ τῆς σκέψεως. Οὕτω διατυποῦται ἐκάστοτε νέος πολιτισμὸς, ἀνωτέρα ἀποψις τοῦ βίου, ἐν ἣ πρωταγωνιστεῖ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς θεωρίας, ἀκολουθούσης καὶ συλλειτουργούσης μετ' αὐτῆς τῆς πράξεως καὶ τῆς πείρας.

Ὁ συνδυασμὸς οὗτος ἀμφοτέρων τῶν δυνάμεων ἀποτελεῖ τὴν πλήρη συνείδησιν τοῦ πνεύματος, τὴν ἀκατάβλητον δύναμιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅπου ἡ θεωρία ἢ ἡ πράξις μονομερῶς πρωταγωνιστοῦσιν, ἐκεῖ ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ κοινωνικὴ εὐημερία ἀμυδρῶς ἐκφαίνονται καὶ πραγματοποιοῦνται. Ἐν τῇ Θελατικῇ γῶρᾳ τοῦ Πενταποτάμου, ἐπὶ τῶν ὄρεων τοῦ Ἰράν, ὁ ἔνθους Ἰνδός, ὁ Πέρσης πυρολάτρης ἔκπληκτοι πρὸ τοῦ μεγαλείου τῶν περὶ αὐτοὺς θαυμασίων φαινομένων, παραδίδονται εἰς τὴν μυστικὴν ἐνόρᾳσιν τοῦ ἀγνώστου, ἣτις ἀπορροφᾷ καὶ ἐξατμίζει πᾶσαν αὐτῶν τὴν ζωτικὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν. Ἐπιδίδονται οὗτοι εἰς τὰς πολυμηροτάτας θεωρίας, εἰς τὰς ὑψίστας τῶν ἐμπνεύσεων, δημιουργοῦσι κόσμους ὀλοκλήρους θρησκευτικῶν συζημάτων· ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἶνε μεταφυσικὰ, ἀφηρημένα, χιμαιρικὰ, ὁμοιάζουσι πρὸς μεγαλοπρεπῆ πυραμίδα, ἣς ἡ κορυφὴ ἐξικνεῖται μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ἣς ἡ βᾶσις ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ἄμμου, καὶ ἣτις καταπίπτει, ἅμα τῇ πρώτῃ ἀντιθέτου ἀνέμου ἀντιπνοίᾳ. Λάβετε ὑπὸ ἐξέτασιν τὸν εὐγενέστατον καὶ νοητικώτατον τῶν λαῶν τῶν χωρῶν τούτων, τὸν Ἰνδικόν. Δεσπόζεται καθ' ὀλοκληρίαν ὑπὸ τῆς θεωρίας,

ζῆ ἐν τῇ Ὀρησκειᾷ καὶ διὰ τοῦ Ὀρησκευτικοῦ αἰσθηματος· ἡ ποίησις ἀποδιώκει πᾶσαν ἀρχὴν πραγματικότητος. Ὑπὸ τὴν Ὀρησκευτικὴν ταύτην παμβασιλείαν πᾶσα αὐτοτελής ἠθικὴ δύναμις ἀποναρκοῦται καὶ μαραίνεται, ἀδρανῆς δὲ κοινωνικὸς βίος, ἐπακολουθῆμα τῆς τοιαύτης καταστάσεως, δημιουργεῖται καὶ ἀναπτύσσεται· αἱ πρακτικαὶ καὶ ἐνεργητικαὶ δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἀπομαραίνονται, ἀναπτύσσεται δὲ καὶ ἐξάιρεται κατ' ἀντίθετον λόγον ἢ φαντασία. Ἐντεῦθεν ἡ ὀλιγωρία ἐν τῇ ἰνδικῇ φιλολογίᾳ πρὸς τὸν πεζὸν λόγον, τῶν ἀρίστων αὐτῆς συγγραφέων, τῶν τὰ μάλιστα ἀνταποκρινομένων πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἰδιοφυίαν, ἀφιερωθέντων ἰδίως εἰς τὴν ποίησιν. Ἄπαντα τὰ ἔργα τῶν Ἰνδῶν περὶ Γραμματικῆς, Νομοθεσίας, Ἱστορίας, Ἰατρικῆς, Μαθηματικῶν ἐπιστημῶν, Γεωγραφίας καὶ Φιλοσοφίας εἶνε συντεταγμένα ἐμμέτρως. Οὕτως ἡ ποίησις, ἢ φαντασία, ἢ πέρα τοῦ δέοντος θεωρία διέπυσι τὰς σχέσεις τοῦ ἄλλως εὐφυοῦς τούτου λαοῦ, ἀπολλυμένου ἐντὸς τοῦ κόσμου ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πραγματικότητος, ἀλλ' ἐπὶ τελείᾳ αὐτοῦ ἐξατμίσει καὶ καταπτώσει.⁽¹⁾

Ἀπὸ τοῦ ἄκρως θεωρητικοῦ τούτου λαοῦ πρὸς τὸν ἄκρως πρακτικὸν ἐλαχίστη ἢ διαφορὰ κατὰ τὰς συνεπείας. Ἐὰν ὁ Ἰνδὸς ἐκπροσωπῇ τὸν ὑψιστον βαθμὸν τοῦ θεωρητικοῦ βίου, εἰς τὸν ἀντίθετον διατελεῖ πόλον ὁ Σίνης. Ὁ πολίτης τοῦ Οὐρανίου κράτους εἶνε ὁ ἐμπειρικώτατος τῶν ἀνθρώπων. Τὸ Ὀρησκευτικὸν αἰσθημα, ἢ ἀρχέγονος αὕτη τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῶν λαῶν ἐκδήλωσις, οὐδεμίαν ἐξασκεῖ ἐπὶ τοῦ κατ' ἐξοχὴν Θετικοῦ καὶ ὑλιστικοῦ τούτου λαοῦ ἐπίδρασιν· τὸ σύμφωνον δὲ μόνον πρὸς τὴν στενὴν λογικὴν τῶν πραγμάτων εἶνε τὸ ὀδηγοῦν πᾶσαν τῶν Σινῶν πράξιν· ὁ τύπος εἶνε τὸ πᾶν, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου πᾶσα ἄλλη ἀρχὴ καὶ ἰδέα ὑποχωρεῖ· πᾶσα ἐξαρσις τοῦ πνεύματος ὀλιγωρεῖται, Θεραπεύεται δὲ μόνον τὸ ὠφέλιμον, τὸ ἐξοικονομοῦν τὰς ἀνάγκας τοῦ κατ' ἡμέραν βίου· ἐντεῦθεν σχετικὴ τις πρόοδος ἐν τῇ μακροτάτῃ σινικῇ ἱστορίᾳ Θετικῶν τινῶν γνώσεων καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν, ἢ ἀνάπτυ-

(1) Ἐκτενέστερον παρὰ Bucle History of Civilization in England.

ξις τῆς γεωργίας καὶ εἰδῶν τινῶν βιομηχανίας, αἱ ἀνακαλύψεις τῆς πυρίτιδος καὶ τῆς τυπογραφίας. Ἄλλ' ἐν τῷ συνόλω, ἐν ταῖς ἐπιστήμασι, ταῖς τέχναις, τῷ κοινωνικῷ καὶ τῷ πολιτικῷ βίῳ, οὐδεμίαν ἐποιήσατο τὸ σινικὸν ἔθνος ὑπέροχον ἕξαρσιν πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὰ ὑπέρτερα τοῦ Θετικοῦ βίου. Ἡ θεωρία, ἢ κλιμαξ αὕτη τοῦ Ἰακῶβ, ἢ ἀναδιβάζουσα τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ πεπερασμένου κόσμου εἰς τὸν αἰθέρα τῆς τολμηροτάτης δημιουργίας, ἐλλείπουσα ἀπὸ τοῦ Σίνου, καταβιβάζει αὐτὸν ἀντιθέτως εἰς τὴν ταπεινὴν βαθμίδαν τῶν ἐντυπώσεων καὶ τῆς ἐργασίας τῶν αἰσθησεων καὶ τοῦ Θετικοῦ βίου.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀντιθέσεων κεῖται ἡ ἀλήθεια, ἢ δὲ σύνθεσις ἀμφοτέρων ἀποτελεῖ τὴν προνομιούχον δημιουργικὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος ἐν τε τῷ ἀτομικῷ καὶ τῷ κοινωνικῷ βίῳ. Τὴν δὲ σύνθεσιν ταύτην ἀποκαλύπτει κατὰ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα, ἐν τινι μεταίχμιῳ ἰστάμενον μεταξὺ θεωρίας καὶ πράξεως, οὕτω δὲ παραγαγὼν τὸν ἀνώτερον ἐκεῖνον διανοητικὸν βίον τῆς ἀρχαιότητος. Ὅ,τι ὁ Προμηθεὺς λέγει περὶ ἑαυτοῦ, ὡς πατὴρ πασῶν τεχνῶν, τοῦτο προσήκει κατ' ἐξοχὴν τῇ Ἑλλάδι. Αὕτη πρώτη ἀπεκάλυψε πάντα τὰ «ἐνερθε χθονὸς κεκρυμμέν' ἀνθρώποισιν ὠφελήματα» διὰ τῆς συνθέσεως δὲ τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως ἀπετέλεσε τὴν ἀρμονίαν ἐν τῷ βίῳ, τὸν κόσμον, κατὰ τὴν ὑπερτάτην ἐννοίαν τῆς δωρικῆς συλλήψεως. Ἡ ἔμπνευσις μετὰ τῆς θεωρίας ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς δράσεως ἐπιφαίνεται καθ' ὅλας τοῦ ποικίλου καὶ μεγαλοπράγμονος αὐτῆς βίου τὰς σχέσεις, ἐν τῷ συνθέτῳ δὲ τούτῳ κράματι τῆς ἰδέας καὶ τῆς πραγματικότητος ἐδημιουργήθη ὁ ἐθνικὸς τῶν Ἑλλήνων κόσμος, πρότυπον καὶ ὑπόδειγμα τοῖς μεταγενεστέροις. Ἐν τῇ εὐγενεστάτῃ τῶν πολιτειῶν, ἐνθα κατ' ἐξοχὴν ἀνεπτύχθη εὐρὺ στάδιον δράσεως καὶ ἐνεργείας, λαμπρὸς κοινωνικὸς καὶ πολιτικὸς βίος, ἢ ἐπιστήμη καὶ ἢ τέχνη, ἢ θεωρία, καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς σχέσεις, τελεῖ τὸν ὑψιστον τῶν ὀριζήτων αὐτῆς. Ὑπὸ εὐγενὲς καὶ ἀνθρώπινον κατ' ἐξοχὴν πολίτευμα πᾶσα ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνικὴ ἄσκησις δὲν εἶνε ἀντικείμενα νωχελοῦς καὶ θεωρητικῆς μελέτης τοῦ ἀναγ-

ρητηρίου τοῦ σοφοῦ ἢ τοῦ ἀδιαφόρου πρὸς τὸν κοινωνικὸν βίον, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, ἢ ἐπασχόλησις τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς, ἢ τρυφή τοῦ στρατηγικοῦ, καὶ κατ' εὐρυτέραν ἔννοιαν παντὸς ἐλευθέρου πολίτου. Οἱ Πυθαγόρειοι καὶ ὁ Σωκράτης, ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Θουκυδίδης, ὁ Εὐνοφῶν καὶ ὁ Δημοσθένης συνδυάζουσιν ἐν ἀρμονίᾳ τὸ ἰδεώδες μετὰ τῆς πραγματικότητος, τὴν θεωρίαν μετὰ τῆς πράξεως. Καὶ τοῦτο δὲν εἶνε ἔκτακτός τις μόνον συγκυρία ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐμφανίσει τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Καὶ ὅλας τὰς πεπολιτισμένους περιόδους τοῦ βίου τῆς ἀνθρωπότητος οἱ ὑποφῆται τῆς θεωρίας δὲν ὑστεροῦσι τῶν ἀνδρῶν τῆς πράξεως. Καὶ φέρω παράδειγμα πρόχειρον τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὑπὲρ πᾶν ἄλλο κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐπραγμάτωσε τὴν ἐνότητά ταύτην, τὸ ὁποῖον πρωτοστατεῖ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἱστορίᾳ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων· τὸ φιλοσοφοῦν ἄνευ μαλακίας, τὸ συνδυάζον ἐν ἀπαραμίλλῳ δεινότητι τὴν ἐπιστήμην τοῦ πνεύματος μετὰ τῆς κατ' ἐξοχὴν πρακτικῆς ἐπιστήμης, τῆς πολιτικῆς. Ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῆς νέας ἐπιστήμης, τοῦ Βερουλαμίου Βάκωνος, μέχρι τοῦ τελευταίου τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους, τοῦ Γλάδστοντος, ἡ ἐπιστημονικὴ θεωρία δὲν ἀπελείφθη συνεργαζομένη μετὰ τῆς πολιτικῆς πράξεως ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ. Ἐκ δὲ τῆς συναντήσεως ταύτης ἀποτελεῖται ὁ ἀληθῶς ἐναρμόνιος ἐκεῖνος βίος, ὅστις δὲν εἶνε μόνον τυχαῖος χαρακτήρ ἐνός ἀτόμου, ἀλλ' αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ λαοῦ, παρ' οὗ ὁ ὑπέροχος πολιτικὸς ἀνὴρ λαμβάνει ἰδίως τὴν ἔμπνευσιν καὶ τὴν ἀφρηρίαν τῆς τε ἀτομικῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας.

Ἡ θεωρία ἀναπτύσσει ἐν τῇ πρώτῃ στιγμῇ τῆς ἱστορίας τὸ πνεῦμα καὶ τῶν ἀτόμων, καὶ τῶν λαῶν, καὶ τῶν ἱστορικῶν περιόδων τῆς ἀνθρωπότητος, εἰ καὶ τὰ ἀδύνατα πολλάκις ἐπιζητοῦσα καὶ διώκουσα. Πολλάκις ἐπίσης ἀλήθειά τις ἀπεκαλύφθη εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τινος ψευδοῦς ἀρχῆς, ἀλλὰ πάντοτε διὰ τῆς ἐπιμόνου ἐρεῦνης. Οἱ ἀλχημισταὶ τοῦ μέσου αἰῶνος ἠσχολοῦντο νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν, ὠχροὶ, κεκυφότες ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ σπουδαστηρίου, ἀλλ' ἀδάμαστοι ἐν τῇ πεποιθήσει περὶ τὴν

εὔρεσιν τῆς φιλοσοφικῆς λίθου. Ματαίᾳ ζήτησις τοῦ ποθουμένου· παρέρχονται οἱ αἰῶνες· καὶ ἡ μυστικὴ ἀκτίς τῆς νέας ἀληθείας δὲν ἀνατέλλει. Ἄλλ' ἐκ τῶν ἀγγρυπιῶν ἐκείνων θὰ ἐξέλθῃ ἡμέραν τινὰ, ἐν ἀπάσῃ αὐτῆς τῇ πανοπλίᾳ, ἡ ἀληθῆς ἐπιστήμη, ποικίλη, πολυδαίδαλος, προωρισμένη νὰ μεταμορφώσῃ τὴν νέαν κοινωνίαν, νέους θεοὺς ἀντὶ τῶν ζητουμένων ἀνακαλύπτουσα καὶ ἐγκαθιστώσα. Ἀπὸ τῆς σφαίρας τῆς ἀφηρημένης θεωρίας ἡ ἐπιστήμη κατέρχεται ἐπὶ τοῦ σταδίου τῆς πραγματικότητος, λαμβάνει ἐπίκουρον τὴν πράξιν, τὰ δεδομένα τοῦ παρελθόντος, ἐν ταύτῃ δὲ περιβολῇ ἀκμαία καὶ πλήρης ζωῆς ἀποκαλύπτει εἰς τὴν ἀνθρωπότητα νέας ἀληθείας, ἃς ὑπῆρξεν ἀδύνατον ἐπὶ αἰῶνας εἰς τὴν θεωρίαν καὶ εἰς τὴν πράξιν μεμονωμένας νὰ εὔρωσιν, ὑπὸ τὸν ἀμοιβαῖον ἀγῶνα τοῦ ἐξ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ἐξ ἀντικειμένου κόσμου, ἐξουδετεροῦντος ἢ ἀπομαραίνοντος τὰς δυνάμεις τοῦ πνεύματος. Ἡ πράξις ἀποκομίζει εἰς τὴν θεωρίαν τὰ ἐφόδια, τὴν συγκομιδὴν τοῦ παρελθόντος· ἡ δὲ θεωρία λαμβάνει μεθ' ἑαυτῆς τὸ ἀκατασκέυαστον τοῦτο μέταλλον καὶ δημιουργεῖ περιφανῆ, ζῶσαν καὶ διανοουμένην τὴν Γαλάτειαν τῆς ἐπιστήμης. Σύννοθε τότε ἑαυτὴν ἡ ἀνθρωπότης, ἀλλ' ἅμα σύννοθε καὶ τὴν ἀποσολὴν αὐτῆς, τὴν μέθοδον, ἣν ὀφείλει νὰ διαχαράξῃ πρὸς λύσιν τῶν ἐπιπροσθούτων ἐν τῷ μέλλοντι ποικίλων πρόβλημάτων.

Ἡ θεωρία, καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ μυστικισμοῦ βλίνουσα, δὲν εἶνε πάντοτε ἀναξία προσοχῆς καὶ ἀναγνωρίσεως· οὐχὶ ἅπαξ δημιουργικὴ τις ἰδέα, μεγάλως παρασχοῦσα τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ ἀνθρωπότητι ὑπηρεσίας, ἀπεκαλύφθη ἐκ τινος προσωπικῆς ἐμπνεύσεως μᾶλλον, ἢ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς τῆς ἐμπειρικῆς μεθόδου· οὐχὶ ἅπαξ δυσχερέστατόν τι πρόβλημα ἐλύθη ἄνευ προηγουμένης ἐμπειρικῆς ἐργασίας, ἀμέσως, οἶονεἰ ἐξ ἐμπνεύσεως καὶ ἐπιστημονικῆς ἀποκαλύψεως. Ἀπὸ τῶν πνευματικῶν ἡρώων τῆς Ἰνδικῆς, ἀπὸ τοῦ Πυθαγόρου καὶ τοῦ Πλωτίνου, μέχρι τῶν μυστικῶν τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ τῆς νεωτέρας Γερμανίας, ἡ ὑπερβατικὴ θεωρία δὲν ἔμεινεν ἄνευ ἐπιδράσεως, στεῖρα παντὸς ἀποτελέσματος ἐν τῇ ἀνεπίξει τῶν καθολικῶν ἐκείνων ἰδεῶν, τῶν χρησιμευουσῶν ὡς πα-

ρήγορα καὶ ὁδηγητικὰ φῶτα ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἐργασίᾳ. (1) Ἐκ δὲ τῆς ἱστορίας τῶν ἐμπειρικῶν ἐπιστημῶν γινώσκουμεν, ὅτι πλεον ἢ ἀπαξ μεγάλη ἀνακάλυψις. ἤτις κατ' ἀνάγκην ἔπρεπε νὰ διατυπωθῇ διὰ τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου, κατῆλθεν αἰφνης εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἐρευνητοῦ ἐν μορφῇ ἐμπνεύσεως μᾶλλον, οἷον νελ ἀποκαλύψεως, ἢ κατόπιν ἐμπειρικῆς ἐργασίας, τῆς κατ' ἐξοχὴν κρατούσης ἐν ταῖς θετικαῖς ἐπιστήμαις, καὶ ἄνευ τῆς ὁποίας αὗται οὐδεμίαν δύνανται νὰ κατορθώσωσιν ἐπιτυχῆ πρὸς τὰ πρόσω ἀνάπτυξιν. Οὕτως ὁ Νεύτων ἀνακαλύπτει τὸν νόμον τῆς βαρύτητος τῶν σωμάτων, αὐτοσχεδίως, ἐξ ἐμπνεύσεως μᾶλλον ἢ ἐξ ἐπαγωγικῆς ἐργασίας τῆς ἐπισήμης του, ἀφορμὴν λαμβάνων ἀπὸ τῆς πολυθρυλήτου πτώσεως τοῦ μήλου. Ἐν τινι παρὰ τὴν Βενετίαν νεκροταφείῳ ὁ ποιητῆς Γκαίτης, βλέπων πρὸ αὐτοῦ χαμαὶ κατακείμενον κρανίον, ἐσκέφθη στιγμιαίως, ἄνευ προηγηθείσης ἐπι τούτῳ ἐπαγωγικῆς ἐργασίας, ὅτι τὸ κρανίον σχηματίζεται ἐκ σπονδύλων. Μεγάλη ἀνακάλυψις, ἣν μάτην ἐπεζήτησαν ἐπὶ αἰῶνας ἐργαζόμενοι οἱ ἐμπειρικοὶ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' ἤτις ἐγένετο ἐν τῷ ἅμα ἀποδεκτῇ, καὶ ἀκουσίως, ὑπὸ τῶν συγχρόνων φυσιολόγων. (2) Ὁ ποιητῆς, ὁ ὑποφήτης τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ λόγου, ἀπεκάλυψεν ἐν τῇ μέθῃ τῆς ἐμπνεύσεως ἀλήθειαν, ἣτις κατ' οὐδένα ἄλλον τρόπον ἠδύνατο νὰ ἀποδειχθῇ, κατὰ τὰ κοινῇ δεδομένα, ἢ διὰ τῆς ἐμπειρικῆς μόνον μεθόδου καὶ ἐργασίας τῆς ἐπιστήμης. Διότι ἀληθῶς ἡ θεωρία εἶνε κεκτημένη πείρα, ἀφομοιωθεῖσα ἀπὸ αἰῶνων ἐν τῷ πνεύματι, ἐν στιγμῇ δὲ τολμηρᾶς ἐξεγέρσεως αὐτοῦ ἐκπέμπουσα ἀκτῖνας, αἵτινες, εἰ καὶ φέρουσι τὸν τύπον τῆς ἐκ τοῦ προτέρου ἀπόψεως, ἐνέχουσιν οὐχ ἥττον ἐν τῷ ἐσωτάτῳ αὐτῶν τὸν καρπὸν μακρᾶς ἐργασίας καὶ ἀσυνειδήτως ἐξελλισσομένης πείρας τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὅταν ὁ θεωρητικὸς, περιφρονῶν τὸν πρακτικόν, τὸν ἐμπειρικόν, ὡς περιωρισμένον ἔχοντα πνευματικὸν ὄριζοντα, ὡς μηδὲν δυνάμενον ν' ἀντιληφθῇ πέρα τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν δεδομένων τῆς πείρας, ὡς ἐξάγοντα ἀείποτε ψευδῆ καὶ πεπλανημένα συμπεράσματα περὶ πάντων τῶν πραγμάτων, ὡς μηδὲν ἔχοντα μέτρον, κατὰ τὸ ὅποιον ἀντιλαμβάνεται τῶν ὄντων, ἔχει δίκαιον. Ἀλλ' ἔχει δίκαιον ἐπίσης καὶ ὁ ἐμπειρικὸς, ὁ μὴ τιμῶν τὸν ἐναδρυνόμενον ἐπὶ τῇ ἀποκλειστικῇ ἀληθείᾳ καὶ τῇ σπουδαιότητι τῶν θεωριῶν του, ὅς ἀποκαλεῖ οὗτος εἰδῶλα παραπαίων-

(1) Hartmann, Philosophie des Unbewussten. Das Unbewusste in der Mystik. (2) Buckle, Essays.—Lewes, Goethe's Leben.

τας ἐγκεφάλου, χιμαιρικὰ φαντάσματα ἀνυπάρκτου κόσμου, ὁ μὴ ἀποδεχόμενος τὰ συμπεράσματα τοῦ θεωρητικοῦ, μεμψόμενος δ' αὐτοῦ, ὡς ἔχοντος ὠρισμένον τι μόνον μέτρον, τὸ τῆς θεωρίας του, καθὸ ἀξιοῖ νὰ κρίνη περὶ πάντων τῶν φαινομένων. Ἡ θεωρία τοῦ τοιοῦτου ἀνδρὸς, ὅσον οὗτος καὶ ἂν ἦνε πεπροικισμένος ὑπὸ ἐξόχων δώρων τῆς φύσεως, εἶνε ψευδῆς, μεροληπτικῆ, ἀστοχοῦσα τοῦ σκοποῦ, ὃν ἐπιδιώκει· δίκην Προκρούστου ζητεῖ διὰ τῆς βίας καὶ τῆς παραμορφώσεως νὰ ὑπαγάγῃ πάντα τὰ δεδομένα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν, εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κανόνα. Ἐνθ' οὗτος βλέπει πρὸς τὸν οὐρανόν, κλονεῖται ἡ γῆ ὑπὸ τοὺς πόδας του, ἵνα καταπέσῃ εἰς θρύμματα τὸ κατασκεύασμα τῆς θεωρητικῆς σκέψεώς του. Ἐνθυμεῖσθε τί ἔλεγεν ὁ ἄνευ ἀξιώσεων ὑποτακτικὸς τοῦ μυστικοῦ ἐκείνου σοφοῦ Φαύστου: « Ἄ! ἐὰν περιορίζηται τις τοιοῦτοτρόπως ἐν τῷ μουσεῖῳ του, καὶ βλέπει τὸν κόσμον ἐορτάσιμόν τινα ἡμέραν, μόλις διὰ τηλεσκοπίου, μακρόθεν μόνον, πῶς θέλει δυνηθῆ νὰ διευθύνῃ αὐτὸν διὰ τῆς πειθοῦς; » Ἐγούσι δίκαιον ἀμφοτέρω· ἀλλ' οὐδεὶς δικαιούται μείζον τοῦ ἄλλου νὰ μεγαλοφρονῇ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ὡς γινώσκων τὴν ἀλήθειαν καὶ κατέχων τὴν κλεῖδα τῆς πραγματικότητος. Ἡ μία ἀρχὴ ἀναιρεῖ τὴν ἑτέραν· τούναντίον δὲ ὁ συνδυασμὸς ἀμφοτέρων ἀποτελεῖ τὴν ὑψίστην δύναμιν τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας.

Αἱ δύο αὗται τάσεις κρατοῦσιν ἑκπαλαί ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἐρεύνη τῶν ὄντων, ἢ ἐκ τῶν ὑστέρων καὶ ἢ ἐκ τοῦ προτέρου, ἢ ἱστορικῆ καὶ ἢ φιλοσοφικῆ: ἡ μὲν πρώτη, λαμβάνουσα πρωτίστως ὑπ' ὄψει τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρέυνης τῆς ἐν τῇ διὰ τοῦ χρόνου ἀνελίσσει αὐτοῦ, ἐν τῷ γίνεσθαι, ἢ δὲ δευτέρα, ἀναζητοῦσα κατ' ἐξοχὴν αὐτὸ ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ αἰωνίου λόγου, ὑπέρτερον τόπου καὶ χρόνου, οὐδαμῶς ὑφιστάμενον τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν καὶ τὴν σφραγίδα. Ἀμφοτέραι ἰσχυρίζονται, ὅτι κατέχουσι τὴν ἀλήθειαν, διὰ τῆς ἰδίας ἐκάστη μεθόδου. Οὐχ ἥττον μᾶλλον ἐλευθέρᾳ καὶ μᾶλλον ἀνεξάρτητος παρατήρησις δεικνύει, ὅτι ἡ μὲν ἀπόλυτος φιλοσοφικὴ μέθοδος καθίσταται ὄνειροπόλος, χιμαιρικῆ, μὴ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ

γεγονότα τῆς ἱστορικῆς ἀνεπίξεως, ἀλλ' ἐξίσου καὶ ἡ ἱστορία στερεῖται ζωῆς καὶ κινήσεως, ἀρνούμενη ἢ μὴ ἀναγνωρίζουσα τὴν σημασίαν τοῦ δι' αὐτῆς ἀποκαλυπτομένου καὶ πραγματοποιμένου διὰ τοῦ χρόνου ἀπολύτου λόγου. Οὕτως ἡ ἀμοιβαία ἀποκλειστικότης καθίσταται ὀλεθρία καὶ ἐπικίνδυνος δι' ἀμφοτέρας τὰς μεθόδους· τούτου ἕνεκα ὅ τε φιλοσοφῶν καὶ ὁ ἱστορικὸς ὀφείλουσιν ἐν ἀμοιβαίᾳ ἐνεργείᾳ καὶ συνεργασίᾳ νὰ συμβαδίζωσιν ἐκάστοτε, συμμαχοῦντες καὶ ἀλληλοδοχοῦμενοι ἐν τῷ μεγάλῳ σταδίῳ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας.

Ἡ θεωρία πρέπει νὰ συνδυάζεται μετὰ τῆς πράξεως ἐν ἀπάσαις ταῖς σχέσεσι τοῦ βίου, καθ' ἅπαντα τὰ στάδια τῆς κοινωνίας. Εἶνε λίαν τολμηρὸς, καταφρονῶν τὰ γεγονότα καὶ τὰ δεδομένα, μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψει τὴν πείραν καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ παρελθόντος, ὁ θέλων νὰ δημιουργήσῃ αὐτοσχεδίως, ἐξ ὑποκειμένου, τὸν νέον κόσμον τῆς ἱστορίας. Ὁ Πλάτων, αὐτὸς ὁ θεωρητικώτατος ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων, διδάσκει ὅτι πᾶν τὸ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πραττόμενον εἶνε ἀπλή ἀνάμνησις, ἐπανάληψις τῶν ἐν ἄλλῳ κόσμῳ γενομένων, ὧν ἀναμιμνήσκειται ἡ ψυχὴ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ὁ θεωρητικὸς δὲν δύναται νὰ μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὴν πείραν τοῦ παρελθόντος, τοῦ ἄλλου τούτου κόσμου, τὸν ὁποῖον κέκληται νὰ συνεχίσῃ, πραγματῶν τελειότερον. Ἡ ἱστορία ἔχει τὰ ἀναμφισβήτητα αὐτῆς δίκαια ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, διότι πᾶσα νέα αὐτῆς περίοδος ἀναπαρίστησι τὴν προηγουμένην, ὅπως τὸ τέκνον ἀναπαρίστησι τὸν πατέρα, ὑφίσταται δὲ μεταξὺ αὐτῶν κατ' ἀνάγκην ἀλληλουγία, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ κατανοηθῇ ὁ ἀνθρώπος ἐν τῇ παραστάσει αὐτοῦ διὰ τῆς ἱστορίας—ἐν τῇ θρησκείᾳ, ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

..

Ἡ θεωρία εἶνε ἡ ἀπόκρυφος δύναμις, πρὸ τῆς ὁποίας καταπίπτουσιν τὰ προσκόμματα τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἀμαθείας· ἀλλὰ δὲν δικαιούται ὁ θεωρητικὸς ν' ἀποτυφλωθῇ πρὸ τῶν προσκομμάτων τούτων,

ἐπὶ ποινῇ ματαιώσεως τῶν σχεδίων τῆς, μὴ πραγματώσεως τῶν δυνάμεων τῆς. Ποσάκις ἐμέμφθησαν τὴν ἐπιστήμην ἐπὶ φανατισμῷ, ἐπὶ ἀποτυφλώσει, ἐπὶ μεροληψίᾳ πρὸ τῆς πραγματικότητος! Ποσάκις δὲν ἀκούομεν περὶ τινος πράγματος: Εἶνε ἀληθὲς κατὰ θεωρίαν, ἀλλὰ σφαλερὸν ἢ ἀνωφελὲς κατὰ πράξιν! Καὶ ἐν τούτοις, ἡ θεωρία, ἡ ἐπιστήμη, ἂν ἀληθῶς ὧσι τοιαῦτα, δὲν δύναται ἢ νὰ ἐκπροσωπῶσι τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν πραγματικότητα. Ἡ θεωρία ἄρα, ἵνα ἢ ἀληθῶς τοιαύτη, θετικὴ, ἐπιστημονικὴ, ὀφείλει νὰ βασιζέται ἐπὶ τῆς πράξεως, νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψει τὸ θετικὸν καὶ τὸ δεδομένον· ὑπὸ τοιαύτην δ' ἔννοιαν μόνον ἐκπληροῦ τὸν προσρισμὸν τῆς, ἀληθῶς καθισταμένη ἀρετηρία καὶ βᾶσις πάσης γνώσεως καὶ ἐπιστήμης.

Ἡ ἀνάγκη αὕτη τοῦ συνδυασμοῦ ἀμφοτέρων τούτων τῶν ἀντιθέτων τάσεων παρατηρεῖται μὲν πανταχοῦ, ἀλλὰ καταδείκνυται ἐν τῷ κατ' ἐξοχὴν πραγματικῷ βίῳ τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ. Ὅπως θέλει καταλήξει εἰς ψευδῆ συμπεράσματα ὁ θεωρητικὸς ἐκεῖνος, ὅστις ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ αὐτοῦ ἐργασίᾳ οὐδαμῶς ἤθελε μελετήσῃ καὶ ἐκτιμήσῃ τὰ ἐξαγόμενα τῆς πείρας, κατὰ μείζονα λόγον ἤθελεν ἀπατηθῆ καὶ ἀποτύχει ὁ θεωρητικὸς τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας μεταρρυθμιστῆς, ὅστις αὐθαιρέτως ἤθελεν ἀποπειραθῆ νὰ δημιουργήσῃ τὸ κοινωνικὸν ἢ πολιτικὸν αὐτοῦ κατασκεύασμα. Μόνη θεία δύναμις, ἐπέκεινα βιόνοια τῶν ὀρίων καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, δύναται ἐν τρισὶν ἡμέρισ νὰ καταλύσῃ τὸν νόον καὶ νὰ τὸν ἀνοικοδομήσῃ. Ἀλλ' ἐν τῷ κόσμῳ τῆς ἰσορίας, ἐν ᾗ ἀποκαλύπτεται καὶ πραγματοῦται μόνη ἡ ἀνθρωπίνη ἰσχὺς καὶ ἐνέργεια, συλλήβδην, διὰ γενεῶν συνεχιζομένη, οὐδεμία δύναμις δύναται νὰ ἦνε τοσοῦτον ἰσχυρὰ καὶ εὐρεῖα, ἵνα ἐπιβάλλῃ τὸν προσωπικὸν αὐτῆς τύπον ἐπὶ τῆς ποικίλης ἰδιοφυίας τῶν ἀτόμων. Πάντοτε ὑπῆρξαν ἀτυχεῖς ἐν ταῖς ἐπιχειρήσεσιν αὐτῶν οἱ θεωρητικοὶ τοῦ λόγου ἢ τοῦ ξίφους, οἱ θρησκευτικοὶ, κοινωνικοὶ, ἢ πολιτικοὶ μεταρρυθμισταί, ὅταν ἐζήτησαν νὰ ἐπιβάλλωσι τὴν ἀτομικότητα αὐτῶν, τὴν θεωρίαν, χωρὶς νὰ μελετήσωσι τὰ δεδομένα τῆς συνειδήσεως τοῦ λαοῦ

αὐτῶν, τὰ πορίσματα τῆς πράξεως, ἀντιμαχομένης πρὸς τὴν θεωρίαν. Ὁ θρησκευτικὸς μεταρρυθμιστὴς πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν, νὰ μελετήσῃ τὴν φύσιν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, τὸ παρελθόν, τὰ διδάγματα τῆς ἱστορίας του, κατ' αὐτὰ δὲ νὰ νομοθετήσῃ τὸν θρησκευτικὸν αὐτοῦ δεκάλογον. Ὁ ἠθικολόγος, ὁ κοινωνικὸς μεταρρυθμιστὴς δὲν δύνανται, οὐδ' ὀφείλουσι ν' ἀποστῶσι τῆς ἰδιοφυίας τοῦ ἔθνους, εἰς ὃ ἀνήκουσι. Δύναται ἀληθῶς θρησκευτικὴ τις ἀρχή, ἠθικὴ ἢ κοινωνικὴ ἰδέα, νὰ ἦνε ἀληθὴς κατὰ θεωρίαν, ἀλλ' ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἄστοχος καὶ ψευδής, τοῦ λαοῦ μὴ ὄντος παρεσκευασμένου ἔτι νὰ ἀποδεχθῇ τὴν διδασκομένην αὐτῷ νέαν ἀλήθειαν. Οὐδέποτε δύναται ἡ κοινωνία νὰ καταστῇ τεχνητὸν θερμοκήπιον, προωρισμένον νὰ ζωογονήσῃ ἐπὶ τινὰ χρόνον ὅ,τι εἶνε ἀνάξιον νὰ διεκδικήσῃ ἀληθῆ ζωὴν καὶ ὑπόστασιν. Ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ σταδίου σφοδρὸι πνέουσιν ἄνεμοι, ρίπτει τὰς καυστικὰς ἀκτῖνάς του φλογερὸς ἥλιος, πρέπει δὲ νὰ ὑπάρχῃ πρόσφορος, ἀκμαῖος σωματικὸς ὀργανισμὸς, ἵνα δυνηθῇ ν' ἀντιστῇ κατὰ τῶν δυσκρασιῶν τῆς ἀτμοσφαιρας, ὀργανισμὸς παρεσκευασμένος διὰ προηγηθείσης μακρᾶς ἐργασίας καὶ πάλης.

Οἱ μεταρρυθμισταὶ τῶν πολιτειῶν, ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων, οἱ οἰκοδόμοι αὐτοσχεδίων κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἔργων, πεποιθότες μόνον εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀτομικότητα, τὴν θεωρίαν, ἤχιστα δὲ ἐκτιμῶντες τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ καιροῦ των, διὰ χιμαιρικῶν κατασκευασμάτων, φερόντων τὸν τύπον ὑποκειμενικῆς μᾶλλον ἀντιλήψεως καὶ συνθέσεως, ἢ ἀντικειμενικῆς ἀληθείας, οὐχὶ ἄπαξ, πάλαι τε καὶ νῦν, ἀπεπειράθησαν μετ' ἐπιμονῆς νὰ προκαλέσωσι τὴν δημιουργίαν νέου κόσμου, κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ, κατὰ τινὰ δεδομένον τύπον, ὅστις ὅσον καὶ ἂν ἐκαλλιτεχνήθῃ λαμπρὸς καὶ θαυμάσιος, ἤχιστα δύναται νὰ συμφωνήσῃ ἐν τούτοις πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν πραγμάτων καὶ πρὸς τὰ ἱστορικὰ δεδομένα. Ἡ θεωρία ἔρχεται τότε κατ' ἀνάγκην εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν πράξιν. Ἐὐὸ ἀληθὲς εἶνε τοιοῦτον, ἐφαρμοζόμενον ἐν τῷ βίῳ οὐχὶ ἀπολύτως, ἀλλὰ καθ' ὅσον δύναται νὰ λάβῃ τὴν προσήκουσαν ὑπόστασιν· αὕτη δ' ἐξαρτᾶται κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς ἀλη-

θείας, ἀπὸ τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος, ἐχούσης τὸν ἱστορικὸν αὐτῆς ἐκάστοτε λόγον, ἤχιστα ἄρα δυναμένης νὰ μεταμορφωθῇ ἀπολύτως ἐκ τοῦ προτέρου, χωρὶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ σύγχρονοι περιστάσεις καὶ ἀνάγκαι. Ἀπὸ τοῦ Ἀθηναίου Πλάτωνος, παραστήσαντος περίβλεπτον καλλιτεχνικὸν τύπον πολιτικῆς κοινωνίας ὑπὸ τὸν κόρον τῆς δημοκρατικῆς ἀκολασίας τοῦ καιροῦ ἐκείνου, μέχρι τῶν νεωτέρων μεταρρυθμιστῶν, ζητούντων τὴν κατάπαυσιν τῶν ἀναποφεύκτως ὑφισταμένων κοινωνικῶν δεινῶν, ἐχόντων τὸν λόγον αὐτῶν ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἐν ἐκάστη στενοχωρίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος προτείνονται ἀνεφάρμοστα πολιτικὰ ἰδεώδη, ἔχοντα τὴν ἀξίωσιν ἀσφαλτοῦς πανακείας. Ἡρωεες ἐπίσης τοῦ ξίφους ζητοῦσι προσωπικὸν τινὰ αὐτῶν πόθον καὶ φιλοδοξίαν, τὴν θεωρίαν των, νὰ ἐπιβάλλωσι διὰ τῆς βίας ἐπὶ λαῶν ἢ ἱστορικῶν περιόδων, μὴ ἱκανῶς πρὸς τοῦτο παρεσκευασμένων. Ἀλλ' ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ἰδεώδη καὶ βεβιασμένα κατασκευάσματα ἀποδείκνυνται παραχρῆμα, ἐκ τῶν ὑξέρων, ἔωλα καὶ φροῦδα, μηδεμίαν ἔχοντα πραγματικὴν ὑπόστασιν, ἀνησυχοῦντα δὲ μόνον ἐπὶ τινὰ χρόνον τὰ πνεύματα, ἢ ταράσσοντα τὴν κανονικὴν κίνησιν καὶ ἐνέργειαν τῆς ἱστορίας. Ἐὰν ἡ πείρα μόνη οὐδὲν ἀφ' ἑαυτῆς δύναται γενναῖον νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ δημιουργήσῃ, τῆς θεωρίας τῶν ἔργων εἶνε ἄστοχα καὶ βραχύβια ἐπίσης, ὅταν δὲν ἀπορρέωσιν ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς ἀνάγκης, ἀπὸ τῆς πραγματικότητος, ἐξωτερικῶς μόνον ὄντα λαμπρὰ, ἀλλ' ἐσωτερικῶς ἀσθενῆ καὶ καχεκτικά. Οὕτως ἀναπτύσσεται ἡ ἱστορία. Ἀποστολὴ ἄρα αὐτῆς δὲν εἶνε ἡ ἀπόλυτος ἐπιδιώξις χιμαιρικοῦ τινος φαντάσματος, εἰδώλου πολλάκις κεφαλῆς πυρεσσοῦσης ὑπὸ μάταιων καὶ δυσπραγματοποιήτων πόθων, ἀλλ' ἡ κατὰ τὸ ἐνὸν πραγμάτωσις τῆς ἰδέας ἐκείνης, ἥτις ἔχουσα ἤδη ἱστορικὴν ὀριμότητα, σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν καιρῶν, δύναται νὰ λειτουργήσῃ ἀπροσκόπτως, ἄνευ σφοδρῶν ἀντιδράσεων καὶ κινδύνων, ἐκτελοῦσα οὕτω τὴν προωρισμένην αὐτῇ ἀποστολὴν καὶ δράσιν ἐν τῇ κοινωνικῇ τῶν ἀνθρώπων σταδιοδρομίᾳ.

Ὁ συνδυασμὸς, ἡ ἐνότης, ἡ ἀρμονία αὕτη τῆς ἱστορίας, τοῦ

ἐξ ὑποκειμένου καὶ τοῦ κατ' ἀντικείμενον κόσμου, τοιαύτη εἶνε ἡ ἀποστολὴ τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' ἅμα καὶ ὁ πρῶτιστος τῶν πραγμάτων ἐν τῷ πολιτισμῷ τῆς ἀνθρωπότητος. Προσεπάθησα, κύριοι, ν' ἀναπτύξω ὑμῶν ἐκ τοῦ προχείρου, διὰ βραχέων, περὶ τίνος ἀσχολεῖται ἡ ἐπιστήμη, καὶ εἶνα τὰ στοιχεῖα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν πραγματικὴν βάσιν αὐτῆς, ὡς τῆς ἀφετηρίας πάσης ἀληθείας. Ἡ θεωρία κατὰ πρῶτον, ἡ ἰδέα, ἀνωτέρα παντὸς πεπερασμένου, στρέφουσα τὴν πτῆσιν αὐτῆς πρὸς τὰς ἀίθερας γώρας τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ καλοῦ, ἡ πρᾶξις ἀκυλούθως, ἡ ἱστορία, ἐκ τῶν πράξεων τῆς ὁποίας τὸ πνεῦμα φωτίζεται ἐν τῇ παγκοσμίῳ αὐτοῦ ἐργασίᾳ. Ἦγετε ὑπ' ὄψει τὴν ἱστορίαν, μελετᾶτε νυκθημέρον τὰ θεδομένα αὐτῆς, εἰσέρχεσθε μετὰ σεβασμοῦ εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ παρελθόντος· ἐν αὐτῷ εἶνε ἐναποτεταμιευμένη ἱερά, προσφιλέης ἡ ἐργασία τῶν πατέρων σας, πάσης φυλῆς καὶ ἔθνους, ἡ κληροδοσία τῶν παρωχημένων γενεῶν, ἧτις δὲν δύναται νὰ διαγραφῆ ἀπὸ τῆς μνήμης καὶ τῆς λατρείας τῆς ἀνθρωπότητος ὡς μᾶταιον, συγκεχυμένον ἱστορικὸν ὄνειρον, καθὼς διαγράφεται ἀπὸ λευκώματος ἢ σημείωσης τῆς προτεραιίας, ἀξία τῆς λήθης καὶ τῆς ἀδιαφορίας. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἐν τοῖς ἀρχαίοις τοῦ παρελθόντος, θέλετε εὑρεῖ πολλὰ διδάγματα, σοφὰς ὑποθέκας, αἵτινες θέλουσι σᾶς φωτίσει ἐν πάσῃ ὑμῶν πνευματικῇ ἀπορίᾳ καὶ ἀγνοίᾳ, ἐν παντὶ ἠθικῷ δισταγμῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ δημιουργικῇ σκέψει. Μὲ τὴν πανοπλίαν ταύτην τῆς γνώσεως ἐξέλθετε εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐργασίας καὶ τῆς πραγματικότητος ὑπὸ τὴν φωτεινὴν ἀποκάλυψιν τῆς θεωρίας καὶ τῆς ἰδέας, ἧτις τότε μόνον καθίσταται ἀληθῶς ἔμπνευσις καὶ δημιουργία, οἱ ἧς δύναται νὰ λυθῶσιν ἀσφαλῶς καὶ προσηκόντως πάντα τὰ προβλήματα καὶ πᾶσαι αἱ ἀπορίαι. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ ἑλληνικὸς κόσμος εἶνε ἡ περιφανῆς πραγμάτωσις τῆς ἁρμονίας ταύτης, ἀπὸ τῆς σκέψεως τῶν Ἰωνῶν φιλοσόφων μέχρι τοῦ μεγάλου κλειδοκράτορος τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης Ἀριστοτέλους. Ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἡ αὐτὴ ἐνόησις πραγματοποιεῖται παρὰ πᾶσι τοῖς ἀληθῶς πεπολιτισμένοις λαοῖς, ὑπὸ τὴν ἰσχὺν δὲ τῆς ἐνόησις ταύτης τελοῦνται αἱ μεγάλαι κατακτήσεις τοῦ πνεύματος. Ἐὰν ἡ ἱστορία, ἡ πρᾶξις, τὸ σχετικῶς δυνατὸν διδάσκουσιν ὑμᾶς, ἀλλὰ κρατοῦσι δεσμίου ἐν ὠρισμένῳ χρόνῳ, ἡ θεωρία, ἧτις εἶνε ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἰδέας, θέλει πανύσει τὰς πτέρυγας τοῦ ὑμετέρου πνεύματος διὰ τῶν διδαγμάτων τοῦ παρελθόντος. Δὲν συνηγορῶ pro domo sua, δὲν λαλῶ

ἐνώπιον ὑμῶν ἐκ φιλαυτίας, στοργῆς πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ἧς ἐπάχθη ἐνταῦθα ἐρμηνευτής. Ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ τῆς πράξεως καὶ τῆς πείρας ἡ θεωρία ἔσται ἡ δύναμις ἐκείνη, ἧτις θέλει σᾶς ἐξαγάγει ἀπὸ τοῦ πεπερασμένου, τοῦ ταπεινοῦ, ἐν ἀναπτύξει τοῦ νέου ὀρίζοντος, ν' ἀποκαθήσῃ τὸν νοῦν ὑμῶν, νὰ ἐξεγείρῃ τὸ φρόνημα καὶ τὸ σθένος. Ἢ πρὸς τὰς κορυφὰς αὐτῆς ἀνοδος ἔσται ἀνάντης, δυσχερῆς· ἀλλ' ἐκεῖθεν θέλετε ἀπεισῆσαι μακρόθεν τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς γνώσεως καὶ κάτω—τὸ μέγα στάδιον τῆς ἐργασίας. Ἦνε εὐρύς ὁ κόσμος τῆς πραγματικότητος, ἀλλ' εἶνε εὐρύτεροι οἱ ὀρίζοντες τοῦ πνεύματος. Καὶ ἂν σήμερον παρουσιάζηται τι πρόσκομμα νὰ σταματήσῃ τὴν κατακτητικὴν αὐτοῦ πορείαν, θέλει καταπέσει αὔριον τὸ πρόσκομμα τοῦτο διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς ἐργασίας· ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν διὰ τῆς ἰδέας. Αὕτη εἶνε ἡ δύναμις τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀτόμων. Ὑπερτέρα τόπου καὶ χρόνου, ἀλλοτρία πρὸς τὰ συμφέροντα καὶ τὰς ἀπόψεις τῆς ἡμέρας, εὐγενῆς, μεγαλουργός, ὑπερήφανος, θέλει ἀποκαλύψει τὴν ἀλήθειαν, καταρρίπτουσα τὰ εἰδωλα τοῦ παρελθόντος, ὑπὸ νέα δὲ ἐκάστοτε ἰδεώδη κατακτῶσα ἐν ἑπι βῆμα πρὸς τὰ πρόσω, πρὸς τὴν πρῶτον καὶ τὴν τελειότητα. Ἦνε ἱερά ἐν τῷ βίῳ παντὸς λαοῦ ἡ στιγμὴ ἐκείνη, καθ' ἣν τὸ βῆμα τοῦτο τελεῖται. Δὲν ὑπάρχει ἰσχυροτέρα δύναμις, παρέγουσα ὤθησιν πρὸς τὴν κίνησιν ταύτην, ἢ ἡ δύναμις τῆς ἐπιστήμης. Αὕτη συνδυάζει τὸ ἐνεστώδες μετὰ τοῦ παρελθόντος, τὴν σύγχρονον ἰσχὺν τοῦ πνεύματος μετὰ τῆς πραγματικότητος τῆς ἱστορίας. Ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς αὐτῆς, κύριοι, ἄς προβῶμεν καὶ πάλιν εἰς τὸ ἡμέτερον ἔργον. Αἱ γενεαὶ παρέργονται, οἱ ἄνθρωποι ἐκλείπουσιν, οἱ αἰῶνες διαδέχονται ἀλλήλους. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν τραγικῶν τούτων ἐρειπίων τοῦ θανάτου μόνη ἐπισώζεται ἡ ἐπιστήμη, φωτεινὸς, παρήγορος φάρος ζωῆς, ἀναμιμνήσκων εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος τὴν ἀθανασίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιβαλλομένην ἀποστολὴν πρὸς τὴν ἐκάστοτε λύσιν τοῦ ἀλύτου προβλήματός του—τὴν ἐν ἁρμονίᾳ πραγμάτωσιν τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως καθ' ἀπάσας τὰς σκέσεις τοῦ βίου ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΙΓΝΙΔΙΩΝ ΔΙΑ ΜΙΚΡΑΣ ΣΦΑΙΡΑΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ.

(Συνέχ. ἴδε εἰς προηγ. τεύχ. Α' καὶ Β'.)

1. Ἐπίσκυρος ἢ ἐφηβική. 2. Φαινίνδα. 3. Ἀρπαστόν, ἅτινα ὑπό τινων ὡς τὰ αὐτά, ὑπ' ἄλλων ὡς διάφοροι παιδιὰ θεωροῦνται. Θὰ προσπαθήσω, πάλιν ὑπὸ τοῦ Ἀντύλλου χειραγωγούμενος νὰ φθάσω εἰς ὠρισμένον τι ἀποτέλεσμα.

Οὗτος λέγει: Διὰ τοῦ τρίτου μεγίστου εἶδους τῆς μικρᾶς σφαίρας ἔπαιζον ἐξ ἀποστήματος διεστῶτες. Ἐπειτα λέγει: Τούτου δὲ τὸ μὲν στάδιον (στατικὸν καὶ στάσιμον) ἐστὶ, τὸ δὲ δρομικόν, ἐξ οὗ μέχρι τοῦδε ἐσφαλμένως ἐνόουν περὶ τῶν δύο μερίδων ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ παιγνίου, ὧν ἡ μὲν ἦτο ἰσταμένη ἢ δὲ πρέγουσα. Ἡ ἔννοια δ' αὕτη ἀντιφάσκει πρὸς τὴν σημασίαν τῆς λέξεως δρομικόν. καὶ ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ καὶ ἰδίως ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἀσκήσεως διὰ τῆς κενῆς σφαίρας λέγεται ὅτι αὕτη ἐγένετο παραπλησίως τῷ δρομικῷ ἢ μετάφρασις λοιπὸν τῶν δύο φράσεων εἶνε αὕτη: Τούτου τὸ μὲν εἶνε (στάδιον) στάσιμος παιδιὰ, τὸ δὲ δρομική, καὶ ὁ γάλλος μεταφραστὴς λέγει: ce jeu est de deux espèces, selon qu'on le fait en restant en place ou en courant. Πρὸς ταῦτα παραβλητέα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκου, Εὐσταθίου, Ἀθηναίου κλπ., περὶ τούτου λεγόμενα.

Διεξοδικώτατα ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων παιγνιδίων περιγράφεται τὸ πρῶτον, ὁ Ἐπίσκυρος ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκου: «Καὶ ἡ μὲν ἐπίσκυρος καὶ ἐφηβική καὶ ἐπίκοινος ἐπίκλην ἔχει, παίζεται δὲ κατὰ πλῆθος διαστάντων ἴσων πρὸς ἴσους, εἶτα μέσσην γραμμὴν λατύπη ἐλκυσάντων, ἣν σκυρον καλοῦσιν, ἐφ' ἣν καταθέντες τὴν σφαῖραν, ἐτέρας δύο γραμμὰς κατόπιν ἐκατέρας τῶν τάξεων καταγράψαντες, ὑπὲρ τοὺς ἐτέρους οἱ προανελλόμενοι ῥίπτουσιν, οἷς ἔργον ἦν ἐπιδράξασθαι τε τῆς σφαίρας φερομένης καὶ ἀντιβαλεῖν, ἕως ἂν οἱ ἕτεροι τοὺς ἐτέρους ὑπὲρ τὴν κατόπιν γραμμὴν ἀπίσωσιν».

Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης τοῦ Πολυδεύκου ἦτις βεβαιούται καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου, ἔπεται ὡς ἰδιάζον τῷ ἐπισκύρῳ τὸ ἐπόμενον: 1) ὁ τόπος τῆς παιδιᾶς περικλείεται διὰ σταθερῶν ὀρίων ἐκ τοῦ ὀπισθεν τῶν μερίδων, αἵτινες οὕτως εἰπεῖν πρέπει νὰ κορυφωθῶσι διὰ τῆς βολῆς τῆς σφαίρας. 2) ἡ σφαῖρα βάλλεται ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ θέσει τοῦ σταθερῶς ἰσταμένου παίκτητος. 3) ἡ σφαῖρα ἐν τῇ παιδιᾷ ταύτῃ δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ληφθῇ, ἄλλως, ἐπειδὴ ὁ Πολυδεύκης μόνον τὴν λέξιν ἀντιβάλλειν μεταχειρίζεται (πρὸς τὰ ὀπίσω βάλλειν) δύναται κατὰ πάντα τρόπον, καὶ διὰ τῶν ποδῶν νὰ ἀπωσθῇ πρὸς τὸν ἀντίπαλον.

Βλέπομεν ὅτι ἐν τῇ παιδιᾷ ταύτῃ πρὸ παντὸς ἐφρόντιζον ὥστε νὰ λάβωσιν τὴν σφαῖραν εἰ δυνατόν ἐγγύς τοῦ Σκυροῦ, διότι μόνον ἐντεῦθεν ἦτο δυνατόν, νὰ βάλωσι τὴν σφαῖραν ὑπὲρ τὴν ἐχθρικήν γραμμὴν. Ἀλλ' ἐντεῦθεν ἔπεται ὁ κανὼν, ὅτι ἐκεῖ ἀκριβῶς, ἐνθα ὑπολαμβάνεται, πᾶσα ἡ γραμμὴ ἔπρεπε νὰ ἴσταται, ὅπως ἐντεῦθεν ῥιφθῇ ἡ σφαῖρα πρὸς τὰ ὀπίσω. Κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν γίνεταί καταληπτὴ ἡ σημασία τῆς λέξεως στάδιον, ἢ ἐπίσκυρος εἶνε ἡ στάσιμος παιδιὰ ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ ὁ παίζων ἀπὸ στερεᾶς θέσεως ῥίπτει ἰστάμενος τὴν σφαῖραν.

Ἄν ἡ ἐκδοχὴ αὕτη εἶνε ὀρθή, ἐξάγεται ὡς ἀναγκαῖα ἀντίθεσις πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πολυδεύκου, ὅτι ἐν τῷ σταδίῳ οἱ παίζοντες ἰστάμενοι ἔρριπτον τὴν σφαῖραν, ἐν τῷ δρομικῷ δὲ ἐνταῦθα ἡ σφαῖρα δρόμῳ καὶ μεθ' ὀρμῆς τινος ἔρριπτετο. Καὶ τοῦτο ἐπιβεβαιούται διὰ τινος τοῦ medicurrons (παρὰ Σιδων. Ἀπολλινάρη) ὅστις φανερὰ πάλιν εἶνε τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τοῦ Γαληνοῦ ¹⁾ ὁ μεταξὺ «καλούμενος παίκτης, καὶ διὰ τῆς σημειώσεως τοῦ Εὐσταθίου «ὅτι κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Ἀθηναίου καὶ ἡ φαινίνδα καὶ τὸ ἀρπαστόν, ἄφρουν καὶ φυγὴν εἶχεν.» Ἄφρουν δηλοῖ ὅτι δὲν εἶνε μόνον, ὡς ἐξεληφθῆ, τὸ ῥίπτειν τὴν σφαῖραν, ἀλλὰ

¹⁾ Οὕτω καὶ Μ. Ἐτυμ. Ἐν λ. φανίς ἐνθα λέγεται «ἔστι τὴν φαινίνδα ἐπὶ τῆς ἀφρέσεως τῶν σφαιριζόντων».

π. γ. παρὰ Πανσανία ¹⁾ τὴν θέσιν, ἐξ ἧς ὠρμῶντο οἱ πρέγον-
τες ἵπποι, καὶ αὐτὸς ὁ δρόμος τῶς ἵππων ὡς καὶ ἡ ῥιπή τῶν βε-
λῶν. ²⁾ Κατὰ ταῦτα, καίτοι οὐδεμίαν ὠρισμένην ἀπόδειξιν τῆς
σημασίας τῶν λέξεων δύναμαι νὰ παράσχω, δὲν θὰ ἦτο πολυμηρὸν,
νὰ μεταφράσω τὰς λέξεις τοῦ Πολυδεύκουσ ἀφ ε σ ι ν καὶ φ υ γ ῆ ν
διὰ τοῦ ῥιπή καὶ φυγή. Τὸ φεύγειν τοῦτο, ὅπερ εἶνε ἡ ταχέια ἀ-
πισθοδρόμησις τοῦ medicurrens μετὰ τὴν βολὴν τῆς σφαίρας
ἐπὶ τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ θέσεως, ἔπεται πρὸς τούτοις ἐκ τῆς ἐν δύο
χωρίοις μνημονευομένης τελείας ἐπιστροφῆς τούτου μεταξὺ τῶν
λίθων τοῦ σχύρου· δῆλον ὅτι πρῶτον ἐκ τῆς ἄνω μνημονευθείσης
περιγραφῆς παρὰ Σιδωνίῳ Ἀπολλωνάρῃ, καθ' ἣν Φιλιματίος τις
παρὰ τὴν θέλησίν του ἐμπλακαῖς εἰς τὴν παιδιάν, ἀνέλαθε τὴν
θέσιν τοῦ medicurrens καὶ ἐνταῦθα ἐπειδὴ ἐν τῇ στροφῇ (per-
catastrophiam) δὲν προσέσχε, καὶ δὲν διεπέρασε τὴν σειρὰν τῶν
λίθων, ὡς ὤφειλε, ὀλισθήσας κατέπεσεν· δεύτερον ἀπαντᾷ ἐν τοῖς
διαφόροις προστάγμασι καὶ παραγγέλμασιν ἐν τῷ ἀποσπάσματι
τοῦ Ἀντιφάνουσ παρ' Ἀθηναίῳ.

Ἐξω, μακρὰν, παρ' αὐτόν, ὑπὲρ αὐτοῦ, κάτω ἄνω, βραχεῖαν
ἀπόδος, ἐγκατέστρεφε (στρέφου ὀπίσω), ὡς τελευταία ἢ προστα-
κτικὴ ἐγκατέστρεφε, ἣν ἐγὼ ἐν σχέσει πρὸς τὴν καταστροφὴν παρὰ
Σιδωνίῳ θέλομεν ὑπὸ τὴν σημασίαν τοῦ ἐπίστρεφον. Μετὰ τὰ
κατὰ ταῦτα γνωρίσματα ἀμφοτέρων τῶν παικτῶν, τῆς Φενίνδης
καὶ Ἀρπαστοῦ, πρόκειται ἤδη νὰ ἐρωτήσωμεν πῶς αἱ δύο αὗται
παιδιὰ διαφέρουσιν ἀλλήλων. Καὶ τὸ ὄνομα, φαινίνδα, ἢ φε-
νίνδα, ἢ φενακίνδα (κατὰ συγκοπὴν) ἐκ τοῦ φενακίζω, ἢ κατὰ τὸν
Eitner ἐκ τοῦ φαίω σημαίνει παιδιάν ἀπατηλὴν ἢ φανεράν παι-
διάν, ἀρπαστὸν ἐκ τοῦ ἀρπάζω, ἀρπαστὴ παιδιὰ.

Πρὸς ἀμφοτέρας τὰς ὑποδείξεις συμφωνοῦσιν ἀκριβῶς αἱ ὀλίγαι
εἰδήσεις παρ' ἅπασι τοῖς συγγραφεῦσι περὶ τῆς παιδιᾶς ταύτης.

Κάλλιστα ἀπαντᾷ ἡ φαινίνδα ὀριζομένη ἐν σχολίῳ τινι ἐν Cod.

¹⁾ VI, 20, 7.

²⁾ Πρωτ. Μαρκ. XV.

Paris 481 (ἀπὸ τοῦ ἔτους 914) εἰς Κλημ. τὸν Ἀλεξανδρ. Παι-
δαγ. 111, 10, 50, παρὰ Klotz τομ. IV, σ. 138. « παιδιὰ ἢ φε-
νίνδα τοιαύτη· σφαῖραν κρατῶν τις τῶν παιζόντων παιδῶν εἶσα
ἐτέρῳ προδεικνύει ταύτην, ἐτέρῳ αὐτὴν ἀπέπεμπεν, ἐνόμασται δὲ
ἀπὸ τοῦ φενακίζειν, ὃ ἐστὶν ἀπατῶν καὶ γὰρ ἠπάτα ὁ ἕτερος μὲν
δείξας ἐτέρῳ δὲ ἐπιδοῦς.» Πρὸς τὴν περιγραφὴν ταύτην συμφω-
νοῦσιν ὁ Πολυδεύκης καὶ Εὐστάθιος. (ἔπεται συνέχεια).

EM. ΓΑΛΑΝΗΣ.

Ἄν ὀρθωσις.

Ὁ κ. Cohet ἐν τούτῳ τῆς «Μνημοσύνης» τετάρτῳ καὶ τε-
λευταίῳ τοῦ ἔτους τούτου παρέχεται διορθώματά τινα εἰς τὸν Γα-
ληνόν, ἐν οἷς καὶ τόδε :

Tom. IX, pag. 907 : τῶν μηνῶν ὁ μὲν ἕτερος ὁ κυλλός
ὑπ' αὐτῶν ὀνομαζόμενος ἐννέα καὶ εἴκοσιν ἡμερῶν ἐστίν, ὁ δ' ἕτε-
ρος ὁ πλήρης τριάκοντα. Turpissimo errore scribitur κυλλός
pro κοῖλος.

Νομίζομεν ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖα ἡ διόρθωσις τοῦ κυλλός
εἰς κοῖλος, ἀλλ' ὀρθῶς ἔχει ἡ γραφὴ τοῦ κειμένου, ὡς φαί-
νεται ἐκ τῆς φράσεως « ὑπ' αὐτῶν ὀνομαζόμενος », ἥτις ὑπο-
δεικνύει ἐπωνυμίαν τοῦ μηνὸς ἄλλην ἢ τὴν κοινήν. Ἐπειτα καὶ
σήμερον ἔτι λέγομεν τὸν Φεβρουάριον Κοῦτσοφλέβαρον, ἐπειδὴ
ἔχει 28 μόνον ἡμέρας καὶ εἶναι οὕτως εἰπεῖν ἀνάπηρος, ἥτοι κου-
τσός (=κυλλός), καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐλλιπής ὡς πρὸς τοὺς ἄλ-
λους μηνᾶς τοὺς ἔχοντας 30 ἢ 31 ἡμέρας. Ὅτι δὲ ἡ λέξις κυλ-
λός, ὡς καὶ ἡ παρ' ἡμῶν νῦν κουτσός, μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν
τοῦ ἐλλιπῆς, καταφαίνεται καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ προκειμέ-
νου χωρίου, ἐνθα ὁ ἕτερος μὴν ὁ ἄρτιος ὁ ἔχων τριάκοντα ἡμέ-
ρας καλεῖται πλήρης.

Ἀθήνησι τῇ 15 Νοεμβρίου 1884.

Δ. Η. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.

POSTION.

ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΠΟΙΗΤΡΙΑΙ

συμβολὴ πρὸς τὴν φιλολογίαν τῶν γυναικῶν
μεταφραθεῖσαι

ΥΠΟ EM. ΓΑΛΑΝΗ.

Τυπᾶται δραχ. 3.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ Ε'. (α)

Θέλων τις νὰ ἐμβάσῃ εἰς ἀνταποκριτὴν τοῦ 3,070 Ἀγγλ. λίρας, ζητεῖ νὰ πληροφωρηθῇ α'.) μὲ πόσα φιορίνια ἀντιστοιχοῦσιν αὐταί, ὅπου 20 λίραι ἰσοδυναμοῦσι μὲ 120 δίστηλα, 20 δὲ δίστηλα μὲ 108 φράγκα καὶ 320 φράγκα μὲ 200 φιορίνια καὶ β'.) ὅπου τὴν προμήθειαν θὰ λάβῃ οὗτος ἐπὶ τοῦ εὑρεθησομένου ποσοῦ, λογιζομένην πρὸς φιορίνια 2 καὶ 3/4 ἐπὶ τοῖς 0/100 :

α'.

Νὰ διαιρεθῇ τετράγωνόν τι εἰς 24 ἕτερα μικρὰ τετράγωνα, εἶτα νὰ σημειωθῶσιν ἐντὸς αὐτῶν οἱ ἀριθμοὶ 5, 6, 7, 8 καὶ 9, ἵνα ἐκ τῆς καθέτου, ὀριζοντείας καὶ διαγωνίου προσθέσεως αὐτῶν εὑρεθῇ δωδεκάκις ὡς ἄθροισμα ὁ ἀριθμὸς 33.

Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ.

Σημ. Ἐφ' α'. ἄρα δὴθήσεται ἀντίτυπον τῆς «Παιδαγωγικῆς διαιτητικῆς» ὑπὸ Γ. Μανούσου, ὡς καὶ ἕτερον ἢ «Κωνσταντινούπολις» ὑπὸ Γ. Κυριώτου.

Λύσις τοῦ δ'. προβλήματος.

Τὸ ἀρχικὸν κεφάλαιον τοῦ κολλυθιστοῦ ἦτο 64 πεντάλια, ἦτοι δραχ. 8,960 (1/12 τῶν 48 = 4 X 16 = 64)· τῷ ἀπέμειναν (3 X 16) πεντάλ. 48 καὶ ἀπώλεσε πεντάλ. 16.

Τὸ 1 πεντάλιον ἰσοδυναμεῖ μὲ 25 μετζίτια, τὸ δὲ μετζίτιον μὲ 5 φράγκα καὶ τὰ φράγκα μὲ λεπ. 112.